Den bornholmske dialekt dør – og hvad så?

- Om forholdet mellem dialekt og identitet i en bornholmsk-københavnsk kontekst

Af Marianne Mortensen, RUC, Dansk BA

Vejleder: Lars Heltoft

Indholdfortegnelse

Abstract 3
Indledning 4
Motivation 5
Problemformulering 5
Metodologi 6
Metode 6
Videnskabsteoretisk ramme 6
Forforståelse 7
Teoretisk ramme 7
Begrebsafklaring: Sproglige kategorier 8
Analysemateriale 9
Baggrund: Sproget i dagens Danmark 11
Standardisering 11
Sprogholdninger 12
Analyse I: Bornholmsk identitet 13
Sprog og social identitet 13
Stereotypisk identitet 14
Konfliktende identitet 16
Skiftende identitet 17
Symbolsk identitet 18
Gruppeidentitet 21
Analyse II: Bornholmsk patriotisme 24
Revurdering af bornholmsk identitet 24
Tekst 1: “Om Bornholm” 25
Tekst 2: “Der var lidt eventyr over det” 27
Teksterne som udtryk for social creativity 29
Diskussion: Har vi brug for dialekt? 32
Konklusion 34
Resume 35
Litteraturliste 36
Bilag 38

Abstract

This project deals with the importance of dialect in relation to identity. It is based on a study of the dialect of Bornholm and the 'Bornholmian' social identity, which is investigated through qualitative interviews with four young people from Bornholm. Their points and opinions are used to portray the social group of the people of Bornholm with a theoretical foundation of *interactive speech accommodation theory* and *social identity theory.* The analysis shows that the informants' social identity in relation to Bornholm is a contrasting mix of negative and stereotyped ideas and patriotic attitudes, which is further analysed through two written texts from the organisation "Destination Bornholm" and the municipality of Bornholm. On the basis of the analysis I finally discuss the question of how the Danes should relate to the ongoing standardisation process of spoken Danish.

Indledning

Vi interagerer via sproget, og sprog er et væsentligt element af det førstehåndsindtryk, vi får, når vi møder nye mennesker. Derfor er sproget en væsentlig del af andre menneskers syn på os, og dermed bliver sproget også en væsentlig del af vores identitet. I Danmark har vi (stadig) dialekter – omend de er under afvikling – men som bl.a. sprogforsker Tore Kristiansens undersøgelser viser, er dialekterne ikke populære (Kristiansen, 2009; 156). På overfladen er der en holdning om, at dialekterne er vigtige og den bedste måde at tale på.[1] Men alligevel vil de unge ikke tale dialekt. Ifølge Kristiansen er sprogholdninger forestillinger og vurderinger, og egentlig er det ikke forestillinger og vurderinger som går på sproget i sig selv, men mere på personerne, som taler.[2] Når sproget vurderes negativt er det altså derfor et udtryk for, at der knyttes negative forestillinger og vurderinger til den dialekttalende *som person*. Således er det heller ikke underligt, at mange fravælger at tale dialekt i Danmark.

Så hvad skal vi egentlig bruge dialekt til? Det er det spørgsmål, som ligger til grund for denne projektrapport. Udgangspunktet er den bornholmske dialekt, som er interessant fordi, det er den dialekt som vurderes *mindst* populær i Tore Kristiansens undersøgelser (Preston, 2009; 120). Ergo må bornholmerne være de danskere, som i højeste grad er motiveret for at lægge dialekten på hylden. Hertil kommer, at størstedelen af yngre bornholmere flytter til København for at studere eller arbejde, og således lever de i en hverdag, hvor der primært tales standarddansk eller københavnsk, som man også kan kalde det.[3] Her konfronteres de nødvendigvis også med de negative forestillinger og vurderinger, der eksisterer af dialekttalende ifølge Kristiansen. I dette projekt vil jeg undersøge, hvad disse forestillinger om bornholmere er, og hvordan de påvirker bornholmeres sociale identitet. Til analytisk grund for dette står fire udvalgte unge bornholmere, som bor i København. I kraft af Kristiansens undersøgelser er det forventeligt, at der er en negativ vurdering af bornholmere, og derfor vil jeg se nærmere på den sociale identitet, der er forbundet med at være bornholmer, og hvordan 'bornholmergruppen' vurderer sig selv i forhold til andre sociale grupper.

Efter et par motiverende ord og en nærmere indkredsning af problemfeltet gennemgås projektets metodologi, som forankrer projektet videnskabsteoretisk, præsenterer metode, teori og analysemateriale, redegør for min forforståelse om emnet og endelig indeholder en begrebsafklaring af sproglige kategorier. Analyseafsnit 1 tager udgangspunkt i interviews, hvor der bliver tegnet et billede af bornholmsk identitet ud fra de fire informanters individuelle

[1] Kristiansen, www.dialekt.ku.dk: http://www.avitv.dk/dialekt/mpg/2tore.html
[2] Kristiansen: www.dialekt.ku.dk: http://www.avitv.dk/dialekt/mpg/1tore.html
[3] Se begrebsafklaring; "Standard"

synspunkter og baggrunde. Analyseafsnit 2 fokuserer på bornholmsk gruppeidentitet – den sociale identitet – og her tegnes billedet af 'bornholmergruppens' identitet ud fra to skrevne tekster, som præsenterer positive aspekter ved bornholmsk identitet. På baggrund af resultaterne diskuterer jeg herefter, om vi egentlig har brug for dialekt.

Motivation

Projektet behandler spørgsmålet om, hvad dialekten *gør* for vores identitet for derefter at diskutere, om vi rent faktisk skal være triste eller snarere glade over, at de forsvinder. Mange som selv er vokset op i et miljø, hvor der tales dialekt, vil sikkert kunne genkende kompleksiteten i at være positiv stemt og nostalgisk over for dialekter, og samtidig *selv* tage del i årsagen til, at de forsvinder ved at foretrække standardsproget. Således er det min forhåbning og overbevisning, at mange vil finde problemstillingen interessant. Yderligere motiverende for at beskæftige sig med emnet og den bornholmske kontekst er det førnævnte faktum, at den bornholmske dialekt vurderes *mest negativt* i forhold til de andre danske dialekter.

Problemformulering

Som motiverende baggrundsspørgsmål står en bred nysgerrighed omkring, *hvad det er vi mister, hvis vi helt mister dialekterne.* Til at afgrænse problemfeltet nærmere vil jeg som nævnt beskæftige mig med bornholmsk dialekt, og for at gribe det store spørgsmål an vil jeg koncentrere mig om dialektens betydning for bornholmsk identitet.

Til grund for opgaven ligger derfor som overordnet spørgsmål: ***Hvilken indflydelse har bornholmsk dialekt på bornholmsk social identitet?***

Herunder benytter jeg mig af følgende arbejdsspørgsmål:

- *Hvordan hænger sprog og identitet sammen?*
- *Hvilke forestillinger om bornholmere eksisterer blandt de unge bornholmere i København?*
- *Hvad er bornholmsk identitet ifølge informanterne og ifølge teksterne?*
- *Hvordan kan en negativ social identitet gøres positiv?*

Metodologi

Metode

Metodisk tager jeg udgangspunkt i det kvalitative forskninginterview. Ifølge Steinar Kvale, professor i pædagogisk psykologi, og Svend Brinkmann, professor i almen psykologi, vil forskeren via det kvalitative forskningsinterview forsøge at *"forstå verden ud fra interviewpersonernes synspunkter, udfolde den mening, der knytter sig til deres oplevelser, [og] afdække deres livsverden forud for videnskabelige forklaringer"* (Kvale og Brinkman, 2010; 17). For at afdække hvordan bornholmere i København karakteriserer bornholmsk dialekt og identitet, har jeg valgt denne metode, fordi det ved hjælp af det kvalitative interview netop er muligt at komme i dybden i informanternes egne udsagn, og give plads og tid til at spørge nærmere ind til informanternes synspunkter. Dette gøres ved hjælp af *semistrukturerede livsverdensinterviews*, hvor jeg vil fokusere på interviewpersonernes oplevelser og erfaringer med bornholmsk dialekt. Således kan jeg gennem en beskrivelse af informantens livsverden i interviewet efterfølgende fortolke de aspekter, som informanten beskriver (Kvale og Brinkman, 2010; 19, 43).

Til analyse af de to tekster vil jeg primært bruge Ole Togebys PRAXT-model samt William Labov og Joshua Waletskys teori omkring narrativer.

Videnskabsteoretisk ramme

Mit videnskabsteoretiske udgangspunkt bygger på *fænomenologien*, der er en filosofisk retning med *"interesse i at forstå sociale fænomener ud fra aktørernes egne perspektiver og beskrive verden, som den opleves af informanterne"* (Kvale og Brinkman, 2010; 44). Jeg vil forsøge af afdække mine informanters oplevelse af et socialt fænomen, nemlig hvordan de oplever deres eget sprog og sprogbrug i en social kontekst. Jeg tager udgangspunkt i informantens *livsverden*, i.e. den hverdagslige verden, hvor jeg efterfølgende vil fortolke *meningen* af de temaer, som informanten fremlægger (ibid.; 47).

Med hensyn til det fænomenologiske begreb *epoché*, at sætte egen fordom og forforståelse til side, så en forskningsundersøgelse vil behandle data neutralt og helt upåvirkeligt, er jeg præget af en opfattelse af, at dette ikke vil være muligt i dette tilfælde, se uddybning nedenfor. Derfor lægger jeg mig også op af en socialkonstruktivistisk forståelse af indsamling af viden, og vil basere analysen af mine interviews på en *hermeneutisk fortolkende* tilgang. Inden for hermeneutikken fortolkes et interview som en tekst, der læses og fortolkes på baggrund af kontekst – i.e. andre tekster, således at *"enhver tekst får sin mening fra en kon-tekst"*(Kvale og

Brinkman, 2010; 69). Betegnelsen 'tekst' bruges ikke blot her som en reference til skrevne og talte ord, men også til at betegne handlen (ibid., ibidem).

Ifølge Kvale og Brinkman er forskningsinterviewet en produktion af viden, som konstrueres i et samspil mellem forsker og informant; det *"er i bogstaveligste forstand et* 'inter-view'*, en udveksling af synspunkter mellem to personer, der taler sammen om et emne af fælles interesse"* (Kvale og Brinkman, 2010; 18). Dette interaktionsforhold mellem informant og interviewer lægger sig netop tæt op ad hermeneutikken, hvori der står et centralt aspekt i form af et dialektisk forhold mellem forforståelse og forståelse (Juul Kristensen, 2007; 280). Det er således altafgørende for fortolkningen af interviewene at sætte min forforståelse i spil og forholde sig kontinuerlig til den, og være opmærksom på min rolle som medproducent af viden (ibid.; 281).

Forforståelse

Jeg er selv bornholmer og vokset op i et hjem med bornholmsk dialekt. Jeg har ikke en klar 'for eller imod'-holdning til bibeholdelsen af dialekter, men jeg har dog en forestilling om, at der er konfliktfyldte aspekter ved det at tale dialekt. Jeg står selv midt i problemstillingen, og der er nødvendigvis en risiko for at være for indforstået og dermed overse problematiske foranstaltninger. At jeg alligevel har valgt at tage udgangspunkt i en bornholmsk kontekst skyldes, at jeg ser kvaliteterne ved mit forhåndskendskab til emnet som overskyggende de negative implikationer. Med fare for at være *for* involveret, kunne jeg for eksempel have valgt en anden dansk dialekt som det centrale udgangspunkt. Dog ville jeg dermed ikke imødekomme fænomenologiens aspekt om *sensitivitet* ved i så tilfælde ikke at have den forhåndsviden om emnet, som jeg har om en bornholmsk kontekst. Jeg kan tydeligt høre fine nuancer i bornholmsk dialekt såsom en svag bornholmsk intonation, eller en overdreven dialektkarikatur med ironisk distance. Hertil kommer naturligvis også et simpelt forståelsesperspektiv, da jeg ingen problemer har med at forstå mine informanters bornholmske ord og udtale, hvilket ellers kunne skabe alvorlige problemer i interviewene og fjerne fokus. Jeg er også opmærksom på at imødekomme fænomenologiens krav om *bevidst naivitet*, da jeg ikke arbejder med analysekategorier, som på forhånd er definerede, men netop arbejder ud fra et *semistruktureret interview*, som er åbent over for informantens synspunkter samt nye og uventede fænomener (Kvale og Brinkman, 2010; 48-49).

Teoretisk ramme

Projektets teoretiske ramme består af *interpersonal speech accomodation theory*, som bruges til at undersøge og forklare skift mellem standard og dialekt. Især er begrebet *konvergens* relevant.

Lige så centralt står *social identity theory*, som bruges til at belyse informanternes *sociale identitet*, og som danner rammen for en diskussion af betydningen af en positiv social identitet. Herudover inddrages løbende begreber fra andre teoretiske retninger, når det er relevant, og som præsenteres og uddybes undervejs.

Begrebsafklaring: Sproglige kategorier

'Bornholmsk dialekt' er en sproglig varietet af dansk,[4] som kan dække over mange forskellige talesprogsformer med brug af bornholmske sproglige træk i vidt forskellig grad. Det kommer af, at der er en tendens til, at den oprindelige bornholmske dialekt[5] i stigende grad blot tales af den ældre befolkning, hvorimod de yngre bornholmere nærmer sig 'standarddansk'[6], og således varierer de bornholmske træk meget. For at specificere og undgå forvirring vil jeg derfor gennem denne projektrapport konsekvent benytte mig af sprogkategorierne *standard*, *standard med accent*, *rønnefint* og *bornholmsk dialekt* til at betegne forskellig sprogbrug, som er relevant i denne rapports sammenhæng:

Standard betegner den varietet af dansk, som oprindeligt kan bestemmes geografisk omkring København. Jeg vil undgå betegnelsen rigsdansk i analysen, for f.eks. mener Kristiansen, at alle, der vokser op i dagens Danmark taler rigsdansk,[7] og dermed er der også i termen 'rigsdansk' plads til forskellige lokale præg. Kategorien *standard* skal i stedet her tjene afklarende som et udtryk for, at sproget ikke indeholder nogle bornholmske træk overhovedet.[8]

Standard med accent er en kategori, som jeg her vil bruge om en form for standard, som har en snært af bornholmsk prosodi. Det er den (svage) bornholmske accent, som gør, at bornholmere der taler denne variant bliver genkendt som bornholmere.[9]

Rønnefint er en bornholmsk sprogkategori, som også kan kaldes bornholmsk *regionalsprog* efter Bent Jul Nielsen og Karen Margrethe Pedersens definition (Jul Nielsen og Pedersen, 1991; 10), fordi der ikke gøres (megen) brug af bornholmske ord, ligesom udtalen er reduceret i retning af standard. Intonationen er dog meget kraftigere end i accentformen. 'Rønnefint' er dermed en udtyndet form af bornholmsk dialekt.

---

[4] Jf. Unn Røyneland: En dialekt er *"ein geografisk bestemt, stadbunden varietet som er underlagt eit nasjonalspråk"* i Mæhlum et al., 2004; 22.

[5] Som den f.eks. beskrives i Jul Nielsen og Pedersen (1991).

[6] Her baserer jeg mig på egne erfaringer, samt informanternes udtalelser om, at den sproglige standardisering også er gældende for Bornholm.

[7] Kristiansen, www.dialekt.ku.dk: http://www.avitv.dk/dialekt/mpg/3tore.html

[8] I interviewene bruges referencen rigsdansk dog, da termen blev brugt af informanterne selv.

[9] 'Pointen med denne kategori er at tydeliggøre, at der hos mine informanter findes en kategori som ligger mellem 'rønnefint' og 'standard'. Selvom der tilstræbes at tale et dansk som er utrolig tæt på 'københavnsk' oplever bornholmere alligevel (uønsket) at blive 'genkendt' som bornholmere, netop på grund af en svage accent.

Bornholmsk dialekt betegner det som mine informanter selv kalder 'rigtig bornholmsk'. Det er den oprindelige dialekt med brug af bornholmske ord og karakteristisk udtale (f.eks. ingen apokope, slut-a, intet stød, tre køn etc. (ibid.; 23, 26)).

Analysemateriale

Informanter[10]

Til grund for en undersøgelse om bornholmsk dialekt og identitet har jeg udvalgt fire informanter. I kraft af mit eget netværk som bornholmer har jeg fundet frem til disse fire interviewpersoner ud fra flere udvælgelseskriterier:

- Alle er *født og vokset op på bornholm* ligesom *begge* forældre.
- *Forældrene skal desuden tale bornholmsk eller som minimum have accenten*, således at informanterne har været eksponeret for bornholmsk dialekt i hjemmet.
- Informanterne skal *bo i København*.
- Derudover har jeg også valgt at *fravælge mine nærmeste venner og familiemedlemmer* for at undgå unødig indvirken på interviewsituationen.[11]

Dernæst er udvælgelsen af informanter *strategisk* motiveret, da jeg har tilstræbt, at de hver især kan fungere som 'prototyper' ved at være *"representanter for ulike, men samtidig typiske språklige praksisformer i det aktuelle språksamfunnet"* (Mæhlum et al., 2004; 78). Betegnelsen *typeinformanter* bruges af Brit Mæhlum og Gunnstein Akselberg, som begge er professorer i nordisk sprogvidenskab, og betegnelsen dækker over, hvordan udvalgte informanter repræsenterer situationsbestemt vekslen mellem dialekt og standardsprog i forskellig grad og form. Således er dette også gældende for mine fire informanter:

Freja er 30 år og igang med en masteruddannelse i Dansk som andetsprog. Hun arbejder også på en sprogskole, hvor hun underviser indvandrere i dansk. Hun har boet i København i 10 år, og er vokset op med forældre, som har talt bornholmsk. I interviewet taler Freja standard med accent, dog med en *meget svag* accent. Hun kan dog ifølge hende selv godt tale bornholmsk, og gør det ind imellem for sjov.

Maja er 25 år og søster til Freja. Hun læser Jura på Københavns Universitet, og har boet i København i 5 år. Maja har også et studiejob i Forbrugerrådet, hvor hun giver juridisk rådgivning over telefon. Hun taler i interviewet også standard med accent, dog med en lidt kraftigere

[10] Som man vil bemærke, er alle informanterne kvinder. Der er en tendens til at se kvinder som mere skiftende til standardsprog end mænd, (jf. http://dialekt.ku.dk/sprog_og_kon/), hvilket muligvis influerer på mine resultater. Dog er mit mål som nævnt ikke at være *repræsentativ* men *kvalitativ*. Jeg ønsker ikke at gøre resultaterne af analysen til et spørgmål om kønnets betydning for sprog, og ser derfor ikke den manglende mandlige repræsentation som nogen grund til at betænke resultaternes validitet.

[11] Som nævnt ovenfor i "Forforståelse" kan denne indvirken dog ikke fuldstændig afvises.

bornholmsk intonation end Freja. Maja siger selv, at hun ikke kan tale *rigtig* bornholmsk udover at tale med endnu mere udpræget bornholmsk intonation, sådan som hun snakker med familien. Hun bruger også bornholmske vendinger for sjov.

Signe er 26 år og uddannet fra Suhrs Seminarium, og har boet i København i 7 år. Hun arbejder nu som madmor i en institution i Gentofte. Signes mor taler 'rønnefint', hvorimod hendes far taler et mere udpræget bornholmsk med brug af bornholmske ord. Signe har talt bornholmsk som barn, men i skolen og i gymnasiet blev det til rønnefint. Signe taler standard i interviewet, men inddrager mange sætninger på bornholmsk undervejs for at illustrere pointer. Hun skifter til at tale rønnefint, når hun snakker med familie eller venner, der er bornholmere.

Karoline er 23 år og har boet i København i 3 år. I september i år begyndte hun på Sygeplejeruddannelsen på Metropol, og har indtil for nylig arbejdet i en vuggestue i København. Begge Karolines forældre taler bornholmsk. Karoline taler bornholmsk i interviewet,[12] som den eneste af informanterne. Hun har stærk bornholmsk intonation og udtale, og bruger bornholmske ord som f.eks. 'bella' for 'børn' og 'ønte' for 'ikke'. Hun bruger også bornholmske grammatiske former såsom 'andre' for 'anden' (f.eks. *"min andre søster"*), og 'når' for 'da' (f.eks. *"jeg kan huske, når jeg gik i gymnasiet"*). Desuden er det karakteristisk at Karoline konsekvent siger 'snakker', hvorimod jeg i interviewet konsekvent bruger 'taler'. På bornholmsk bruges 'tale' kun i formel sammenhæng som i 'at holde tale'.

To tekster

For at se nærmere på bornholmsk social identitet vil jeg lave en analytisk gennemgang af to tekster. Tekst 1, "Om Bornholm", er fra organisationen Destination Bornholms hjemmeside. Destination Bornholm er det bornholmske turisterhvervs udviklings- og markedsføringsorganisation.[13] Tekst 2, "Der var lidt eventyr over det", er fra Bornholms Regionskommunes "Tilflytterguide", som er en brochure med navnet "Mere Bornholm til flere mennesker".[14]

[12] For forståelsens skyld er transskriptionen dog på rigsdansk.
[13] http://www.bornholm.info/destinationendk/om-destination-bornholm
[14] Teksterne er vedlagt i bilag og findes desuden på internettet på: Tekst 1: http://www.bornholm.info/om-bornholm. Tekst 2: http://www.bornholm.dk/cms/site.aspx?p=897

Baggrund: Sproget i dagens Danmark

Standardisering

Jf. denne projektrapports titel præsupponeres det, at 'den bornholmske dialekt dør'. Ikke desto mindre kan man stadig tage turen til øen i Østersøen og høre forskellige varianter af bornholmsk dialekt.[15] Alligevel mener jeg, at jeg har belæg for den påstand, som ligger i titlen, for således kan Tore Kristiansen sort på hvidt skrive: *"lad os sige det som det er: De danske dialekter er døde"* (Kristiansen, 2009; 157). Og når Kristiansen kan sige det, er det ikke fordi, der ikke er nogle dialekttalende danskere, eller man ikke kan høre på jyder at de er fra Jylland, men fordi *"dialekten ikke overføres til (overtages af) de opvoksende generationer som brugssprog"* (ibid.; 158).

De danske dialekter er trådt i baggrunden for en standardiseret sprogform, rigsdansk, som dog reelt udgøres af 'københavnsk' varietet (Gregersen og Quist, 2009; 4). Ifølge lektor Inge Lise Pedersen er dansk et af de mest standardiserede sprog i Europa (Pedersen, 2005; 171). Standardsprog har baggrund i en opfattelse af, at andre varieteter end standardformen er forkerte (ibid.; 172), og standardisering betegner en proces, hvor der vælges en varietet, som skal være overordnet, og hvor sproget reguleres efter denne mere eller mindre bevidst og planlagt (ibid.; 171). I forbindelse med standardiseringsprocessen fremhæver I.L. Pedersen, at en af de absolut stærkeste drivkrafter for processen er skolen (ibid.; 188). Således henviser Karen Margrethe Pedersen i forbindelse med en undersøgelse fra Gram til "Bekendtgørelse om uddannelse af lærere til folkeskolen" anno 1975, § 65 stk. 2b, hvor det kan læses, at lærerens sprog har *"rigsmålsudtalen som norm"* (Pedersen, 1977; 13).

Ifølge Howard Giles og Peter F. Powesland er der meget status forbundet med et standardsprog. Denne prestige kan forklares ved to forskellige synpunkter, hhv. *the inherent value hypothesis* og *the imposed norm hypothesis.* I førstnævnte hypotese antages det, at standardsprogets høje status skyldes, at denne form er generelt den mest behagelige og pæneste form af det pågældende sprog. I denne forbindelse fremhæves det også, at varieteter af standardsproget (dialekter) har mange uregelmæssigheder og begrænsede udtryksmuligheder i forhold til standardsproget. Ifølge *the imposed norm hypothesis* skyldes standardsprogets prestige derimod udelukkende de kulturelle normer, som er tilknyttet til sproget. Det er styret af *hvem* der bruger det, og derfor ses det i langt de fleste tilfælde, at et lands standardsprog er den accent, som tales i det område af landet, hvor det kulturelle og politiske magtcentrum er. (Giles og Powesland, (1975); 10-11). Flere undersøgelser viser, at et standardsprogs status i høj grad har med kulturelle normer at gøre. Ifølge

[15] F.eks. taler informanternes forældre dialekt ifølge informanterne.

lektor Karen Margrethe Pedersen skal standardsprog udelukkende forklares med kulturelle normer, idet hun fremhæver at dialekt er *lavstatus*, fordi det forbindes med en minoritetsgruppe og bruges af mennesker med et erhverv af lavere status, såsom landmænd, håndværkere og arbejdere. Omvendt får standardsprog automatisk *høj status* i kraft af dets egenskab af skriftsprog, ligesom rigssproget også benyttes af magthavere som ministerier, massemedierne, ledere i erhvervslivet og akademikere (Pedersen, 1977; 12). Siden Danmark er et land hvor standardiseringsprocessen er meget fremskreden er det tydeligt, at det at tale dialekt er forbundet med lavstatus.

Sprogholdninger

I Danmark har Tore Kristiansen undersøgt sprogholdninger blandt unge i Næstved. Kristiansen havde en forventning om, at den lokale sprogvariant ville rangere højere end standarddansk med hensyn til sociabilitet, dvs. at de dialekttalende blev vurderet som mere solidariske, sociale, pålidelige etc., men dette var ikke tilfældet. Testen af de ubevidste sprogholdninger viste, at dialekttalende blev vurderet lavt både i forhold til kompetencer og sociabilitet (Kristiansen, 2009; 159). Kristiansen forskning viste, at de unge testpersoner i Næstved var positive over for lokalsprog så længe de var *bevidste om*, at de blev spurgt til deres holdninger. Når det derimod drejede sig om at finde frem til de *ubevidste sprogholdninger* var holdningen entydigt negativ; *"Selv sprog med den svageste lokalfarvning nedvurderedes kraftigt og konsekvent i forhold til københavnsk sprog"* (ibid.; 156). Således skriver lektor Pia Quist og adjunkt Gitte Gravengaard på hjemmesiden www.dialekt.ku.dk, at *"bare man har den mindste lokale farvning af sit sprog vurderes man altså som værende dårligere både når det gælder kompetencer og menneskelige egenskaber. Alle undersøgelser i Danmark hvor man har lavet sprogmasketest, viser denne generelle nedvurdering af det lokalt farvede sprog".*[16]

Som nævnt indledningsvis går sprogholdninger ifølge Kristiansen mere på personen end sproget, og det bliver dermed nærmere et udtryk for stereotypiske forestillinger om den dialekttalendes identitet. Hvilke stereotypiske forestillinger der eksisterer om *bornholmsk* identitet vil jeg komme nærmere ind på i næste afsnit.

[16] (http://dialekt.ku.dk/sprogholdninger/sprogmasketest/).

Analyse I: Bornholmsk identitet

Sprog og social identitet

"Når jeg snakker rigsdansk, så er jeg stadig Karoline, [...]men jeg har altid været bornholmeren, eller hende der snakker bornholmsk. […] Det har bare altid været en meget stor del af mig" (Karoline, 299).

"Min far ville virkelig gerne have, at jeg skulle snakke bornholmsk, [...] og så aftalte vi, at jeg skulle gøre det, og så snakkede jeg bornholmsk én dag eller sådan noget, og jeg syntes bare det var så mærkeligt, jeg syntes bare ikke det var mig. [...] Jeg vil tro jeg har været så'n fire-fem år" (Freja, 137).

"Jeg hører også fra andre af mine venner, at de siger: 'nårh, nu snakker du lidt bornholmsk', og bliver lidt så'n små-drillet, så'n kærlig dril. Så det kan jeg egentlig godt lide, fordi det giver mig sådan lidt en identitetsfølelse" (Maja, 37).

"Man vil gerne være bornholmer, men man vil også gerne bare have love til ikke at blive dømt på ens accent. [...] Man har nok bare mere lyst til, at folk bare lærer mig at kende" (Signe, 171).

I disse citater afspejler mine informanter vidt forskellige holdninger til den bornholmske dialekt. Fælles for dem alle er dog, at de alle opfatter sproget som en integreret del af deres identitet. Bornholmsk dialekt kan enten være "bare mig" som hos Karoline, eller "slet ikke mig" som hos Freja. Maja og Signe siger begge, at bornholmsk accent giver dem et "stempel", som Signe ikke kan identificere sig med, men som Maja føler netop udgør det, som skiller hende ud fra mængden og er (en del af) hendes unikke identitet.

At sproget har en stor betydning for vores selvopfattelse kommer til udtryk hos R.B. Le Page og Andrée Tabouret-Keller, der anser *"[...] linguistic behaviour as a series of acts of identity in which people reveal both their personal identity and their search for social roles"* (Le Page og Tabouret-Keller; 1985; 14). Her er identitet integreret i sprog, idet *sproglig* adfærd gøres til *identitets*handlinger. Brit Mæhlum skriver, at det at have en identitet betyder at være både den 'samme som mig selv' og den 'samme som andre'. Der er en dobbelthed, som gør, at vi har både en *personlig* identitet og en *social* identitet. Vores personlige identitet er det, der gør os unikke i forhold til andre mennesker, imens den sociale identitet kommer til udtryk via vores lighed med andre, og som gør, at vi kan være medlemmer af forskellige gruppefællesskaber. (Mæhlum et al. 2004; 107). Mæhlum opererer således med en identitetsopfattelse, som afspejler en tilgang, der er et kompromis mellem essensialismen og den kontrasterende konstruktivisme.[17] Hun skriver at *"[…]språket har en avgjørende funksjon når vi blir sosialisert inn i ulike sosiale fellesskap"* (ibid.; 110). Det afgørende ligger i, at det er gennem interaktion med andre, at vi bliver bevidste om, hvilken identitet de andre tillægger os, og dette influerer så på vores selvopfattelse. Mæhlum benævner processen, hvor vi spejler os i andres syn på os gennem interaktion, for *ekstern*

[17] Ergo et identitetssyn, der indeholder *både* en fast, stabil kerne af unik personlighed, som er medfødt *og* en foranderlig del, som konstant reguleres og forandrer sig igennem livet i kraft af vore sociale omgivelser.

identificering og vor selvopfattelse som *intern identificering*. Hvis vi oplever, at det eksterne og interne syn ikke stemmer overens, benævner Mæhlum det som en *uønsket* identitet, hvorfor vi vil prøve at ændre det eksterne billede (ibid.; ibidem.). Dette fænomen ses også hos mine informanter i kraft af, at de alle på et tidspunkt har valgt at skifte til standarddansk, hvad enten der er tale om et midlertidigt eller vedvarende skift. I ovenstående citat føler Signe sig "dømt" af andre ud fra hendes accent, og derfor er det naturligt for hende at skifte sprog:

"Når jeg taler med bornholmere, taler jeg rønnefint og hvis jeg taler med en københavner, taler jeg københavnsk" (Signe, 126).

Stereotypisk identitet

At skifte sprog benævnes i lingvistikken også som *kodeskift.*[18] Som der ligger i selve betegnelsen 'kode', angiver det at det er en størrelse, som vi kan bruge til at 'låse noget op', eller at 'noget er krypteret'. I begge henseender henviser en 'kode' til noget 'skjult' og 'bagvedliggende'. Dette kan forklare Karolines og Majas udsagn:

"Altså man kan jo godt <u>snyde</u> sig lidt til at være københavner. Altså man kan jo godt slå over, hvis man ikke vil have, at folk ved hvor man er fra" (Karoline, 367).

"*Jeg tror ikke, det er en vildt god idé, at jeg snakker bornholmsk så'n i det hele taget, når jeg bliver færdiguddannet, altså [...] i relation til mit arbejde, fordi jeg skal <u>lyde</u> som om, i det mindste, at jeg har styr på det, jeg siger"* (Maja, 107).

Begge informanter angiver, at det nogle gange er en fordel at skjule sine bornholmske rødder, og hos Maja bliver det udspecificeret som en uforenelighed mellem at tale bornholmsk og være en seriøs advokat.

Begge angiver også, at der er noget at 'dække over' og at det er grunden til deres kodeskift. Det er her, den uønskede identitet bliver tydelig. Le Page og Tabouret-Keller skriver, at *"the individual creates for himself the patterns of his linguistic behaviour so as to resemble those of the group or groups with which from time to time he wishes to be identified, or so as to be unlike those from whom he wishes to be distinguished"* (Le Page og Tabouret-Keller; 1985; 181). Ved at skifte sprog kan vi altså også skifte vores sociale identitet. Som nævnt tidligere har bl.a. Tore Kristiansens holdningsundersøgelser vist, at vi i Danmark generelt tilskriver dialekttalende negative attributter. Dette er også tilfældet hos alle fire informanter i form af de negativt ladede adverbier, de tilskriver bornholmsk dialekt: Freja og Maja synes begge bornholmsk lyder 'bøvet', og for Freja er det direkte 'pinligt'. For hende er det både pinligt at høre fremmede tale det f.eks. i bussen, ligesom det er pinligt at hendes forældre taler bornholmsk i det offentlige rum i København. Når Freja er på Bornholm forsvinder pinligheden dog. Maja synes endvidere det

[18] Dialekt er én kode, standarddansk en anden. (www.dialekt.ku.dk)

lyder 'sjovt' (i betydningen 'underligt'), 'kikset', 'dumt' og 'falder udenfor'. Også Signe kalder det 'dumt', og samtidig 'fjollet', 'retarderet' og 'bondsk'. For Karoline er det 'sårbart', lyder 'mærkeligt' og 'underligt', men kun når hun hører andre på hendes egen alder tale bornholmsk. I forbindelse med ældre mennesker er det 'naturligt', men Karoline er ikke vant til at høre jævnaldrende tale bornholmsk, og tænker heller ikke over, hvordan det lyder, når hun selv gør det (Karoline, 542). Informanternes negative holdning til bornholmsk dialekt afspejler hvor gennemgribende forestillingen om en *sprognorm* er i Danmark. Mæhlum skriver, at sprognormer umiddelbart er noget, der bliver pålagt individet fra samfundsniveau, men at normen kan blive *internaliseret*, når den bliver en del af individets eget værdisystem. Således er *"et illustrerende eksempel på hvordan slike mekanismer fungerer, har vi når holdninger i et samfunn til at en viss dialekt er 'stygg', 'teit'*[19] *eller liknende, blir overtatt av de aktuelle dialektbrukerne selv"* (Mæhlum et al., 2004; 90), sådan som det netop er tilfældet hos informanterne her.

På nær Frejas pinlighed og Karolines sårbarhed refererer disse adjektiver til en forestilling om sprogbrugerne snarere end selve dialekten. De reflekterer en *stereotypisk* 'bornholmsk' identitet. Stereotype forestillinger er nært forbundet med vores sprogholdninger, og ifølge Mæhlum kan en social stereotypi *"være sterkt overdrevet og nærmest karikert, og den fungerer vanligvis slik at samtlige medlemmer av den aktuelle gruppen blir tillagt et gitt sett av egenskaper"* (ibid.; 94). Ser vi nærmere på, hvordan mine informanter karakteriserer en 'bornholmer', er der tendens til at tegne et karikeret billede:

"Det er sgu også en bonderøvsø altså med alle de der fiskere og så mange ældre mennesker på et sted. Det bliver så'n meget konservativt og meget gammeldags og meget indspist. [...] [Man] har måske lidt en anden mentalitet end den så'n gængse bornholmer" (Signe, 220).

"[Det er] sådan noget lokalfittelihut med, at alle kender alle, og at man måske også ved lidt for meget om hinanden nogle gange, og at der ikke sker en skid altså, og det hele lukker ned om vinteren, og ja altså så'n lidt kedsomhed tænker jeg" (Freja, 238).

"Min mormor synes da godt nogle gange, at man godt kan se på mig, at jeg ikke bor på Bornholm længere, [...] dels fordi jeg [altid] har haft langt hår før, så når jeg er blevet klippet, og så hver gang man kommer hjem, så har man måske købt et nyt stykke tøj eller, så fortæller man lige dit eller så er der lige sket så'n og så'n" (Karoline, 365).

Her ser vi et karikeret billede af 'den gængse' bornholmer som bonderøv, gammel, fisker, konservativ, indspist, kender alle, stagnerende (jf. "man har altid den samme frisure og køber aldrig nyt tøj"), og desuden så keder man sig, for der sker aldrig noget på Bornholm. Det er altså denne *eksterne identificering* som ikke stemmer overens med informanternes eget selvbillede.

Nu da den stereotype og negative forestilling er nævnt, skal det siges, at informanterne bestemt også er meget positive og stolte af at være bornholmere. Alle bruger således flere gange adjektivet

[19] Det norske ord 'teit' kan bedst oversættes til 'dum'/'uintelligent'.

'hyggeligt' om bornholmsk dialekt, og hertil knyttes en forstilling om Bornholm, som er præcis lige så positiv som den anden var negativ. Signe synes det er 'hyggeligt' at høre bornholmsk i det Københavnske gadebillede (Signe, 263), og Karoline fremhæver desuden, hvordan man hilser på hinanden, bare fordi man ved, at man begge er bornholmere. Dette er også genkendeligt hos Maja, som synes det på en måde er 'familiært' at møde andre bornholmere i København (Maja, 57). Også Freja har til trods for sin pinlighed alligevel fundet det 'hyggeligt' at høre bornholmsk dialekt på Nørrebrogade (Freja, 206).[20]

Konfliktende identitet

Der er altså en dobbelthed omkring de konnotationer, som informanterne tilskriver bornholmsk dialekt. Det kan også ses i interviewene, at uoverensstemmelsen mellem ekstern og intern identifikation bliver til *konflikt*. Dette er mest ekspliciteret hos Freja, som er den af informanterne, der er mest negativ og tager størst afstand fra bornholmsk dialekt og den bornholmske mentalitet jf. hendes sprogbrug, tidlige fravalg af dialekt og at hun bliver pinlig, når hun hører bornholmsk dialekt i København. Hun forklarer, at pinligheden skyldes, at hun føler, de dialekttalende har noget med *hende* at gøre, at de er *de samme* som hende, og hun føler sig *udstillet* (Freja, 193). Hun er derfor den af informanterne, som slås mest med, at den eksterne identificering overhovedet ikke stemmer overens med hendes interne, sådan som det tydeliggøres her:

"Jeg havde det faktisk sådan kan jeg huske, da jeg flyttede til københavn, at jeg følte, jeg skulle hævde mig lidt, at jeg var nødt til ligesom at bevise et eller andet, fordi jeg kom fra den der lille snoldede ø. Og så det værste var bare, hvis man også snakkede bornholmsk. Altså så jeg følte lidt, at jeg skulle (pp) jeg skulle øh (p) så'n bevise, at jeg ikke var så'n en provinstype" (Freja, 308).

Derfor har hun også svært ved at kalde sig 'bornholmer'. Men hvis hun bliver bedt om at tage stilling til det, så *er* det jo en del af hendes identitet, om end hun lidt tøvende kommer frem til erkendelsen (Freja, 100). At hun via sproget tager så stor afstand til sine bornholmske rødder er også noget Freja selv benævner en konflikt, og at hun helst ikke ville have det sådan. Hun vil egentlig ikke være en del af det nedladende syn, der generelt er på dialekttalende i Danmark (Freja, 232, 312).

Selvom Karoline er Frejas modsætning med henblik på at bruge bornholmsk dialekt, så er der også konflikt at spore hos Karoline:

"*Lige så snart du sagde, at du havde tændt for mikrofonen, så [...] skulle jeg lige så'n over den der hurtle, at 'nu skal jeg lige snakke bornholmsk'. (p) Altså [...] det er lige de der 10 sekunder, hvor man kan risikere at personen over for dig griner eller kommenterer, du er fra Bornholm eller spørger dig, hvad det er, du siger. [...] Altså jeg synes da, at det er skide sårbart, at man (p) kommer med sit sprog, og så sidder den overfor dig og griner"* (Karoline, 474).

[20] Den positive, bornholmske identitet bliver yderligere behandlet i analyseafsnittet "Bornholmsk Patriotisme".

Denne sårbarhed opstår som følge af en konflikt mellem Karolines eksterne og interne identifikation. Hun ved godt, at den gængse tilgang til dialekter i Danmark er at møde dem med latter, men for hende er bornholmsk dialekt så meget mere end det. Derfor har hun også lært sig standarddansk, og bruger standard i forbindelse med sin uddannelse og i det offentlige rum i København.

Skiftende identitet

Det er denne konflikt, som gør, at Karoline, Signe og til en vis grad Maja praktiserer kodeskift alt efter kontekst, i.e. de *tilpasser* sig sprogligt. Professor i kommunikation Howard Giles har udviklet *interpersonal speech accommodation theory,* som jeg her vil benævne *tilpasningsteori*, og det er Giles' udgangspunkt at sprog reflekterer social status. Som tidligere nævnt er der i Danmark markant statusforskel på dialekt og standarddansk, og derfor kan et individ med flere sproglige koder at vælge mellem praktisere kodeskift for at kontrollere, hvordan han/hun bliver opfattet af andre. Dette er netop sprogets funktion (Giles og Powesland, 1975; 7).

I en interaktion med sproglig forskel på samtaleparterne kan der vælges mellem to strategier, hhv. *divergens* eller *konvergens*. Ved sidstenævnte vil en af parterne ændre eller tilpasse sit sprog til at stemme bedre overens med samtalepartnerens, mens der ved divergens menes, at begge parter fastholder deres forskellige sprog, og måske endda fremhæver deres sproglige forskellige endnu mere en vanligt. Dette vil nødvendigvis føre til en opretholdelse af distance mellem parterne (Mæhlum et al., 2004; 112). Karoline og Signe skifter ofte mellem hhv. standard og bornholmsk dialekt og standard og rønnefint. Også Maja kodeskifter, men sprogskiftet er ikke helt så tydeligt, fordi hun gør sin bornholmske accent mere tydelig, men slår ikke over i decideret rønnefint. (Maja, 52). De tre informanter illustrerer her således Giles' begreb *short term convergence*, hvor konvergens er gældende i en aktuel interaktion, i.e. når de hver især snakker med bornholmere eller ikke-bornholmere. Freja derimod siger, at hun aldrig 'slår over', men taler standard med alle. Dette er et eksempel på *long term convergence*, hvor konvergensen mod standardnormen og væk fra sin oprindelige dialekt er vedvarende.

Ifølge tilpasningsteorien ses de tilpassende sproglige ændringer som bevidste valg begrundet på rationalitet, og sker med tanke på at opnå en positiv effekt hos samtalepartneren. Motivationen for tilpasningen er dermed at påvirke samtaleparterens holdninger og opførsel positivt (Auer et al., 2005; 7). Giles og Powesland ekspliciterer, at konvergens kan praktiseres for at skjule sin personlighed: *"Accommodation through speech can be regarded as an attempt on the part of a speaker to modify or disguise his persona in order to make it more acceptable to the person addressed"* (Giles og Powesland, 1975; 158). Sproglig konvergens kan også ske for at fremme

forståeligheden (ibid.; 159), således som Karoline fremhæver flere gange under interviewet. For hende er det ikke et spørgsmål om høj/lav-status, men netop om hendes oplevelser med, at hun ikke bliver forstået, når hun taler bornholmsk (Karoline, 158, 436, m.fl.). Dog indikerer hendes stereotype forestilling om en bornholmer, jf. ovenstående, og den sårbarhed hun forbinder med at tale bornholmsk, at der ligger noget mere til grund for hendes sproglige tilpasning end blot forståelsesproblemer. Dette 'mere' er langt tydeligere hos de andre, og er allerede blevet berørt ovenfor i forbindelse med den stereotype identitet, hvor det blev klart at den negative forestilling om en bornholmer var present hos alle informanter.

Symbolsk identitet

Ifølge Giles og Powesland afhænger det individuelle valg af sprogkode af *samtalepartner*, *samtaleemne* og *sted* (Giles og Powesland, 1975; 154). Professor i lingvistik Michael Clyne opererer med flere faktorer, og her kan tilføjes *rolleforhold, domæne, kommunikationskanal, interaktionstype* og *verbal funktion*[21] (Clyne, 1997; 301). Ifølge Clyne er et minoritetssprogs vigtigste rolle at markere en grænse mellem *os* og *dem*, således at minoritetsgruppen altså har mulighed for ikke altid føle sig udenfor, men netop også selv kan udelukke personer fra majoritetsgruppen – og altså sætte sig selv i centrum så at sige. Her indføres begrebet *symbolic identification*, (Clyne, 1997; 309), hvor sprogskiftet – eller konvergensen mod bornholmsk dialekt i Giles' terminologi – signalerer nærhed og fællesskabsfølelse, hvilket skaber identifikation blandt den pågældende sproggruppes medlemmer. Her er der endvidere tale om *downwards accent convergence*, fordi der konvergeres mod et sprog med en lavere social status, sådan som f.eks. mod bornholmsk dialekt. Omvendt kan konvergensen også signalere en ønske om ikke at være en del af fællesskabet med den lavere status når der f.eks. konvergeres mod standarddansk, hvilket Giles benævner *upwards accent convergence.* (Giles og Powesland, 1975; 174).

Maja nævner et eksempel på symbolsk identifikation:

> *"Jeg har et studiejob i Forbrugerrådet, hvor jeg sidder og giver juridisk rådgivning over telefonen, og der får jeg nogle gange henvendelser fra (udtalt med bornholmsk accent:) lars fra rønne (griner), og det er virkelig hyggeligt, så kan jeg ikke lade være med at slå over og så'n (p) og så siger de så, 'nå, du lyder da lidt bornholmsk', siger de så. 'Det er jeg også'. Så bliver de så'n <u>helt glade</u> i telefonen. Så er det så'n ligesom om, nå, så <u>forstår</u> jeg jo <u>meget</u> bedre deres situation"* (Maja, 58).

Her kan Maja bruge sit bornholmske i et domæne, hvor hun ellers ikke mener, det er brugbart.[22] Maja kan altså i enkelte tilfælde bruge sit sprog til at fremme sin pålidelighed, intellekt og status, netop når interaktionen omhandler Maja og en anden bornholmer.

[21] Oversat fra engelsk: *role relationship, domain, channel of communication, type of interaction* og *phatic function.*
[22] jf. afsnittet 'Stereotypisk identitet'

Når dialekten bliver bragt frem i en ikke-bornholmsk kontekst, dvs. når stedet ikke er på Bornholm og samtalepartneren/ne ikke er bornholmere, oplever Freja og Signe, at de reagerer meget negativt:

"Især den der, prøv at sig noget på bornholmsk. (p) Så føler man sig som så'n en abe i zoologisk have altså" (Freja, 57).

"Så siger de altid så'n (taler københavnsk i højt stemmeleje:) nå, men prøv at sige et eller andet på bornholmsk. (p) Så synes de jo, det er <u>vældig</u> sjovt, og det ved man også bare, at det er den reaktion, at man er så'n lidt tumpet, (p) når man taler bornholmsk" (Signe, 155).

For begge er det ubehageligt, når bornholmsk dialekt fremtvinges i en ikke-bornholmsk kontekst; Frejas sammenligning står som et stærkt billede på en følelse af, at hun skal udstilles til andres fornøjelse. Også Signe indikerer, at man som dialekttalende er genstand for andres morskab; dialekten gør en 'tumpet', og 'de' synes det er sjovt, men det synes Signe ikke selv. Dette er ikke genkendeligt hos Maja, men også Karoline antyder det ved at fremhæve, at hun gerne selv vil bestemme, hvornår og til hvem hun vil fortælle, at hun er bornholmer:

"Det er slet ikke fordi, at jeg er flov over at være fra bornholm eller noget som helst, jeg tror bare, jeg har det så'n, at der er nogen mennesker, det kan være ligegyldigt, at det behøver de ikke vide" (Karoline, 269).

I samme tråd er brug af dialekt i offentligt domæne ofte heller ikke hensigtsmæssigt i følge Mæhlum, da det kan tolkes ubevidst af den standardtalende modtager som en mangel eller utilstrækkelighed på andre, ikke-sproglige områder (Mæhlum et al., 2004; 97). I forhold til den symbolske identifikation er det heller ikke altid tilfældet, at begge parter *vil* trækkes ind i en fællesskabsfølelse i forbindelse med en minoritetsgruppe, som f.eks. minoritetsgruppen 'bornholmere i København'. Som illustration hertil vil jeg inddrage et uddrag fra et interview, hvor der bliver brugt standard med bornholmsk accent. Jeg vil dog jf. begrebsafklaringen påpege, at sprogbrugen her ikke er i nærheden af at være bornholmsk dialekt, men der er tale om dialekt i den forstand, at personen bliver *genkendt* som bornholmer.[23]

Interviewet udføres af en interviewer, P, i forbindelse med hendes speciale i Fransk på RUC. Interviewpersonen, A, er kulturredaktør på en landsdækkende avis. Begge er fra Bornholm. Situationen er, at P ved på forhånd, at de begge er fra Bornholm, men det ved A ikke. Emnet for interviewet er behovet for kompetencer i fremmedsprog. Uddraget er fra starten af interviewet, fra 00.38 min. til 01.52 min:

[23] Tore Kristiansen vil sige at dialekterne er døde, men som han skriver: *"Andre mener at vi lige så godt kan bruge ordet dialekt til at betegne de forskellige måder dansk tales på i dag, sådan at dansk standardsprog (københavnsk) med jysk prosodi altså er jysk dialekt"* (Kristiansen, 2009; 157).

Interviewer (PM), interviewperson (AB)[24]

1. P: mit første ↑spørgs↓mål det er egentligt hvad du øhm hvad ↑du synes (.) altså ↓selv↑følgelig som professionel men også som (.) .h som dig, hv (.) hva at ↓fremmedsprogskompetencer ↑det ↓er (.) =
2. A: hmm (let grin)
3. P: = hvad det ↑inde↓holder
4. A: .h: (0.8) det indeholder jo: (0.8) mange ting. Altså det (.) og det siger jeg ud fra at jeg selv har læst engelsk og spansk (.) .h også .h så jeg har selv den der (.) øh ↓baggrund. O:g ø:hm (1.7) og jo også øh (1.1) jeg syns jeg (1.1) jeg hører at du (.) har en bornholmsk accent
5. P: ↑JA:
6. A: ↓ja=
7. P: (let grin)
8. A: =jeg er også bornholmer=
9. P: ↑JA [ºdet ved jeg godtº]
10. A: = [og taler] BEGGE DELE (.)[ø:h]=
11. P: [mm]
12. A: =kan slå om og (.) [øh]=
13. P: [okay]
14. A: =men .h: så (0.6) så det er jo sån noget øhm kan man si:ge som (.) altså dels er der jo bare (0.9) altså (0.8) er der jo det helt øh re:ne (.) netop at du kan ta:le et andet sprog
15. P: mm

Efter dette korte uddrag begynder den egentlige interviewsamtale om fremmedsprogskompetencer. I uddraget bliver P 'genkendt' som bornholmer på baggrund af en minimal brug af karakteristisk bornholmsk prosodi. I linje 4 begynder A at svare på P's spørgsmål, men tøver så og holder tre (forholdsvis) lange pauser efter hinanden. Heraf kan det udlades, at A overvejer, hvorvidt hun skal skifte emne og spørge til P's bornholmske accent. Det gør hun, selvom det ikke er *relevant*, og således bryder med filosof og sprogforsker Paul Grice's *relevansmaksime* for god kommunikation.[25] A gør det dog relevant ved at sidestille hendes sprogkompetencer i spansk og engelsk med hendes evne til at tale bornholmsk, og hun fremhæver i linje 10-12, at hun kan skifte fuldstændig. Dette står så i modsætning til P, som netop er blevet 'genkendt' i kraft af hendes manglende evne til at tale fuldstændig standard. I linje 14 benævner A, at det er noget helt 'rent' at kunne tale et andet sprog, hvilket kommer til at falde negativt ud på P, som jo ikke kan leve op til dette 'renhedskrav'. P er dog umiddelbart meget glad for at blive 'genkendt' jf. det kraftige og pitchede 'ja' i linje 9. Ifølge mine informanter, Signe, Karoline og Maja, er det netop sædvane, at der sker *downwards accent convergence*, når bornholmere mødes.[26] Dette er dog ikke tilfældet her, selvom P's entusiasme over at blive genkendt kan ses som en forventning om dette. A konvergerer ikke sprogligt mod P –selvom hun er i stand til det, sådan som hun selv fremhæver –

[24] Forklarende oversigt over transskriptionssymboler er vedlagt i bilag. Vigtigt er det at bemærke brug af pile i P's første tur, da det angiver intonationsbevægelser og illustrerer bornholmsk prosodi, som er mere syngende end A's prosodi, der er meget standard/københavnsk.
[25] De øvrige tre maksimer er kvantitet, kvalitet og måde (Grice, 1975).
[26] Sådan som de alle tre praktiserer kodeskift, jf. afsnittet 'Skiftende identitet'.

men opretholder tværtimod *divergens*, i kraft af at hun holder fast i standard/københavnsk. P's intention om *symbolsk identifikation* mellem de to samtaleparter slår derfor fejl. Dette skyldes muligvis stedet (A's arbejdsplads, hvor hun sansynligvis altid taler standard), domænet (offentligt) og interaktionstypen (interview), hvor der ifølge Clyne typisk ikke vil ske skift til minoritetssprog (Clyne, 1997; 301).

Herudover kan også rolleforhold nævnes som relevant faktor, da et magtforhold bliver tydeligt ved A's grin i linje 2, hvilket indikerer, at A sætter sig i en magtfuld position i forhold til P, siden det kan siges normalt at være nedladende at begynde at grine af et spørgsmål. Og denne magt vil A altså ikke give afkald på ved at identificere sig symbolsk med P (og dermed med bornholmsk accent). P har efterfølgende fortalt mig, at hun forsøgte at konvergere mod A og også tale ren standard, men det lykkedes ikke og oplevedes derfor ubehageligt.

Gruppeidentitet

Selvom det som tidligere nævnt føltes ubehageligt for Freja og Signe, når det blev påtvunget dem at tale bornholmsk dialekt for at more andre, er bornholmsk dialekt alligevel noget, de synes er sjovt. Freja, Signe og Maja siger alle tre, at de kun taler 'rigtig' bornholmsk, når de skal lave sjov. (Dette er altså ikke gældende for Karoline). For Freja er det dog ikke alle, der må lave grin med bornholmsk:

"Der er måske også en ret stor forskel i, om man rent faktisk er en del af det og kan sproget og så gør grin med det, eller om man kommer udefra og gør grin med noget (griner), […] så synes jeg ligesom ikke, de har ret til det måske (p) helt på samme måde" (Freja, 173).

Her er det et tydeligt skel mellem 'os' og 'dem', fordi enten er man bornholmer og kan tale bornholmsk, eller også kommer man 'udefra'. I samme forbindelse skal man ikke prøve at tale bornholmsk, med mindre man kan gøre det 'rigtigt':

"Den der film, hvad hedder den (p) Bornholms Stemme, altså hvor der er nogen, der ikke kan snakke rigtig bornholmsk, som så skal snakke bornholmsk. Så synes jeg det er vildt irriterende, og [...] så har jeg det sådan lidt, ej, så skulle de have fået nogle rigtige bornholmere til det. [...] De snakker jo ikke engang rigtig bornholmsk altså" (Freja, 166).

Her er det afgørende, om man er 'rigtig' bornholmer og snakker 'rigtig' bornholmsk, og at være bornholmer bliver defineret ud fra evnen til at tale bornholmsk dialekt.

Socialpsykolog Henri Tajfel initierede udviklingen af *social identity theory*, (SIT), som fokuserer på individets *sociale identitet*, sådan som også er blevet berørt tidligere. Ifølge Tajfel udgøres social identitet af *"the individual's knowledge that he belongs to certain social groups together with some emotional and value significance to him of the group membership"* (Hogg og Abrams, 1988; 7). I Frejas udtalelser ovenfor er det klart, at der i hendes sociale identitet eksisterer et medlemsskab til en social 'bornholmsk' gruppe. Ifølge SIT er individets identitet netop i høj grad

bestemt ud fra medlemsskab til forskellige grupper: *"[P]eoples concept of who they are, of what sort of people they are, and how they relate to others (whether members of the same group - ingroup - or of different groups - outgroup), is largely determined by the groups to which they feel they belong"* (ibid.; 2).

Som nævnt taler informanterne ikke bornholmsk dialekt eller med accent i en kontekst med ikke-bornholmere, eller i forbindelse med arbejde eller studie.[27] Giles og Powesland skriver, at *"[T]he more positively a group views its own identity, the greater will be the range of social situations in which it is acceptable for members of the group to use the speech style peculiar to it. [...] [A] group with a very positive self-esteem will feel able to use its characteristic speech style in most social situations, however public"* (Giles og Powesland, 1975; 87-89). I forhold til dette vil den bornholmske gruppe altså være en gruppe med en lav selvsikkerhed, siden ingen af informanterne hverken vil eller føler at de kan bruge bornholmsk dialekt i andre sammenhænge end med bornholmere eller for at gøre grin med gruppen. Ifølge SIT har en social gruppe dog behov for at udvikle en positiv karakteristik af deres gruppe i forhold til andre grupper, således at gruppens medlemmer netop også får tildelt en positiv identitet qua deres tilhørsforhold til gruppen (Hogg og Abrams, 1988; X). Konsekvensen af et medlemsskab i en negativ vurderet gruppe må derfor være, at medlemmet vil søge medlemsskab til andre grupper, eller i visse tilfælde 'skjule' medlemsskabet, således som informanterne gør ved at konvergere sprogligt til standarddansk. Derfor ses også en tøven med at benævne sig selv for 'bornholmer':

"Jeg føler ikke rigtigt, at jeg er bornholmer i hvert fald. Det identificerer jeg mig ikke rigtigt med, øhm (pp) så meget (p) og dog (p) alligevel (p) altså fordi, hvis jeg skal fortælle noget om mit liv, altså hvis jeg møder et nyt menneske, […] så er det jo altid med, at jeg er vokset op på bornholm. […]På den måde er det jo alligevel en del af min identitet" (Freja, 99).

Freja vil først ikke være 'bornholmer', men hvis hun reflekterer lidt over det, som her, er det ikke helt så sort-hvidt. Hun føler alligevel, at hendes tilhørsforhold til Bornholm er en del af hendes identitet, og i mødet med nye mennesker er det noget hun vil have med i deres førsteindtryk. Heri ligger, at det er noget betydningsfuldt, og nødvendigvis også noget, Freja er stolt af. Denne stolthed er mere eksplicit hos de andre informanter, som alle tre nævner, at de er stolte af at komme fra Bornholm (Maja, 32, Karoline, 201, Signe, 218). I samme forbindelse bliver man heller ikke 'bornholmer' af at bo på Bornholm:

"Hvis der er nogen, der har boet to år på Bornholm eller et eller andet, så synes man det er meget sjovt, men de skal ikke kalde sig for bornholmer, fordi det er de ikke (p) altså (griner). Det er så'n lidt, det vil man gerne have for sig selv" (Signe, 339).

[27] En undtagelse er Majas tilfælde med rådgivning til bornholmere.

Et andet udtryk for denne stolthed kommer frem, når informanterne taler om at give det bornholmske videre til sine børn. For Karoline er det mest eksplicit:

"Altså jeg vil jo mene, at hvis [...] jeg bliver boende i København nu med min kæreste og vi får børn, så vil jeg også mene, at mit barn stadig var (griner) bornholmer [...] jeg ville da synes det var skide ærgerligt, hvis mine børn de blev københavnere (griner)" (Karoline, 789).

Samtidig med den negative vurdering og et tøvende tilhørsforhold til den bornholmske gruppe hos nogle informanter er det altså samtidig en stærkt positiv side ved at være medlem af den 'bornholmske gruppe'. Signe uddyber det positive:

"Når man er bornholmer, [...] så er man trofast og pålidelig arbejdskraft, stabil arbejdskraft og man er så'n lidt en (sagt med jysk accent:) en pige fra landet (p) tror jeg, ligesom jyder er. (p) [...] Det er i hvert fald de ting [...] man har med i bagagen som bornholmer, som man føler sig stolt af, (p) at man alligevel har et ry som værende (p) ja, et godt menneske" (Signe, 387).

Her skelnes holdninger som nærmer sig det patriotiske, og som tilsyneladende lever side om side med den negative holdning. Med tanke på den lave selvtillid i den bornholmske gruppe er det klart, at gruppens medlemmer må forsøge at rette op på det dårlige image for at undgå, at den ringe selvtillid smitter af på den personlige identitet. Jeg vil i næste afsnit dykke nærmere ind i, hvordan den bornholmske gruppe kan forsøge at revurdere sit gruppeimage og dermed tilegne gruppemedlemmerne en positiv social identitet.

Analyse II: Bornholmsk patriotisme

Revurdering af bornholmsk identitet

Tore Kristiansen skriver: *"Under en larmende lokalpatriotisk overflade er sproget i det skjulte forsvundet som ingrediens i danskernes lokale selvfølelse. Sproget er ikke længere en resurse i konstruktionen af en positiv lokal identitet"* (Kristiansen, 2009; 161). I hans undersøgelser var det tydeligt, at der eksisterer en patriotisme omkring danskernes lokale tilhørsforhold, men at dette ikke har sammenhæng med vurderingen af dialekter (ibid.; 156). Også hos mine informanter er dette forhold til stede, da de alle generelt er stolte af deres lokale oprindelse, men negative over for bornholmsk dialekt,[28] ligesom der er mange negative forestillinger forbundet med 'livet på Bornholm', da det i forhold til de stereotype forestillinger vurderedes negativt at være medlem af 'bornholmergruppen'. I sådan et tilfælde, hvor et gruppemedlemsskab vurderes negativt, vil det individuelle medlem skride til handling, og kan vælge mellem tre strategier ifølge Henri Tajfel og John Turner. Den første strategi, *individual mobility* beskrives således: *"if a group does not contribute adequately to an individual's social identity, one of the more obvious solutions is to move, or attempt to move, to another group"* (Tajfel, 1978; 88). Her vil individet altså flytte eller forsøge at flytte til en anden social gruppe. I forhold til bornholmergruppen er man medlem qua sin opvækst og familie, hvilket selvsagt er umuligt at ændre på. Alligevel kan man via sproget 'skjule' sit medlemskab, for det er der man, som Karoline påpeger, kan "snyde" sig til at være københavner.[29] I forhold til den gældende *short* eller *long term convergence* som er til stede hos alle informanter, er det et udtryk for *social mobility*, da de skifter social gruppe ved at skifte sprog. De to andre strategier, *social creativity* og *social competition*, indebærer, at man vil ikke vil flytte gruppe, men i stedet forsøge at ændre den negative vurdering af sin egen gruppe gennem forskellige tiltag. Hvis et individ vælger *social creativity* vil han/hun forsøge at redefinere de negative elementer, hvilket kan gøres på forskellige måder: Man kan finde nye dimensioner af sammenligninger, redefinere værdien af de sociale elementer knyttet til gruppen eller vælge nye andengrupper til sammenligning. Vælges strategien *social competition* vil individet kæmpe mere direkte for en mere positiv evaluering af gruppen, gennem fx. politiske grupper og demonstrationer (Hogg og Abrams, 1988; 29).

[28] Karoline er den eneste af informanterne, hvor det falder mest naturligt at tale bornholmsk dialekt. Hun er ikke decideret negativ over for bornholmsk dialekt i samme grad som de andre informanter, men hun tillægger dog alligevel bornholmsk dialekt med adjektiverne "underligt" og "mærkeligt" (Karoline, top s. 5).
[29] Jf. afsnittet "Stereotypisk identitet".

Med disse strategier i baghovedet vil jeg kigge nærmere[30] på to tekster fra hhv. organisationen Destination Bornholm og Bornholms Regionskommune, som jeg mener kan ses som udtryk for Tajfels strategi, *social creativity.*

Tekst 1: "Om Bornholm"

Teksten[31] er en reklametekst, og formålet er at få turister til at holde ferie på Bornholm. Tekstens overordnede talehandling er derfor *direktiv*; i.e. "hold ferie på Bornholm". Afsender er Destination Bornholm, og modtager er potentielle turister (danske jf. sproget). Tekstens *sagforhold* er en beskrivelse af, hvordan der er på Bornholm.

Særlige forhold ved teksten:

For at belyse tekstens *motiv*, er det mest iøjnefaldende tekstens brug af skemaet "Bornholm-modsat-andre steder".[32] Her bliver Bornholm karakteriseret med *Europas bedste strande, bindingsværkidyl, små fiskerlejer, fred, ro, natur der kommer helt ind under huden, danmarksrekord i solskinstimer, fantastisk, gudelige rester,* og *mulighedernes ø* (l. 6-13). Som modsætning herfor fremsættes kategorien "andre steder at holde ferie" i negeret form som alt det, Bornholm *ikke* er, nemlig: *Lange bilkøer, lange køreture, højt stressniveau, pubcrawls, megadiscoteker og kæmpehoteller der er smidt* (l. 3-5). Hermed bliver det tydeligt, at afsenders motiv er at vise Bornholm som det absolut bedste sted at holde ferie. Samtidig er det også en del af afsenders motiv at fortælle modtager, at vedkommende vil få en dårlig ferie, hvis der vælges et sted, som ikke er Bornholm. Sprogligt er retorikken interessant når stedet "ikke-Bornholm" beskrives: Der bruges adjektivet "lange" (gentages) og adverbiet "højt", præfikserne mega- og kæmpe-, samt verbet "smidt". Fælles for ordene er at de skaber et billede af "noget ekstremt og kaotisk", hvilket står i skarp modsætning til ordene "idyl, små, fred og ro", som tilegnes Bornholm.

Teksten er komponeret omkring 5 tekstkomponenter:

Tekstkomponent 1 består af en påstand om, at Bornholm er en helt anden verden (l. 2). Talehandlingen er *repræsentativ* i filosof John Searles terminologi, men samtidig *ekspressiv* i kraft af udråbstegnet. Det ekspressive tydeliggør, at sætningen er et udtryk for afsenders subjektive antagelse, hvilket yderligere understreger sætningens karakter af en påstand. Komponent 2 (l. 3-5) og 3 (l. 7-9) er en uddybning af denne påstand, nemlig først hvad der menes med 'den første verden', som er ikke-Bornholm, og dernæst hvad der menes med 'den anden

[30] Udgangspunktet for analyse er Ole Togebys PRAXT-model (Togeby, 1993).
[31] Se bilag eller http://www.bornholm.info/om-bornholm.
[32] jf. Togebys 'det-ene-modsat-det-andet-skema' (Togeby, 1993; 26).

verden', altså Bornholm. I komponent 4 (l. 10-13) kommer en ny påstand, nemlig at Bornholm er fantastisk, som samtidig fungerer som en opsummering af komponent 2 og 3, og derfor som en hjælp til læseren om, hvorfor vi skulle præsenteres for den lange sammenligning mellem "Bornholm" og "andre steder". Herefter kommer påstandens argument, som består i en reference til en overlevering om Guds skabelse af Bornholm. Komponent 5 (l. 14-15) består af to *direktive* talehandlinger, som opfordrer modtageren til at komme til Bornholm og henviser til, hvor modtager kan finde et godt tilbud på en rejse. Igen i kraft af udråbstegnet i l. 14 er handlingen også *ekspressiv*, hvilket angiver afsenders vurdering af, at det er det absolut bedste at tage til Bornholm, når man skal holde ferie. Brug af majuskler i l. 14 skaber ekstra fokus på ordene "MERE BORNHOLM", hvilket tjener som en intertekstuel reference til Bornholms Regionskommunes vision, "Bright Green Island".[33]

I etableringen af en *fortæller* er det essentielt, at der skabes et "vi" i l. 10. Der er altså "vi bornholmere", som her fremstilles som fortælleren i teksten. Dette har som funktion at være et belæg for påstanden om det "fantastiske" ved Bornholm i kraft af logikken i, at "hvis der er nogen, der ved noget om Bornholm, så er det da bornholmerne". Her er det altså *alle* bornholmere, der gøres til fortæller, hvilket virker utroværdigt eller 'uærligt' i Togebys terminologi, fordi der således ikke er uoverensstemmelse mellem afsender og fortæller. Denne uærlighed ses også i kraft af, at afsender fremstiller det *subjektive* indtryk, "Bornholm er en fantastisk ø" (l. 10), som en *objektiv* sandhed, og hvor argumentet for sandhedsværdien må siges at være utroværdigt. Udover det faktum, at argumentet bygger på eksistensen af en gud, indikerer adverbiet "næppe" yderligere utroværdighed. "Næppe" indeholder en sandsynlighed for at tage fejl, hvilket ikke tjener til argumentets holdbarhed.

<u>Ironi:</u>

Tekstens *mentale model* er bygget op omkring to sammensatte verbaler, hhv. "at gå glip af" (l. 3) og "at måtte nøjes med" (l. 6). I begge konstruktioner ligger der præssupponerede forestillinger omkring subjektets holdning til objektet. "Gå glip af" forudsætter, at objektet er noget, som modtageren vil foretrække og gerne vil have/gøre, hvorimod "nøjes med" forudsætter det modsatte. Interessant er det imidlertid, at de ting modtager går glip af, alle er udgjort af forhold, som normalt *ikke* er at foretrække. På samme måde er de ting, man må nøjes med almindeligvis *ønskværdige*. Tekstens mentale model og det virkelige sagforhold stemmer altså ikke overens, og

[33] "MERE BORNHOLM" er titlen på en avis som udgives hver sommer af Bornholms Vækstforum og Bornholms Regionskommune (http://www.bornholm.dk/cms/site.aspx?p=961). Den intertekstuelle reference understreger, at tekst 1 og 2 kan tolkes i samme kontekst.

derfor er teksten ikke sand i forhold til modtagerens verdensbillede. Således er Grice's *kvalitetsmaksime*[34] ikke overholdt, og der skabes en *implikatur* af ironi.

Ironien er dermed tekstens overordnede virkemiddel, som skal tjene til at gøre teksten fængende. I forhold til de uholdbare argumenter virker ironien dog mere som 'smart' uden egentligt belæg, og bevirker i stedet at teksten bliver lidt selvhøjtidelig. Udokumenterede repræsentativer som "Europas bedste strande", "Danmarksrekorden i solskinstimer" og den lidt over-sanselige metafor; "natur der kommer helt ind under huden", bevirker at teksten som helhed fremstår patriotisk.

Argumenter:

I forhold til tekstens overordnede *direktive* handling, er det muligt at opstille følgende argumenter for at holde ferie på Bornholm:

- *"Fordi det er meget bedre end andre steder"*: Argumentet bygger på den forestilling, at en ferie andre steder end Bornholm indebærer kedelige timer i bil, stress, larm og kaos (l. 3-5).
- *"Fordi der er fantastisk natur"*: Argumentet bygger på udokumenteret fakta om naturen.

Tekst 2: "Der var lidt eventyr over det"

Teksten[35] er fra Bornholms Regionskommunes "Tilflytterguide", som er en brochure med 8 forskellige tekster. Brochuren har den samlede overskrift "Mere Bornholm til flere mennesker". Teksten er en kampagnetekst, som har til formål at få flere mennesker til at flytte til Bornholm.

Særlige forhold ved teksten:

Teksten bærer præg af *narrative* elementer i kraft af, at det bærende element i teksten er en personlig historie. Således bærer tekstens første del, l. 3-21, præg af af karakteristiske træk ved narrativen, sådan som den er blevet defineret af William Labov og Joshua Waletsky (Labov og Waletsky, 1967). Narrativen er struktureret således, at l. 3-5 er *orientation*, hvor der præsenteres personer (Michael og Jonna Tarp), sted (Holstebro) og situation (der skulle ske noget nyt). Herefter kommer *complication* i l. 7-9, hvor den egentlige narrative sekvens begynder. Sætningerne her refererer til et hændelsesforløb i kronologisk orden, og der er *temporal juncture* mellem sætningerne. I l. 11-13 er der en *evaluation* af de fortalte begivenheder; *"det var lidt vildt … der var lidt eventyr over det"*, hvorefter *complication* indtræder igen i l. 13-14. I l. 16 tilspidses konflikten i form af en "modstander", vennernes skepsis, hvilket kan siges at være fortællingens klimaks. Umiddelbart efter i l. 17-19 kommer *resolution* i form af sætningen; *"Men Michael og*

[34] Jf. afsnittet "Symbolsk identitet".
[35] Se bilag eller http://www.bornholm.dk/cms/site.aspx?p=897.

Jonna holdt fast", og som så efterfølgende begrundes. L. 21 kan siges at fungere som *coda*, hvor fortællingen bringes frem til nutidigt niveau; *"Den forestilling har vist sig at holde stik"*.
Herefter forsætter teksten med at beskrive familiens liv på Bornholm og deres følelser omkring dette, men der er da også stadig narrative referencer til det beskrevne hændelsesforløb med sætningerne: *"der hurtigt fandt arbejde som pædagog på øen"* (l. 27), og *"Vi fandt et dejligt hus"* (l. 34).
Ud over narrativen bærer teksten præg af at have *to fortællere*, hhv. Michael og Jonna Tarp og en afsender, som har interviewet dem og nu fortæller deres historie videre til modtager. Afsender er Bornholms Regionskommune, der som nævnt står bag brochuren, teksten indgår i. I citater gengives pronominer som "vi" og "jeg", imens der i resten af teksten er referenter som "de", "han" og "parret". Derfor står citaterne umiddelbart som Michael og Jonnas ord, men en nærmere læsning gør, at afsender træder frem. Et eksempel er i Jonnas citat: *"Her er plads. Frisk luft. Masser af fantastisk natur."* (l. 23-24). De to sidste ytringer er elliptiske sætninger, hvor "her er" er udeladt. Punktum imellem hver sætning skaber rytme og virker fængende, nærmest som et slogan eller mantra. Her er den kommunale afsender derfor meget tydelig. Fortællerne Michael og Jonna er altså ikke tekstens *egentlige* fortæller, og i Togebys terminologi kan der derfor sås tvivl om tekstens *ærlighed*. Som led i en kampagne er det da også forventeligt, at teksten vil reflektere en strategisk tankegang. Derfor skal teksten ikke her opfattes som Michael og Jonnas fortælling, men som en præsentation af kommunens argumenter for, hvorfor man skal flytte til Bornholm. Michael og Jonna er med i teksten for at fortælle en narrativ, hvis *funktion* er at skabe indlevelse og identifikation med modtageren. Narrativen er med til at give teksten en *appelerende* form, som er følelsesladet og derfor fængende.

<u>Tekstens argumenter:</u>

Ligesom tekst 1 er denne teksts primære talehandling også *direktiv*, "flyt til Bornholm", og argumenterne for denne opfordring er det interessante i teksten. De er følgende:

- *"Fordi det er et eventyr"*: Argumentet bygger på den konflikt, som kommer til udtryk i parrets venners reaktion af manglende forståelse. Det antydes, at der er en gængs holdning til, at det "ikke er normalt at flytte til Bornholm", men dette bliver netop gjort til noget positivt i kraft af ordet "eventyr", som her bruges som et udtryk for noget spændende som i "at udforske". Et eventyrligt liv står i modsætning til "et kedeligt liv", hvilket det altså *ikke* er på Bornholm.
- *"Fordi det er let og hurtigt at få et interessant job"*: Argumentet bygger på en forestilling om, at det er svært at få job på Bornholm. I denne tekst er det netop noget der sker "med det samme" (l. 14) og "hurtigt" (l.27).

- *"Fordi der ikke er stress"*: Argumentet bygger på et "andet tempo" (l. 26). Interessant er gradsadverbialet "nær så", som modificerer "stress" - det antydes at der dog er *lidt* stress.
- *"Fordi børn trives"*: Argumentet bygger på, at der er natur tæt på, som børnene kan nyde (l. 36-37), samt at forældrene har tid til dem (l. 31).
- *"Fordi der er tid til familien"*: Argumentet bygger på "korte afstande" (l. 29). Transporttid bliver familietid i stedet.
- *"Fordi der er et fællesskab"*: Argumentet bygger på en forestilling om, at bornholmerne "passer på hinanden" (l. 41-42), og derfor er der "trygt" at bo (l. 40).
- *"Fordi det giver kvalitetstid med venner og familie, der ikke bor på Bornholm"*: Argumentet spejler realiteten om Bornholms beliggenhed, i.e. at det ligger langt væk. Dette vendes til noget positivt ved at skildre hyppigt samvær med venner/familie som mindre kvalitativt end intensivt samvær.

Teksterne som udtryk for *social creativity*

Teksterne kan ses om et udtryk for 'bornholmergruppens' modsvar til de negative forestillinger om Bornholm og bornholmere, som kom til syne hos informanterne. Dog er det klart, at afsender af teksterne ikke (nødvendigvis) er bornholmerne selv, men Bornholms Regionskommune og Destination Bornholm. Begge instanser kan dog alligevel ses som *repræsentanter* for bornholmerne generelt, da det er instanser som skal arbejde for et godt image for Bornholm og bornholmerne. Det skal også nævnes, at hhv. en reklame- og kampagnetekst nødvendigvis *må* være yderst positive i det billede de tegner af Bornholm, da det netop er implicit i den direktive handling at fremsætte *gode grunde* til, hvorfor modtager rent faktisk skal udføre handlingen. Imidlertid er det interessante ved teksterne, at karaktertræk ved Bornholm og de fremsatte argumenter bygger på de selvsamme forestillinger, som var at finde hos informanterne: Qua teksterne bliver negative forestillinger vendt om og forsøgt redefineret, sådan at de i stedet tilskrives positive konnotationer, eller forestillingerne accepteres og der efterstræbes i stedet en sammenligning på nye dimensioner.

<u>Nye dimensioner for sammenligning:</u>

Begge tekster inddrager *naturen* på Bornholm. I tekst 1 argumenteredes der på baggrund af en "fantastisk" natur, hvilket også er til stede i tekst 2 (tekst 2, l. 24). I tekst 2 blev naturen også argument for børns trivsel - børnene "elsker" stranden (tekst 2, l. 37), og naturen er selve årsagen til grundlaget for en ultimativ barndom (tekst 2, l. 23-24). Hermed kan man sige, at *naturen* i høj grad er en dimension, 'bornholmergruppen' gerne vil sammenlignes på. I samme forbindelse er det interessant, at begge tekster omhandler aktiviteter om *sommeren* (tekst 2, l. 36 og tekst 1,

billedet). Heri ligger en implicit anerkendelse af forestillingen; "det hele lukker ned om vinteren" (Freja, 239), så dér vil gruppen ikke sammenlignes. Til gengæld er Bornholm det bedste sted at være om *sommeren*.

Redefinering af værdier af sociale elementer tilknyttet gruppen:

Hos informanterne var der en forestilling om, at der ikke sker ret meget på Bornholm. Dette kom tydeligst til udtryk hos Freja og Maja, hvorimod Karoline blot antydede det (Karoline, 375). Hos Freja og Maja var forestillingen forbundet med noget negativt:

"Den der nyhedsudsendelse, der er på TV2 bornholm, […]det er bare sån rimelig sjovt at se, fordi der sker jo bare ikke en skid" (Freja, 244).

"Det er mere ferie for mig når jeg kommer tilbage til bornholm end det er hjemme, fordi ja, (p) der sker bare ikke en skid" (Maja, 126).

Tekst 2 beskriver derimod dette som "et andet tempo" (l. 26), hvilket er direkte årsag til mindre stress. Tager man med i betragtning her, hvor ofte 'for meget stress' er et emne i den offentlige debat, er det en yderst positivt socialt element ved bornholmergruppen, at der er mindre stress. Teksten vil altså have medlemmer af andre grupper end bornholmergruppen til at vurdere det faktum, at der ikke sker så meget som positivt i stedet for negativt. I forbindelse med en negativ vurdering af dette element kom også en forestilling om et kedeligt liv til syne hos Freja og Signe (Freja, 240, Signe, 304). Denne "kedsomhed" vil tekst 2 dog ikke anerkende, og vil i stedet redefinere selve "livet på Bornholm" til "et eventyr", der er en diametral modsætning til informanternes syn.

Derudover behandler tekst 2 også forestillingerne om, at "alle kender alle" og "Bornholm er isoleret". Hos Freja bliver "alle kender alle" vurderet negativt, i og med hun indikerer et element af sladder:

"Alle kender alle, og (p) at man måske også ved lidt for meget om hinanden" (Freja, 238).

Dette bliver også antydet hos Signe (Signe, 229). Dette element karakteriserer teksten med "fællesskab" og "tryghed", sådan at det igen vurderes positivt. Ift. isolation er en negativ tilskrivning ikke markant at finde hos informanterne, men tekst 2 kommer selv med en negativ antydning ved at forbinde Bornholms beliggenhed med det negativt ladede ord "omkostninger" (l. 44). Som nævnt vendes også dette til noget positivt ved at forbinde en isoleret beliggenhed med kvalitativt samvær.

I tekst 1 er der endvidere en karakteristik af Bornholm som "mulighedernes ø", hvilket afspejler en negativ forestilling, som Signe kommer med under interviewet:

"Man slår sig bare hurtigere ned, virker det som om, uden så'n at overveje hvad man (p) gerne vil og (p) det er så'n, der er ikke så mange muligheder, så derfor bruger man heller ikke så meget tid på at vælge" (Signe, 326).

Her bliver elementet "muligheder for livsudfoldelse" ikke et element i "livet på Bornholm", men det gør det netop i teksten.

Som nævnt havde især tekst 1 et islæt af patriotisme omkring de samme elementer som var at finde i tekst 2. En patriotisme som også var at spore hos informanterne i kraft af deres stolthed over Bornholm og fælles glæde ved at have tilknytning dertil. Med tanke på en social gruppes behov for en positiv identitet er patriotismen forståelig. En patriotisme omkring sproget afspejler teksterne derimod ikke, for som Tore Kristiansen påpegede er dialekt ikke længere en resurse, når det kommer til konstruktionen af en positiv social (og lokal) identitet.

Diskussion: Har vi brug for dialekt?

Efter denne analyse af bornholmsk identitet og forsøget på at redefinere de negative elementer ved at være bornholmer, vil jeg vende tilbage til det spørgsmål, som udgjorde denne projektrapports begyndelse: Skal vi egentlig være triste over dialekternes død? Ifølge informanterne er det umiddelbare svar, at 'ja det skal vi', fordi de alle fire mener, at det er *ærgerligt,* at den bornholmske dialekt forsvinder. Men som analysen viste, er der flere negative elementer knyttet til bornholmsk dialekt. Først og fremmest er der meget begrænsede muligheder for at bruge den. Alle informanter har følt sig nødsaget til at lære standarddansk, hvilket var rigtig svært for Karoline. Dette fremhæver hun netop også som hovedårsagen til, at hun forsat taler bornholmsk dialekt. Det er så med tiden *blevet* en stor del af den hun er i dag, men udgangspunktet for at tale bornholmsk er umiddelbart ikke, fordi det udgør en positiv og vigtig del af hendes identitet. Tværtimod er det noget hun gør i kraft af, at det var svært for hende at lære standard som barn. Og tankevækkende er den sårbarhed, hun føler omkring sit sprog – det *er* selvsagt yderst sårbart, at kunne risikere at blive mødt med latter, fordi man taler på en bestemt måde, og det er nærliggende at tænke sig at Karoline (og andre) kunne slippe helt for den sårbarhed, hvis ikke det var for dialekten. At være uønsket objekt for andres latter var også noget, som var at genkende hos Freja og Signe. Latterliggørelsen af bornholmsk dialekt (og danske dialekter generelt) førte endvidere til konflikt for Freja, fordi hun er ked af, at hun selv er en del af del negative holdning, der er til dialekter. Oplevelsen af at stå midt i en konflikt og klandre sig selv for egen sprogbrug taler umiddelbart heller ikke for, at dialekter bidrager med noget positivt. Endelig blev det klart i analysen, at de negative stereotype forestillinger om bornholmergruppen i høj grad hang sammen med den bornholmske dialekt, sådan som det fremgik af informanternes negative karakteristik af bornholmsk dialekt. Og da et positivt evalueret gruppemedlemsskab influerer på individets selvopfattelse og selvtillid, må man konstatere, at den bornholmske dialekt tilsyneladende ikke gør noget specielt godt for bornholmergruppen. Tværtimod tjener dialekten kun til en forsat opretholdelse af de negative forestillinger. At der er alligevel er stolthed at spore omkring det at være bornholmer er således noget, som kun bliver forhindret og problematisk i kraft af dialekten. De to tekster viste, at lokalpatriotismen og stoltheden over at være bornholmer er et udbredt træk for bornholmergruppen. Dermed trives et stærkt tilhørsforhold altså ganske udmærket *uden* dialekt. Patriotismen og selvhævdelsen i teksterne bar dog præg af noget overdrevent, som gjorde argumentationen utroværdig til en vis grad. Igen kan man klandre dialekten – dens negative indflydelse på bornholmsk social identitet bevirker at bornholmerne må

være "kreative" i forsøget på at være en attraktiv gruppe at være medlem i, hvilket så måske blev "lidt for kreativt" og i stedet utroværdigt.

Det, der umiddelbart taler for en bibeholdelse af dialekterne, er det faktum, at det tilfører individet noget *unikt* i mødet med mennesker, som "bare" taler standard. Således er det også Karolines oplevelse – hun opfatter netop sig selv som "hende der taler bornholmsk". Alligevel er det jf. sårbarheden ikke problemfrit for hende. Hun vil ikke umiddelbart vise alle og enhver, hvem hun *egentligt* er. Igen peges der i retning af en konstatering af, at dialekten ikke gør noget godt for os, for den skaber i hvert fald en konflikt for Karoline.

Det tyder altså på, at vi i virkeligheden ikke skal være så kede af, at den bornholmske dialekt (nok) er på vej til at uddø. Men det kan jo også være, at der i fremtiden vil være en mere positiv holdning tilknyttet bornholmsk dialekt, hvis den forestilling om livet på Bornholm, som de to tekster reflekterede, bliver udbredt blandt Danmarks befolkning. I hvert fald taler vi i offentligheden ofte om stress, og hvordan det er et stort problem for trivsel. Dette taler umiddelbart for at bornholmergruppens strategi af *social creativity* måske lykkes, sådan at de negative stereotype forestillinger om en 'bornholmer' måske vil være meget mere positive i fremtiden. I samme forbindelse vil det måske blive 'smart' at signalere, at man er bornholmer, og dialekten vil da komme stærkt tilbage? Hvis vi da ikke har lagt den helt i glemmebogen inden…

Konklusion

I denne projektrapport er bornholmsk dialekt og bornholmsk identitet blevet forbundet og undersøgt via fire unge bornholmere og to skriftlige tekster. Jeg har taget udgangspunkt i et bredt spørgsmål om, hvorvidt dialekter egentlig gør noget godt for os danskere, hvilket er blevet analyseret i en bornholmsk-københavnsk kontekst. Først har jeg gjort rede for den fremskredne standardiseringsproces af det danske talesprog for at tydeliggøre, at dialekter i høj grad er forbundet med lavstatus i Danmark. Sprogholdninger er også blevet behandlet for at illustrere, hvordan den negative vurdering af dialekter går mere på de dialekttalendes identitet end på sproget i sig selv. Analysen af interviews med de fire informanter viste, at 'bornholmsk identiet' er en kompleks og modsætningsfyldt størrelse, som indeholdt meget negative forestillinger om 'bornholmergruppen', samtidig med at der var megen stolthed og glæde forbundet med at være 'bornholmer'. Analysen viste også, at bornholmsk dialekt er brugbar i meget få kontekster som konsekvens af de negative forestillinger om identitet og livsførelser, der fulgte med bornholmsk dialekt. Dialekten kan derfor potentielt tilføre 'bornholmergruppens' medlemmer et islæt af dårlig selvtillid i kraft af deres medlemsskab og negative sociale identitet, men en analyse af de to tekster viste, at gruppen i høj grad kæmper for at vende det negative til noget positivt, sådan som det ses i strategien *social creativity*. Tekstanalysen viste også, at heller ikke i forbindelse med et stærkt lokalt tilhørsforhold er dialekten nødvendig eller gavnlig. Således kan jeg konkludere, at som sprogsituationen ser ud i dagens Danmark skal vi tilsyneladende ikke være så kede af dialekternes forsvinden.

Resume

Denne rapport omhandler dialektens betydning for identitet. Udgangspunktet er et studie af bornholmsk dialekt og bornholmsk social identitet, hvilket bliver belyst gennem kvalitative interviews med fire unge bornholmere. Informanternes udsagn bruges til at tegne et portræt af 'bornholmergruppen' som social gruppe på en teoretisk baggrund af *interactive speech accommodation theory* og *social identity theory.* Et modsætningsfyldt forhold af negative stereotypiske forestillinger og patriotiske holdninger til bornholmsk dialekt og identitet kommer til syne, hvilket yderligere analyseres via to skrevne tekster fra organisationen "Destination Bornholm" og Bornholmsk Regionskommune. Med baggrund i analysen omkring forholdet mellem dialekt og identitet diskuteres spørgmålet om, hvorvidt vi i Danmark egentlig skal være triste over de tilsyneladende forsvindende dialekter.

Rapportens omfang:

84.195 anslag, 35 normalsider

Litteraturliste

- Auer, Peter et al. (red.) (2005): *Dialect change - Convergence and divergence in European languages*, Cambridge University Press
- Clyne, Michael (1997): "Multilingualism" in Florian Coulmas (red.): *The Handbook of Sociolingvistics*, Oxford, Blackwell
- Giles, Howard og Peter F. Powesland (1975): *Speech Style and Social Evaluation*, Academic Press, London
- Gregersen, Frans og Pia Quist (2009): "Introduction: A Norwegian Dane - a Danish Norwegian" i Maegaard et al. (red.): *Language attitudes, standardization and language change - perspectives on themes raised by Tore Kristiansen on the occasion of his 60th birthday*, Novus Forlag, Oslo
- Grice, Paul (1975): "Logic and conversation" i Carol Henriksen (red.): *Can you reach the salt?*, Roskilde Universitetsforlag
- Jul Nielsen, Bent og Karen Margrethe Pedersen (1991): *Danske talesprog - Dialekter. Regionalsprog. Sociolekter*, Gyldendal
- Juul Kristensen, Catharina (2007): "Interview med enkeltpersoner" i Lars Fuglsang, Peter Hagedorn-Rasmussen, og Poul Bitsch Olsen (red.); *Teknikker i samfundsvidenskaberne*, Roskilde Universitetsforlag
- Kristiansen, Tore (2009): "Mig og de danske dialekter - En fortælling om baggrunden for mine fortællinger" i Asgerd Gudiksen et al. (red.); *Dialektforskning i 100 år*, Nordisk Forskningsinstitut, Afdeling for Dialektforskning
- Labov, William & Joshua Waletsky (1967): "Narrative Analysis: Oral Versions of Personal Experience" i June Helms (red.): *Essays on the Verbal and Visual Arts,* University of Washington Press
- Mæhlum, Brit, Gunnstein Akselberg, Unn Røyneland og Helge Sandøy (2004): *Språkmøte - Innføring i sosiolingvistik*, Cappelen Akademisk Forlag, Oslo
- Pedersen, Inge Lise (2005): "Processes of standardisation in Scandinavia" i Auer, Peter et al. (red.): *Dialect change - Convergence and divergence in European languages*, Cambridge University Press
- Pedersen, Karen Margrethe (1977): *Dialekt regionalsprog rigssprog - en analyse af børns skolesprog*, Institut for grænseregionsforskning, Aabenraa
- Preston, Dennis R. (2009): "Are you really smart (or stupid, or cute, or ugly, or cool)? Or do you just talk that way?" i Maegaard et al. (red.): *Language attitudes, standardization and*

language change - perspectives on themes raised by Tore Kristiansen on the occasion of his 60th birthday, Novus Forlag, Oslo

- Steinar, Kvale og Niels Brinkmann (2010): *InterView - Introduktion til et håndværk*, Hans Reitzels Forlag
- Tajfel, Henri (1978): "The Achievement of Group Differentiation" i Henri Tajfel (red.): *Differentiation between Social Groups - Studies in the social psychology of intergroup relations*, Academic Press, London
- Tajfel, Henri og John Turner (1979): "An Integrative Theory of Intergroup Conflict" i William G. Austin og Stephen Worchel (red.): *The Social Psychology of Intergroup Relations*, Brooks/Cole Publishing Company, California
- Togeby, Ole (1993): "I - Modellen" i *PRAXT - Pragmatisk tekstteori 1 - I Modellen - II Sprogbrugsfunktionen - III Udsagnsfunktionen*, Aarhus Universitetsforlag
- www.bornholm.dk
- www.bornholm.info
- www.dialekt.ku.dk

Bilag

Transskriptionssymboler: P's interview med A 38

Transskriptionssymboler: Interviews 39

Interview med Freja 39

Interview med Signe 45

Interview med Maja 53

Interview med Karoline 59

Tekst 1 73

Tekst 2 74

Transskriptionssymboler: P's interview med A

ord : tryk

ORD : høj volumen

ºordº : lav volumen

[ord] : overlap

↑ : opadgående intonation

↓ : nedadgående intonation

(.) : pauser under 0.4 sek.

(0.8) : pause, tallet angiver længde

.h : indånding

= : en efterfølgende tur er direkte påhængt den forudgående

: : lydforlængelse

, : fortsættende global intonation

. : final global intonation

Transskriptionssymboler: Interviews

ord : særlig udtale

ord : tryk

o r d : overdrevet tydelig udtale

(p) : pause under 1 sek.

(pp) : pause over 1 sek.

Interview med Freja

Freja (F), Interviewer (I)

I: Hvor gammel er du egentlig, freja

F: Jeg er 30

I: 30. Og hvor længe har du boet i københavn

F: Det har jeg i (p) nu skal jeg se (p) 9 år (p) eller 10 år, 10 år

I: Og du læser på københavns universitet (p) hvor langt er du kommet dér

F: Jamen, det gør jeg faktisk ikke (p) jo, det gør jeg (p) men altså, jeg arbejder som dansklærer (p) altså jeg underviser indvandrere i dansk. På en sprogskole. Og har faktisk et fuldtidsjob dér. Men så læser jeg en master, som jeg skal have, der hedder dansk som andetsprog, og den er jeg næsten færdig med. Jeg er i gang med at tage så'n et fag, der hedder kulturforståelse, og så skal jeg skrive sådan et masterprojekt. Så den er jeg næsten færdig med (p) men det er så'n en ekstra master, kan man sige (p) jeg har læst dansk og kommunikation på ruc

I: okay, på den måde (p) men altså i forhold til dit eget sprog. Hvordan er det (p) hvordan er det hos dine forældre når du er vokset op, hvordan taler dine forældre

F: Jamen, de taler begge to med dialekt (p) og de taler begge to bornholmsk uden at tale så'n udpræget bornholmsk. Men de taler bornholmsk (p) det er ikke så'n, at de bare har lidt (p) det jeg vil kalde rønnefint. De har mere end det, altså (p) men altså, min far taler (p) hvis der for eksempel kommer nogen på besøg fra københavn, og jeg har haft en kæreste med på bornholm eller et eller andet, så slår han ligesom over, og taler lidt mere fint (griner), eller hvad man skal kalde det (p) og min mor, hun snakker ret bornholmsk

I: Bor de i rønne eller hvordan

F: Nej altså, min mor bor nu i svaneke og min far bor i allinge

I: Og hvor er du vokset op henne så'n mest

F: I allinge. Men sammen med min mor da hun boede i allinge, ikk

I: Og hvad med dine bedsteforældre derovre

F: Jamen, de bor i olsker, og snakker ret bornholmsk (griner)

I: De snakker endnu mere bornholmsk

F: Ja, min farmor og farfar lever ikke mere, men de snakkede også bornholmsk, så (p) min mormor og morfar, de er der stadigvæk (griner)

I: Hvad med dine søskende

F: Jamen, de bor i københavn (p) jeg har en storesøster og en lillesøster (p) de bor i københavn begge to

I: Taler de også bornholmsk (p) eller taler de ligesom dig så'n

F: De taler (pp) altså min storesøster taler (p) hvis man **kan** tale endnu mere københavnsk end mig, og min lillesøster taler en (p) synger en lille smule, synes jeg. Men ikke meget

I: Har dit sprog ændret sig fra da du boede på bornholm til du kom herover

F: Ja, jeg tror det har ændret sig lidt. Jeg har aldrig snakket særlig bornholmsk, men øhm (p) heller ikke da jeg var lille (p) heller ikke med mine forældre. Men jeg har fået så'n en altså (p) der er meget lidt tilbage nu tror jeg (p) så (pp) men der har været mere så'n mere sang på. Det er jeg ret sikker på, fordi jeg kan huske jeg har fået nogle kommentarer lige da jeg var flyttet til københavn. Men der sker nogen gange det, når jeg er på bornholm i nogle dage, eller jeg lige har snakket med min mor i telefonen, så kan jeg godt få lidt af det igen. En lille smule (p) Men det er ikke så'n noget med, at jeg slår over, altså det (pp)

I: Og du kan godt selv høre når du slår over eller så'n (p) er du opmærksom på, hvornår du gør det

F: Ikke altid, nogen gange er det bare noget jeg får en kommentar på (p) nogen gange kan jeg godt høre det (p) det er ikke altid, jeg er opmærksom på det. Og jeg har også nogen gange kommet på arbejde (p) altså, nu arbejder jeg jo på en sprogskole med så'n nogle øh sprogmennesker, så de lægger jo meget mærke til, hvordan man taler, og hvis jeg har været på bornholm en uge, og jeg siger et eller andet på lærerværelset, der lyder så'n lidt bornholmsk, så får jeg altid en kommentar for det (p) og der er det nemlig ikke altid jeg selv er opmærksom på det. Men jeg vil sige, det er meget sjældent, at (p) at jeg (p) altså folk bliver tit overraskede når jeg siger, at jeg kommer fra bornholm, fordi de ikke har lagt mærke til det, ikk (p) at jeg snakkede med dialekt

I: Men i forhold til de kommentarer (p) hvad tænker du så (p) eller når du får en kommentar, nå du taler da bornholmsk, eller nå, er du fra bornholm, hvordan oplever du det

F: Jamen nu synes jeg det er meget hyggeligt, eller det er fint nok (p) men jeg kan huske (p) tidligere, da jeg fik flere kommentarer (griner), fordi jeg netop havde mere dialekt, da synes jeg ikke det var særlig fedt altså. Og det er nok også derfor jeg har lagt det fra mig (p) altså, det er jo nok derfor mit sprog er blevet mere (p) ej, det ved jeg ikke, om det kun er derfor eller om det også bare er (p) jeg tror jeg har lidt tendens (p) jeg har også haft en kæreste, der kom fra jylland, og der kom jeg faktisk næsten til at tale så'n lidt jysk, så jeg tror jeg har en tendens til at kopiere lidt også. Men jeg kan huske, jeg synes det var lidt irriterende (p) altså, det var ikke noget, jeg synes var fedt og så især den der, prøv at sig noget på bornholmsk, (p) så føler man sig som så'n en abe i zoologisk have altså hhh

I: Men også i forhold til dine forældre (p) hvad vil du sige (p) eller hvorfor tror ikke, at du ikke du har talt ligesom dem heller (p) også når du var barn og boede på bornholm og (p)

F: Jamen det sjove er, at jeg var faktisk meget bevidst om det som barn (p) jeg kan tydeligt huske det (p) at jeg ligesom nærmest valgte ikke at snakke bornholmsk. Det lyder mærkeligt, men (p) øhm min storesøster har en mor, som ikke er bornholmer (p) vi har ikke den samme mor, og hun har derfor altid snakket meget øhm københavnsk, og jeg tror det måske også har noget at gøre med at jeg så op til hende (p) hun er ligesom 6 år ældre end mig, så (p) at jeg ikke ville snakke bornholmsk på grund af hende. Men det sjove var jo, at jeg var bare så bevidst om det, altså (p) og det der var med det var (p) jeg tror også det har noget at gøre med den tid, altså firserne i danmark, altså, det har også bare noget at gøre med danmark og dialekter, men at det bare var (p) det var bare kikset at snakke bornholmsk

I: Også på bornholm, altså når man er derovre

F: Ja altså, det sjove er, mine forældre synes det var mærkeligt, at jeg ikke snakkede bornholmsk, og de sagde det til mig og så'n noget, men jeg ville bare ikke snakke bornholmsk, og jeg kan huske, i hvert fald i fjernsynet, der snakkede de jo ikke bornholmsk, der snakkede de jo så'n noget øh (p) hvad kan man kalde det (p) fjernsynsdansk, rigsdansk (p) og så kan jeg altså også huske, at jeg har haft meget få børnehavepædagoger og skolelærere, der snakkede bornholmsk (p) jeg syntes det var lidt (p) altså, jeg syntes det lød lidt dumt faktisk. Det var så'n lidt, så det har altid lidt været noget (p) også noget jeg har brugt lidt nogle gange for at lave lidt sjov (p) selv (p)

I: Også som barn, kan du huske det eller hvad

F: Øh ja altså, jeg kan i hvert fald huske, jeg har gjort det som teenager med mine veninder, hvor vi (p) så kunne man lige snakke lidt bornholmsk, for at gøre så'n lidt grin med det. Ja, jeg kan faktisk også huske noget, fra da jeg var barn. At jeg havde en veninde, hvor vi nogle gange (p) så havde vi så'n en leg, hvor vi sad og (p) øh når vi sad og spiste frokost, så snakkede vi bornholmsk sammen, og så havde vi så'n noget med, at vi skulle skåle i mælk (griner). Men (p) der havde vi nemlig noget med (p) vi legede, vi var to så'n nogle gamle bornholmere, og det var ligesom det,

der var det sjove. (p) Så det har lidt været så'n noget (p) hele tiden (p) jeg tror (p) mit eget gæt er, at det nok er fjernsynet, der meget har været (p) det var på en eller anden måde lidt i tiden, og det er det stadigvæk. Altså, der er noget med danmark og dialekter (p) at det er **kikset** at snakke dialekt altså (p) man skal helst snakke så rent som muligt, og det tror jeg bare (p) det har jeg opfattet som barn (p) opfanget som barn, på en eller anden måde og så (pp) har jeg tænkt, det skal jeg ikke, det er kikset

I: Ja (p) øhm vil du sige, at du har hjemme her i københavn, eller siger du hjemme om bornholm

F: Jeg siger hjemme om københavn (pp) nu (p) ja, det gør jeg

I: Er det efter lang tid, eller (p)

F: Øhm (p) jeg er helt klart blevet mere knyttet til københavn gennem tiden. Altså, lige da jeg flyttede til københavn, da følte jeg mig ikke hjemme her. Så det har taget nogle år ligesom (p) men nu, altså, jeg synes ikke rigtigt så'n bornholm er ikke mit hjem på den måde mere. Men jeg kan godt ta hjem, altså, det kan jeg godt sige hjem til bornholm (p) ikke hjem, men hjem til bornholm, men ikke hjem som om det er mit hjem, mit eneste hjem (griner) nej

I: Men føler du dig som københavner

F: Nej, det vil jeg ikke sige, det vil jeg ikke sige (p)

I: Hvorfor ikke det

F: Jamen (p) det er et godt spørgsmål (pp) Altså (p) fordi jeg er vokset op på bornholm, altså, så jeg vil sige, at jeg føler mig som (p) jeg føler mig heller ikke som bornholmer, det er faktisk et godt spørgsmål (griner). Det kan godt være, at jeg føler mig som københavner egentlig, hvis man kan sige det på **den** måde

I: Eller er det mere et udtryk for, at du **ikke** er bornholmer så (p) at du så kan vælge københavner

F: Ja, måske er det lidt udelukkelsesmetoden (griner). Jeg føler ikke rigtigt, at jeg er bornholmer i hvert fald. Det identificerer jeg mig ikke rigtigt med, øhm (pp) så meget (p) og dog (p) alligevel (p) altså fordi, hvis jeg skal fortælle noget om mit liv, altså hvis jeg møder et nyt menneske, og jeg skal fortælle nogle historier om, hvem jeg er og så videre, så er det jo altid med, at jeg er vokset op på bornholm, og det er jo altid med, at jeg ligesom har leget nede på klipperne om sommeren og badet rigtigt meget og været oppe hos min mormor og morfar og plukke jordbær og så'n noget altså. På den måde er det jo alligevel en del af min identitet. Og faktisk er det også noget, jeg fortæller, hvis for eksempel (p) når jeg snakker med mine kursister, for eksempel hvis jeg får en ny klasse eller så'n noget, så fortæller jeg dem også altid, at jeg kommer fra bornholm

I Ja. Det er vigtigt at få med ligesom

F: Ja, det er det. Det er det nok alligevel. (p) Men jeg føler mig mere knyttet til københavn på den måde, at jeg føler mig mere hjemme her (p) nu. Så jeg ved ikke helt, hvordan jeg skal svare på det (griner) om jeg rigtig **er noget**, eller så'n hvordan det hele hænger sammen

I: Synes du, at man skal tale bornholmsk for at være bornholmer

F: Hmm (griner), nej, det synes jeg ikke (pp) skal jeg hente kaffen, så kan jeg lige tænke lidt over det (griner) (Pause fra 12.26-13.40)

F: Jeg har tænkt lidt over det (p) (griner). Jeg tror, at det der er med det, at det er lidt sjovt for mig at sige om jeg er bornholmer eller københavner eller så'n, fordi jeg synes der er mange ting, der ligesom knytter sig til ens identitet. At det ikke kun er et **sted**, eller måske identificerer jeg mig ikke så meget med et sted på den måde (p)

I: Men at der ligger flere ting end stedet bornholm, til at være bornholmer

F: Mmm, men det er jo stadigvæk en **del** af det altså, og det er sproget jo også (p) Men det der med om man skal tale et sprog for at være bornholmer, og hvornår er man bornholmer og så'n noget, det synes jeg er et meget svært spørgsmål (pp) øhm (p) Ja altså, man kan sige min mormor og morfar, de er bornholmere ikk, altså de har boet der **hele** deres liv, og de taler bornholmsk. Men spørgsmålet er, om det også handler om, at de er vokset op i en anden tid, eller de på en eller anden måde tilhører en anden tid, så på den måde hører det måske også lidt fortiden til, at man er så knyttet til et sted, så man siger, **jeg er** (p), men hvad vil i det sige, at man er dansker ikk (p) jeg er dansker, det vil jeg sige (p) (mumler) (p) så (p) Men det sjove er jo (p) kunne jeg forestille mig, at hvis man snakker med nogen, der har nogle forældre fra udlandet eller et eller andet, som bor i danmark. Så vil de nok også have svært ved at, ligesom

jeg har svært ved at svare på spørgsmålet om jeg er bornholmer, fordi nu bor jeg ligesom i københavn, og føler mig lidt langt væk fra det sted, selvom jeg er der hver jul eller så'n, men (p) så vil de måske have lidt svært ved at svare på om de er danskere eller en om de er eller anden anden nationalitet (p) kunne jeg forestille mig (pp) men lige nu vil jeg i hvert fald ikke sige, at jeg er bornholmer. Måske fordi jeg ikke bor der. Måske fordi jeg ikke har boet der i 10 år (griner)

I: nej okay (pp) øhm, hvad skal jeg spørge om nu (p) altså (p) i forhold til det her med dine bedsteforældre for eksempel, eller også dine forældre, som taler rimelig bornholmsk (p)øhm og du siger du har fået nogle kommentarer også som lille på, at du ikke ville tale bornholmsk, og hvordan har de det med dit sprog **nu** (p) har du nogen idé om det (p) hvad de tænker om den måde du taler på nu

F: Næ, det tror jeg ikke de rigtig tænker over det, fordi jeg netop aldrig rigtig har snakket bornholmsk. Så (p) det var lidt så'n et meget tidligt ungdomsoprør det der med ikke at snakke bornholmsk. Og det øhm (p) jeg kan faktisk huske, at min far ville **virkelig** gerne have, at jeg skulle snakke bornholmsk, og så aftalte jeg en eller anden dag, for jeg **kunne** jo godt snakke bornholmsk faktisk, for jeg hørte det jo hele tiden, og så sagde han til mig en eller anden dag, at (p) eller så ved jeg ikk (p) på en eller anden måde så fik jeg så'n en, fordi jeg også havde lidt dårlig samvittighed over det, altså for jeg kunne godt mærke den (p) at de gerne ville **have**, at jeg skulle gøre det, og så aftalte vi, at jeg skulle gøre det, og så snakkede jeg bornholmsk én dag eller sådan noget, og jeg syntes bare det var så mærkeligt, jeg syntes bare ikke det var mig altså (griner), og så slog jeg ligesom over igen. Noget ret underligt noget når man er så lille, altså jeg vil tro jeg har været så'n fire-fem år. Det vil jeg skyde på (p) det er ret underligt, men (pp) men jeg **ville** bare ligesom ikke. Det var bare ikke rigtig mig altså. Jeg var lidt for fin på den (griner). Noget meget mærkeligt noget altså. Jeg synes også det er dybt underligt i dag, altså jeg kan simpelthen ikke forstå det, fordi mange af mine venner de har jo øhm (p) snakket meget bornholmsk også med deres forældre. Masser af mine veninder de snakker stadig bornholmsk, når de ringer hjem til deres forældre. Det er der flere af dem der gør ikk altså så (p)

I: Men du siger, at du også har en lille smule accent måske, når du snakker med din mor og dine gode veninder eller hvordan var det (p)

F: Njaa, for dem ser jeg i københavn, så da tror jeg ikk (p) det er nok mere, hvis jeg snakker med nogen der (p) altså (p) jo, jeg tror faktisk godt jeg kunne få det, når jeg snakker med min lillesøster. Måske også fordi jeg så'n lidt (p) så er jeg ligesom (p) hende har jeg kendt altid så (p)

I: Så føles det naturligt ( ) at tale en lille smule med (p) er det bare en lille smule accent eller så'n, altså lidt syngende

F: Det er bare lidt, ja. Men så kan jeg også godt mærke, at nu er der også et par bornholmske piger på mit arbejde, og da siger vi også nogle gange nogle ting på bornholmsk for sjov ikk. Altså, det bliver så'n lidt så'n en (p) noget man kan sige for **sjov** eller så'n, så'n noget man kan joke lidt med

I: Og det synes du er sjovt ja

F: Ja, det synes jeg åbenbart (p) det synes jeg åbenbart. Jeg kan ikke helt forklare hvorfor egentlig (griner), men det er nok det der med, at (p) det er nok det der igen med, at det lyder så'n lidt bøvet ikk (p) og samtidig måske også lidt sødt, og lidt så'n, nårh, det er også hyggeligt, det der bornholmske der altså (p) det lyder lidt skægt, og de andre kollegaer, de synes det lyder skægt ikk

I: Men hvad hvis der er nogen, der laver sjov med det, som **ikke** er bornholmere (p) altså så'n til dig (p) har du oplevet det

F: Ja ja, det har jeg skam. Og det synes jeg jo (p) det kommer jo lidt an på, hvem det er, men jeg ville nok tit synes det var irriterende. Og jeg kan også huske, at jeg meget har haft det sådan, at hvis jeg har set et eller andet satireprogram eller (p) ja et eller andet, hvor (p) eller bare så'n noget som (p) den der film, hvad hedder den (p) bornholms stemme, altså hvor der er nogen der ikke kan snakke rigtig bornholmsk, som så skal snakke bornholmsk, så synes jeg det er vildt irriterende, og så synes jeg ikke, at det er godt nok (p) eller så'n (p) så synes jeg faktisk (p) så har jeg det sådan lidt ej, så skulle de have fået nogle rigtige bornholmere til det. Sådan har jeg det også med de der satireprogrammer nogle gange, hvor jeg har det så'n lidt arh okay, så sjovt er det heller ikke (p) For de snakker jo ikke engang rigtigt bornholmsk altså

I: Hvorfor tror du så, det irriterer dig

F: Ja (p) men det er måske også (p) der er måske også en ret stor forskel i, om man rent faktisk er en **del** af det og **kan** sproget og så gøre grin med det, eller om man kommer udefra og gør grin med noget (griner), fordi (griner) så øhm (p) så synes jeg ligesom ikke, de har **ret** til det måske (p) helt på samme måde. Der er nogen ting, der godt kan være

sjovt jo altså. Det er ikke sådan, at jeg bare bliver sur, hvis jeg ser et eller andet. Sådan er det ikke. For eksempel den der timm og gordon-sketch, jeg ved ikke om du kender den (p) den hedder bornholmerne (p) den er **vildt** gammel. Det er så'n noget, hvor de står nede på gudhjem havn, og så kommer der så'n en (p) hhh (griner) altså så kører de på knallert og så'n noget, og siger så'n noget (p) og snakker en utrolig sjov variant af bornholmsk. Den er faktisk ret god. Den er rimelig skæg (p) men tit kan det være lidt irriterende ikk altså, fordi de netop ikke har ret til det synes jeg eller så'n (pp) Så jeg **har alligevel** så'n lidt øh så'n lidt en eller anden form for nationalitetsfølelse overfor bornholm. Sådan en patriotisme eller et eller andet så'n

I: Ja fordi øh (p)har du tænkt over, hvordan (p) altså hvis du for eksempel sidder i bussen, og der pludselig er en bag dig, der taler rigtig bornholmsk med en anden

F: Ja, så synes jeg det er pinligt

I: Synes du det er pinligt

F: Ja, for så føler jeg lidt det er (p) hmm (p) ja, jeg synes det er lidt pinligt, ja

I: Nå (p) kan du uddybe det lidt, hvorfor er det pinligt

F: (Griner). Det er også lidt pinligt, at jeg synes det er pinligt (griner). Ja (p) jeg burde ikke være så ærlig her (p) (griner) Jamen, så er det fordi (p) så synes jeg jo at (p) så tænker jeg, gud, hvor lyder det egentlig dumt altså, og (griner) de har noget med **mig** at gøre, de der mennesker, og de er på en eller anden måde **mit** øh (p) altså vi er lidt, vi er de samme (p) eller vi har ansvaret for hinanden eller jeg ved ikke (p) så føler jeg lidt, at det nærmest er (pp) er **mig**, der bliver (p) så føler jeg det sådan lidt en **udstilling** af mig eller så'n min (p) ja, det ved jeg ikke. Altså for eksempel (p) nej, det værste er jo selvfølgelig, hvis det er min **mor** eller så'n noget, hun er på besøg i københavn og vi tager bussen, og hun sidder og snakker helt vildt bornholmsk. Det synes jeg jo er pinligt

I: Synes du også det er pinligt

F: Jeg siger ikke noget vel (p) jeg ved godt, at et eller andet sted så burde jeg nok ikke have det sådan. (p) Men jeg synes det er lidt pinligt, ja (p)

I: Er det så bare fordi I er **herovre**, eller så'n, for det synes du jo ikke på bornholm (p) vel

F: Nej nej, det synes jeg ikke på bornholm. Nej, nej (p) det er kun fordi vi er her. Jeg føler, at alle kigger på os, tror jeg. Jeg føler så'n en eller anden (p) øhm lidt for meget så'n opmærksomhed (p) omkring det, ja (p)

I: Men også selvom det så er en eller anden **fremmed**, der sidder i bussen, så vil du også føle, at det er pinligt, og at du på en måde også **selv** bliver lidt udstillet

F: Ja, sjovt nok, ja (pp) Eller nej, njaa, det ved jeg ikke (p) ja (p) måske (p) Nogle gange har jeg faktisk også (p) det er ikke så længe siden, at jeg gik ned ad nørrebrogade, hvor jeg pludselig gik bag nogen, der snakkede bornholmsk, og så gik jeg faktisk bare og smilede lidt af det. Så syntes jeg faktisk, at det var lidt hyggeligt. Og så'n (p) så skulle jeg bare lige se om det var så'n nogen jeg **kendte** ikk. Så syntes jeg egentlig, at det var meget hyggeligt

I: Hvad hvis du ser landsdækkende nyheder, og der pludselig er et eller andet indslag med en bornholmer over fra bornholm, der har gjort et eller andet

F: Ja (p) ja, det kan også godt føles så'n lidt (p) der kan jeg også godt få det så'n lidt, åh, det er lidt pinligt (p) Det kommer jo også an på, hvem det er, altså der er jo også nogen der (p) tager sig meget godt **ud**, også selvom (p) de altså (griner) (p) hvis der er nogen, der siger noget helt vildt dumt, og de samtidig snakker bornholmsk, så føler jeg lidt, at det har noget med **mig** at gøre eller så'n. Så synes jeg det er pinligt (pp) ja. Det er egentlig lidt skægt. Men sådan ville jeg også have det, hvis jeg tog til **udlandet**, (p) for eksempel dengang, der var alt det der med muhammedkrisen eller så'n noget ikk, altså der synes jeg det var lidt pinligt at være dansker nogle gange ikk. (p) Og det er nok også sådan jeg lidt ville have det, hvis jeg synes det lyder vildt **dumt** når de snakker bornholmsk eller et eller andet, så føler jeg også lidt, det har noget med mig at gøre eller så'n det (p)

I: Men man kan jo sige, at forskellen fra muhammedkrisen, det er jo alligevel nogle handlinger, som du ikke har kunne føle, at det er du ikke en del af det her, fordi danmark står for noget, som du ikke vil stå for. Men altså i forhold til bornholmerne, så siger du, at du synes det lyder lidt bøvet, men altså hvad forbinder du ellers med bornholm eller så'n den der bornholmske (p) ja, at være bornholmer eller så'n (p) Hvad forbinder du ellers med det, ud over at de måske taler bøvet

F: Nå men altså, jeg synes faktisk ikke kun, de taler bøvet, fordi det kommer lidt an på, hvor jeg er henne. Hvis jeg for eksempel er på bornholm, så synes jeg da det er helt okay at snakke bornholmsk. Altså det syntes jeg ikke da jeg var barn. Da valgte jeg det ligesom fra, jeg ville ikke selv gøre det vel (griner), men jeg **ærgre**r mig lidt over det faktisk, at jeg ikke snakkede bornholmsk da jeg var lille og så'n noget, fordi jeg **synes** faktisk det er **vigtigt** med de der dialekter, og det er så'n lidt en konflikt for mig nok, fordi det der sker i bussen, og på alle de der tidspunkter, det er et eller andet følelsesmæssig reaktion. Hvis jeg tænker mere over det, rationelt, så synes jeg jo, at det er **vigtigt** at snakke dialekt og jeg synes det er vigtigt at **bevare** de der dialekter. Jeg kan ikke sige **hvorfor**, men jeg kan godt se, at der er et eller andet i samfundet der gør, at man ligesom (p) altså der er en eller anden tendens i danmark til, at de der dialekter bliver utroligt nedprioriterede og meget så'n gjort til skamme på en eller anden måde. Jeg ved ikke om det er DR eller hvad det er, der har indført hele det der (pp) Så det er så'n lidt en **konflikt** for mig, fordi nu når jeg siger, at jeg synes det er pinligt og så'n noget (p) jeg ville jo helst ikke **have**, at jeg havde det sådan (griner). Forstår du hvad jeg mener (p) Det er så'n en eller anden øh følelsesmæssig reaktion. Men hvad jeg forbinder med at være bornholmer altså (p) altså jeg forbinder det med så'n noget provinsdanmark, men jeg forbinder det ikke **specielt** med noget øhm (p) altså det kunne ligeså godt have været (p) altså nordjylland eller jeg ved ikke (p) jeg forbinder det ikke med noget så'n **specielt** tror jeg, eller gør jeg (pp) der er jo altså (pp) men altså så'n ville jeg nok kunne beskrive mange ting (p) men **meget** sådan noget lokalfittelihut med, at alle kender alle, og (p) at man måske også ved lidt for meget om hinanden nogen gange, og at der ikke sker en **skid** altså, og det hele lukker ned om vinteren, og (p) ja (p) altså så'n lidt kedsomhed tænker jeg. Men sådan kunne det jo være alle mulige andre steder så (p) jamen, så er der jo alle de der ting (p) altså der er jo alle de der historier (p) eller alle de dersens ting man har tilfælles når man kommer fra ét sted for eksempel, at alle kender den der **færge**, og alle kender de der ting, der sker, altså ligesom den der åndssvage sikkerhedsvideo, som jeg ligesom er lavet ret mange jokes med (p) med mine venner som alle kender ikk, som bare har noget med bornholm at gøre. Og den der nyhedsudsendelse, der er på TV2 bornholm, hvor man (p) altså der er jo **altid** nogen med i det der indslag, som man kender, og det er bare så'n rimelig sjovt at se, fordi der sker jo bare **ikke** en skid (p) Og sådan (p) ja, hele det der lokalhalløj (p) nu lige her for nylig var der en af dem, jeg havde gået i folkeskolen med, som havde postet sådan en lille notits på facebook fra et billede fra bornholms tidende, hvor det er så'n noget med, at en fra allinge, der hedder x, som alle ligesom bare ved, hvem er (p) han er så'n en der sidder nede på det lokale værtshus og har gjort det de sidste 30 år eller mere ikk, og så øh kører han rundt på så'n en knallert, og har de så sat en notits i avisen, hvor der står, at den der har stjålet hans styrthjelm (griner) fra hut-li-hut, godt må aflevere den anonymt på hans adresse (griner). Han har adresse i sandvig eller så'n ikk (p) og det er jo bare sådan noget, der er **vildt** skægt når man kommer fra den samme lille snoldede by, fordi vi alle ved, hvem **han** er, og alle kender det der værtshus hut-li-hut, og det hele bare bliver så'n noget, hvor man tænker, **gud** altså (p), noget jeg også forbinder med bornholm det er, at tiden ligesom står stille på en eller anden måde, og så øh (p) kan der ligesom ske sådan nogle ting der, altså det kunne ligeså godt være sket for 30 år siden ikk eller så'n (p) det kunne ligeså godt have været (p) Så jeg tror også der er, altså for mig så'n **personligt**, er der så'n en eller anden **tryghed** i det tror jeg (pp) Der er en masse **historie** ligesom, der hører til, og som jeg ved jeg kender, og som jeg ved dem, som kommer fra den samme by som mig, kender. (p) Og øh det tror jeg, det vil nok gælde for alle (p) jeg har for eksempel en veninde fra hjørring, og de har rigtig meget af det samme. De har rigtig meget så'n noget humor, der er spundet op omkring deres by, og den måde deres forældre er på og hele det der øhm (p) ja, hele det der provinssamfund, og også sproget i virkeligheden. Altså der er rigtig meget af det samme. Der er også rigtig mange historier, der knytter sig til den by om forskellige personer og øh ja (p) altså (p) de der ting man gør når man kommer ikk altså, så er der de der traditioner med (p) så skal man ned på røgeriet om sommeren, eller så'n hvor der bare er (p) hvor man bare tænker, oh my god, hver gang man kommer derned, fordi de spiller så'n noget musik fra halvfemserne, og der står så'n nogle piger og danser så'n nogle pole-dance nærmest (griner) på de der bænke, hvor der så'n nogle øhh (p) ja, hvor man bare tænker, **gud** altså (p), men så'n er det jo bare, så er man der jo en gang om året, og fjerner sig egentlig mere og mere fra det, men på en eller anden måde så er det alligevel det samme, man kommer tilbage til (pp)

I: Ja, tiden står lidt stille derovre

F: Ja, det gør den egentlig (pp) Ja, så ved jeg ikke, hvad jeg skal sige med det der med at være bornholmer (p) altså det er jo nok (p) der er måske også et eller andet med den der **ø** (p) eller det er der i hvert fald mange, der har sagt til mig (pp)

I: Ja (p) i forhold til, at det er en ø tænker du

F: Jaa (p) det er måske lidt mere isoleret (p) og dog altså. Jeg har også indtryk af, at der er nogen steder i københ (p) eller i jylland og så'n noget, der er virkelig isoleret, altså hvor de heller ikke lige kommer til københavn så'n hvert år. Men egentlig på bornholm synes jeg der er meget det der (p) der er meget det der med, at der er de der bittesmå byer, og der er egentlig ret langt imellem dem (p) eller det var der i hvert fald da jeg var barn. Altså så det er ikke engang bare **bornholmere**, det er mere bare så'n noget helt ned til den der lille bitte by, hvor man kommer fra, at det er **dér** ens tilhørsforhold er

I: Ja (pp) Men altså også i forhold til at (p) du sagde lige, at det faktisk **ærgrede** dig lidt, at du ikke havde valgt at tale bornholmsk som barn. Kunne du godt have lyst til nu og så'n netop **tale** lidt mere med accent når du snakker med din mor eller så'n med bornholmere (p) kunne du have tænkt dig at **kunne** snakke bornholmsk

F: Jamen, det **kan** jeg godt tror jeg

I: Det kan du godt

F: Ja, men jeg har aldrig gjort det, og jeg kommer nok aldrig til at gøre det. Kun for sjov. Så (p) nej. (pp) Det ville ikke være naturligt for mig (pp) Jeg gør det nogle gange altså for sjov (p) ja altså også for eksempel at (p) jeg kan godt finde på, hvis jeg har nogle kursister, der er nysgerrige og spørger, hvordan lyder det der bornholmske, så siger jeg et eller andet. De **griner** jo også af det, selvom det også kan være, at jeg ligesom udstråler, at det er lidt skægt. Det ved jeg ikke, men de synes også det lyder vildt skægt altså (p)

I: ja (p) Men vil du sige, at du taler københavnsk eller rigsdansk, eller hvordan vil du egentlig selv betegne dit sprog

F: Jamen, det ved jeg ikke rigtigt. Der er nogen, der synes jeg snakker lidt jysk eller så'n. Jeg har **selv** en fornemmelse af, at jeg nok snakker ret så'n rigsdansk måske med en lille smule øh bornholmsk ind over (p) og måske en lille smule jysk ind over også (griner), det ved jeg sgu ikke (pp)

I: Øhm (p) jo, til sidst vil jeg bare spørge dig så'n med (p) du sagde alligevel, at det var ærgerligt at dialekterne dør ud i danmark (p) øhm hvorfor det

F: Jamen, jeg tror det egentlig har rigtig meget at gøre med de der små historier også. Så på en eller anden måde altså (p) selvom jeg ikke gider tale bornholmsk, så synes jeg det er så **fedt** at komme hjem og folk de taler det. Fordi det hører **til** det sted, og det er en **del** af den verden på en eller anden måde. Og den verden er bare ikke helt den samme. (p) Så der er nok en eller anden **tryghed** i det for mig altså, en eller anden (pp) ja, altså (p) der er jo også en masse **ord**, der ikke findes på (p) dem bruger jeg jo også nogle gange, for eksempel (p) det er et typisk eksempel, det topper (p) med håret og så'n noget ikk (p) Og der er også andre ting. Så er der også nogle andre ord, som jeg så har fundet ud af, at vi bruger i **min** familie, men som de ikke engang bruger i nexø eller så'n noget ikk. (griner) Og det synes jeg da også (p) altså det (p) der er jo knyttet alt muligt til det der sprog. Øh (p) så (p) ja (p) det ville også bare være ærgerligt, hvis det forsvandt. (p) Men problemet er, at der er ikke rigtig nogen danskere, der kan høre bornholmsk uden at synes, at det lyder skægt. Ikke engang **mig**, som er vokset op på bornholm. Jeg kan godt gøre det, hvis jeg **er** på bornholm, så tænker jeg ikke på den måde, men (pp) og så har jeg også en fornemmelse af faktisk, at bornholm (p) altså hvis vi tager (p) der er ikke nogen dialekter, der så'n rigtigt helt populære i øh danmark. bornholmsk ligger nok så'n mere eller mindre lavest på rangstigen tror jeg. (p) Jeg ved ikke om det også er et eller andet med, at (p) at når man kommer (p) sådan havde jeg det (p) jeg havde det faktisk sådan kan jeg huske, da jeg flyttede til københavn, at jeg følte, jeg skulle **hævde** mig **lidt**, at jeg var nødt til ligesom at bevise et eller andet, fordi jeg kom fra den der lille snoldede ø, og så det **værste** var bare, hvis man også snakkede bornholmsk. Altså så jeg følte lidt, at jeg skulle (pp) jeg skulle øh (p) så'n bevise, at jeg ikke var så'n en provinstype. (p) Jeg tror egentlig det var det (p) ja. Men det er bare vildt ærgerligt, at det er sådan synes jeg, og det er vildt ærgerligt, at jeg **selv** er så meget en del af den måde at tænke på. Det kunne være **super fedt**, hvis man bare kunne have alle de der dialekter og have så'n en farverig (p) sprogbrug i danmark. Ligesom man har i **norge** for eksempel. Så (p) (griner)

I: Ja (p) Men jeg tror egentlig, jeg har spurgt om det, jeg ville spørge om. Så jeg ved ikke om du selv vil uddybe noget, eller tilføje noget

F: Næ (p) det tror jeg ikk. Jeg tror egentlig, jeg har fået fortalt så'n nogenlunde (p)

I: Yes (p) perfekt. Så slukker jeg den her

Interview med Signe

Signe (S), Interviewer (I)

I: hvor længe har du boet her i københavn, signe

S: vi blev studenter i 2004 så det er hvad (p) 7, 8 (p) 6, 7 år

I: hvor er det du arbejder henne nu egentlig

S: lige nu arbejder jeg i gentofte kommune som madmor (p) i en institution derude

I: ja (p) og du har læst på surhrs ik

S: ja

S: så det er jo oprindelig det er jo den gamle økonomauddannelse men (p) det er stadig ikke så'n heeelt det (p) det skal være (p) men øh

I: men i forhold til din opvækst på bornholm altså hvordan taler dine forældre

S: min mor taler rønnefint (p) ikke med altså man kan høre hun er bornholmer men hun bruger ikke bornholmske ord. (sagt på bornholmsk:) *min far taler lidt mere borringholmsk (p)* ikke altså men han kan godt over for mig hvis jeg ikke hører hvad han siger (p) og jeg forstår udmærket godt om han taler rigtig bornholmsk eller gør sig så'n rigsdanskforståelig (p) og så tit øh så øh **tror** han det er fordi han taler for bornholmsk at jeg ikke **forstår** ham (p) så han kan så'n nogen gange rette sig selv og hvis jeg siger hvad siger du far og så'n noget, ja kan du lige række mig s m ø r e t (p) hhh (p)

I: selvom du faktisk bare ikke har hørt hvad han har sagt

S: ja. (p) ja jeg ved ikke om han også tænker over altså (p) fordi jeg kan jo godt tale rigtig bornholmsk og ved jo godt hvad alt betyder men øh (p) det kan godt være altså det (p) jeg tror ikke han tænker over det men øh (pp) det har jeg i hvert fald lagt mærke til nogen gange

I: ja har du kommenteret det over for ham eller (pp) hmm

S: ja det tror jeg jeg har gjort et par gange og sagt det var ikke fordi jeg ikke forstod dig det var (p) hh det var fordi jeg ikke hørte hvad du sagde (p) men det er nok fordi de jo er vant til når de er her i københavn, at tit så er det fordi de ikke bliver forstået eller (p) at mange yngre mennesker netop ikke taler bornholmsk så at det (p) så får man det på rigsdansk på så'n en lidt gebrokken måde hhh og så kommer man bare til at grine lidt ad ham i stedet for (griner) fordi man godt kan høre at det så'n er anstrengt hhh (p)

I: ja (p) okay (p) så din far bruger også de der øh mere bornholmske specielle ord og udtryk

S: ja mere end min mor i hvert fald (p) og det er på trods af at min min **farmor** var bornholmer (p) så det altså der er i hvert fald nogle generationer tilbage øhm på min farmors side der har været bornholmere men min farfar kommer fra falster (p) så min farfar har aldrig talt bornholmsk så øh (p) men min far er jo så selfølgelig vokset op derovre men øh (p) han har altid talt mere bornholmsk end min mor har (p)

I: okay (p) er han også vokset op i rønne eller hva

S: jaa knudsker, knudsker rønne tror jeg ja

I: og hvad med din mormor og morfar, hvordan øh taler de

S: min mormor og morfar talte begge to meget bornholmsk altså (p) øh ja sådan som ældre bornholmere taler (pp)

I: okay øhm (pp) hvad med dine øhm, hvordan du har en lillesøster (p) hvordan taler hun nu eller så'n

S: altså vi har altid så'n fordi at at mine bedsteforældre har talt bornholmsk og min far også så tit så (p) kan vi godt altså men så gør man det i sjov (p) hh det der med at slå over på så'n hundrede procent dialekt (p) øh og så'n kan hun også, nu har hun en kæreste der er ti år ældre end sig selv (p) og han taler også lidt mere bornholmsk og øh (p) er en af de der unge bornholmere der **aldrig** har været herovre (p) på den anden side af vandet og (p) øh er så'n stolt af sin dialekt tror jeg og han øh (p) han taler **meget** rønnefint og også bornholmsk nogengange (p) og så har hun været kærester med et par fra nexø hvor det også er de der (p) hh fiskere der nede fra, så hun (p) nogen gange altså, men det er mere i sjov altså hvis hun (p) taler almindeligt så taler hun (p) ja rønnefint tror jeg (pp) men hun var jo lige herovre og og vende og boede i et lille års tid, og så tog hun tilbage (p) så øh det er jo også altså alle taler jo rønnefint når man er derovre stort set det er jo (p) det gør jeg jo også når jeg kommer hjem (pp)

I: gør du det

S: ja (pp) altså jeg synes det lyder, for jeg kan huske min onkel boede herovre i (p) femten tyve år (p) hhh og æh når han tog telefonen så øh (sagt med københavns accent): *det er søren hh ja det søren hh*

I: (griner)

S: (griner) hh det var vildt mærkeligt (p) og så når han kom hjem til bornholm så slog han også over og jeg tænker også nogen gange at (sagt med københavnsk accent:) *hvis jeg sidder og taler sådan til mine forældre det virker helt forkert* (p) som om at (p) hva hva hvorfor snakker du så'n (griner) (p) så også når jeg snakker i telefon med mine forældre og så'n noget såå (p) så er det også rønnefint (pp)

I: ja (pp) det falder dig det falder dig bare helt naturligt

M ja for jeg synes det øh lyder **mærkeligt** at tale rigsdansk til **dem** og omvendt synes jeg at det øh (p) altså hvis man, det er jo kun charmerende at man kan høre hvor man kommer fra, der er jo ikke nogen der tænker over hvis folk taler jysk (p) men man synes bare at med **bornholmsk** accent, at man lyder så'n lidt (pp) *åwåwåw* hh (pp) ja så'n lidt (griner) fjollet (p) retarderet (p) og dum (p) bondsk hhh

I: så den (p) øh den der bondskhed den synes du ikke der er omkring jysk for eksempel

S: neej ikke på samme måde (p) men det er jo fordi der er så mange der taler det (p) altså jeg har en kollega der, eller en gammel kollega der kommer oppe fra helt oppe fra hirtshals af (p) og han er 23 eller så'n noget og han er (p) **det** er rigtig bondsk (p) og så'n noget med øh (p) at man har nogen, det har vi også på bornholmsk, så'n noget med (p) *djore (gjorde på bornholmsk)* og (p) *såd (sad på bornholmsk)* i stedet for sad og så'n at man laver de der helt almindelige ord om til så'n noget hvor det lyder som dårlig grammatik (p) og så'n har han også øhh (pp) ja jeg har sittet eller øh jeg har (pp) hh og han **ham** synes jeg er bondsk (p) men det er også fordi at han (pp) når man kigger på ham er han **ung** og øh **pæn** og (pp) øhh det **machter** slet ikke, men det er jo bare charmerende når han (pp) så men øh (p) bornholmsk har jeg altid syntes at det var så'n lidt (p) jeg kan huske på gymnasiet hvor vi skulle (p) jeg tror vi havde et eller andet med nogle valgfag vi skulle have (p) og så var der en fra en af også en sproglig, som rigtig kom fra landet (p) som bare (griner) g(h)av den på syngende bornholmsk (p) og selv der når vi andre talte så'n almindelig rønnefint, så syntes man da at hun var (p) hh hallo (griner) kommer du aldrig til rønne eller hvad laver du hhh

I: ja (pp) men hvordan talte du som barn (p) eller også da du boede derovre

S: da talte jeg meget bornholmsk (griner) (pp) jeg har et bånd fra (p) ja jeg tror jeg er to år, og leger med min onkel (p) (griner) det kan du høre her bagefter (p) så siger jeg et eller andet med at jeg skal øh (p) at vi leger hest eller så'n noget, og så skal han, så vil jeg have han skal ride på **min** ryg og så siger jeg (griner) (p) *du du kan **ri** på mig hh du ska **ri** på mig* (p) (griner) (p) så ja jeg tror jeg har talt meget bornholmsk (p) men der har jeg også, altså jeg har altid været meget ude hos min mormor og morfar og så'n noget, da jeg var lidt mindre (pp) så

I: ja (pp) men hvad når du blev lidt ældre end det så'n i (p) ja for eksempel i gymnasiet og (p) hh i teenageårene og så'n, altså talte du så stadigvæk øhm bornholmsk der

S: altså rønnefint (p) så'n hvor man (pp) men altså hvis man, så er det jo kun i sjov at man gør det (pp) hvis man så'n skal overdrive eller lave sjov med en eller anden ting eller (p) ellers så har jeg aldrig talt så'n rigtig bornholmsk

I: nej men bare haft accenten lissom altid

S: mmm (pp)

I: og hvordan øh hvordan ændrede det sig så når du flyttede til københavn altså

S: det synes jeg var meget naturligt, også når vi var herovre på ekskursioner og så'n noget at når man var ude i butikker eller man skulle spørge om vej eller et eller andet (p) at så slog man bare automatisk over (p) det var ikke så'n en bevidst ting man (p) øhm det var bare noget man gjorde (p) fordi at man syntes det var mere naturligt at tale på den måde når man var herovre (pp) øhm så jeg tror ikke det er så meget, det er ikke noget jeg har tænkt særlig meget over, hvordan jeg talte (p) andet end når jeg taler med bornholmere taler jeg rønnefint og hvis jeg taler med en københavner taler jeg københavnsk og (p) det har også været så'n noget med hvis jeg har været i i jylland og besøger min familie der eller så'n noget, så kommer jeg hjem og taler jysk (pp) hh så det er nok bare så'n noget der der (pp)

I: ja (p) så det falder dig øh (pp) altså du har ikke svært ved at lære det altså, for man kan måske godt forestille sig at der er nogen der ikke kan (p) **kan** slå over i rigsdansk når de kommer herover (pp) eller

S: ja så'n nogen bornholmere hvor *(taler med bornholmsk accent i højt stemmeleje:) du godt kan høre at de prøver at anstrenge sig l i d t og t a l e* hhh ja (griner) (p) [nej]

I: [ja] (pp) men det er meget nemt for dig at slå over i det ene og det andet

S: jaa det synes jeg (p)

I: ja (pp) og nu siger du jo at når du snakker med din **familie** (p) slår over, og også bare når du er på bornholm (p) øhmm er der andre situationer hvor du så'n (p) så'n ubevidst eller så'n pludselig kan mærke at nå nu kommer du til at **gøre** det herovre altså selvom du er i københavn og (p) eller (p)

S: ja ja jeg tror når det er så'n at når det er nogen (p) der er bornholmere altså (p) gamle fra gymnasiet og (p) at det er så'n lidt, så slår man også så'n lidt over i så'n en blanding af (pp) altså det ja (p) fordi så syns man lissom at det er så'n vi taler (p) der hvor vi kommer fra eller (pp) ja

I: men når du er på arbejde for eksempel, der er det (p) der er det helt øh (p) rigsdansk

S: ja det tror jeg (p) altså der er mange, jeg har stort set kun hørt at når jeg fortæller jeg er fra bornholm (p) at folk siger **nå** det kan man ikke høre (p)

I: ja (p) hvordan har du det med den reaktion

S: hmmm (pp) det er så'n lidt blandet fordi at man synes jo (p) fordi jamen så siger de altid så'n *(taler københavnsk i højt stemmeleje:) nå men prøv at sige et eller andet på bornholmsk* (p) så synes de jo det er **vældig** sjovt, og det ved man også bare at det er den reaktion at man er så'n lidt tumpet (p) når man taler bornholmsk, og det bliver så'n noget rigtig øh (p) hh så egentlig så er man jo bare (pp) så så forklarer man jo bare at nå men det, det, jeg taler bornholmsk når jeg er hjemme og jeg taler bornholmsk til min familie og venner der også er bornholmere, men (p) ellers så falder det mig mere naturligt og bare (p) tale (p) og så hvis jeg har været hjemme en weekend eller et eller andet, så er der nogen gange (p) øh da peter og jeg var kærester, øh han er jo fra fredericia og så'n noget og taler jysk (p) så der tror jeg jeg havde så'n lidt dansk jysk accent for det meste, men han sagde altid at hvis jeg havde været hjemme på bornholm så talte jeg (p) så kunne han godt høre at jeg havde været hjemme (pp) fordi at man, ja så tænker man nok bare ikke over det, at man synger lidt mere eller (pp) men øhm

I: men hvordan havde du det så med at blive gjort opmærksom på at nu (p) taler du lidt bornholmsk (p) for nu har du lige været hjemme hva

S: jamen det synes man jo kun er hyggeligt at man kan (p) altså jeg synes jo også det er **synd** at, jeg ved egentlig ikke hvorfor man har det så'n at man synes det er lidt (pp) hhh ja hh man burde jo egentlig bare være stolt af at komme et sted fra og (p) ja det er nok det der med at (p) at man vil gerne være bornholmer men man vil ogå bare (p) øh gerne have lov til ikke at blive dømt på ens accent (p) og det synes jeg bare at når det er den type accent hvis du er fra lolland eller bornholm eller så'n fra de der mindre steder, hvor der ikke er særlig mange der taler det (p) at så er det bare så'n lidt (p) provins (p) bonder der (pp) ja hh og der har man nok bare mere lyst til at at folk bare lærer **mig** at kende og så bliver det i stedet bare en charmerende ting at nå du er fra bornholm (p) i stedet for det er så'n noget øh (pp) ja hh at man er så'n lidt (pp) (5 sek) ja jeg ved ikke hvad man skal kalde det (pp)

I: men nu siger du jo også at øhm altså når du taler, hvis du skal tale rigtig bornholmsk her så'n så er det også for at lave grin med det, altså så er det fordi det er sjovt (p) men øhm men øhh samtidig synes du at det er irriterende at du bliver bedt om at sige noget på bornholmsk, og folk så'n skal grine ad det (p) at på en måde er der noget, er der (pp) hvordan har du det med det der med at lave grin med dialekten, den bornholmske dialekt

S: det ved, det tror jeg ikke jeg tænker så meget over, for så'n er det jo tit, og det er det der er blevet brugt rigtig meget i alle mulige (p) øh satireprogrammer, og så er det jo netop at jo mere åndssvagt det kan lyde, jo sjovere er det (pp) øhm og det er jo lissom at blive bedt om at øh (p) synge en eller anden sang eller (p) at det er så'n lidt, så bliver det for påtaget, og så er det netop fordi det skal være sjovt, eller det skal være (p) så er det ikke fordi det er charmerende at man kan tale en dialekt, så er det fordi at det er underholdende (p) og så'n synes man også hvis man hører (p) leif olsen i øh bornholms tv eller et eller andet, det synes man jo også er **hylende** morsomt fordi at (p) hh at det nærmest bare er (pp) ja man kan ikke tage det seriøst fordi at at at det er blevet så (p) at alle dialekter er blevet så neddæmpede efterhånden at jo mere normal man lyder, jo mere seriøst bliver det taget, altså, opfattet det der bliver

sagt, fordi at (pp) og derfor hvis der er nogen der taler med rigtig meget dialekt, så ligger man mere mærke til dialekten, end det der bliver sagt, og så bliver det bare så'n noget (pp) ja bliver det mere sjovt end seriøst (pp)

I: men tror du, tror du, altså det er noget det er blevet i de sidste par år, for hvordan altså i forhold til vores forældres generation, når de hører leif olsen, så har de måske, tror du så de har et andet syn på (p) på ham end som vi har, vores generation

S: nej jeg tror også, altså min far han kan grine lidt af det (p) men altså helt klart, altså min mor taler jo rønnefint fordi øh hun jo er født og opvokset i rønne, og mine bedsteforældre, både min mormor og morfar kommer fra østerlars (p) fra landet, og taler nok bornholmsk af den grund (p) og jeg tror da at (pp) hh altså min søster kommer heller ikke til at lægge dialekten fra sig, så længe hun er derovre (p) og det er jo bare det med, at jo mere udskiftning der er i, det der med at når du er færdig med gymnasiet så kommer du herover, og ja der er ikke rigtig nogen der bruger deres dialekt herovre, og dem der så endelig flytter tilbage til bornholm, det er jo nogen (p) nogen der aldrig har boet på bornholm før det og (p) altså, men jeg kan trods alt se, at min onkel, der har boet herovre og er gift med en, der er vokset op i nordsjælland et eller andet sted (p) så hun taler jo bornholmsk, eller taler øh rigsdansk københavnsk (p) men alligevel mine to fætre, deres børn (p) taler alligevel så'n en blanding af bornholmsk og (p) altså de taler egentlig mere (p) rønnefint end de taler københavnsk, selvom at moren taler et andet sprog, men det er nok også fordi at der er mange voksne herovre, også pædagoger og i skolen og så'n noget, det er jo stadig på rønnefint (p) det er jo sjældent at man møder nogen der, altså jeg kan da godt huske et par lærere der talte, eller ikke talte bornholmsk men (p) de fleste havde jo accent så'n (p) og den dag, jeg tror altid at, det vil jo nok blive ved (p) øh altså og så så'n stille og roligt blive så'n lidt udfaset, men du kan jo stadig godt høre når nogen de er fra bornholm eller ikke fra bornholm (p) og det er da så'n meget betryggende, at mine fætre, selvom de kun er 4 5 år, at de også taler på den måde (p) men øh (pp) *(meget lavt:) det kan godt være det kun er et spørgsmål om tid (griner) det ved man ikke* hh (p)

I: lige i forhold til det der med øh (p) i forhold til satire i fjernsynet og så'n noget (p) hvordan har du det så med at høre altså satire lavet på bornholmsk af (p) ikke-bornholmere

S: for det første så tænker man jo, så er man jo så'n lidt stolt bornholmer (p) og tænker ej, han taler jo **overhovedet** ikke som en (griner) bornholmer ham der (p) og så øh (pp) men så er det jo meget sjovt det der med at de prøver og at det øh ikke rigtig fungerer og at (p) altså så'n en parodi, for det er sgu også en (p) bonderøvsø altså med alle de der fiskere og (pp) hh øhh så mange ældre mennesker på et sted, at det bliver så'n meget konservativt og meget gammeldags og meget indspist og (p) og så er det så'n, altså man synes jo også selv, fordi at man har vænnet sig til at bo herovre, og (p) har måske lidt en anden mentalitet end den så'n gængse bornholmer, så derfor syns man jo også (p) at det nogengange er lidt sjovt (p) de mennesker der er derovre (p) og den måde altså (p) min søster og jeg er så, tit når vi skal snakke om et eller andet øh (p) så'n tilbage (p) husker tilbage på min mormor og morfar, hvor at min mormor har siddet med veninder så'n, *(snakker med bornholmsk accent i højt toneleje:) ja* (p) *ja det var hende ude fra gården, hun havde en* (p) *jamen det var hendes exmand som købte gården, og så flyttede de ind, men så det var hendes søster, og hende så jeg nede i byen i går, hun købte, nå ja men jeg ved ikke hva hun købte,* altså hvor det så'n er nogen der kender nogen, der kender nogen, og så var det hende og så er der noget sladder om hendes søsters mand, der havde købt huset ude ved træet ude i skoven og (p) hh altså de der har vi lavet grin med mange gange, (p) og så noget kunne jeg sagtens se det sjove i også, at der var nogen der havde lavet parodi med (p) også det der gintberg har lavet, hans det der gintberg på kanten (p) hvor at altså det er jo sjovt at han kun skal være ét sted, i en dag eller to og så (p) har han jo allerede fået så'n essensen af den der (p) sjove provinsmentalitet, hvor folk de er så'n lidt (pp) (engelsk udtale:)*special* (griner) hhh

I: så på en måde så kan du ikke se muligheden for at en øhm seriøs politiker taler bornholmsk

S: (pp) hvad hedder han ham der (p) bjarne kristiansen (p) øhm ham synes jeg da altid har været (p) altså set i forhold til, hvad hedder ham den anden (pp) hh høje (p) som har været [regionsborgmester]

I: [thomas thors]

S: ja (p) altså **de** to synes jeg da er fuldstændig (p) lige i så'n troværdighed og udtryk og så'n noget (p) og måske endda mere at, hvis jeg var bornholmer ville da hellere have en der også **lød** bornholmsk for at, altså så'n underbevidst at man tænker han (p) må have et bedre kendskab og større passion for bornholm end (pp) jeg tænker da hvis så'n en som jeppe kofoed havde talt syngende bornholmsk herovre (p) at det ville (p) altså der er én af de der politikere inde på (p) christiansborg (pp) jeg ved ikke hvad han hedder, som taler meget meget jysk (p) og det er da altså næsten kun til at grine ad (p) og der tænker man ikke over hvad han siger (p) det kan man ikke (griner) tage seriøst synes jeg (pp)

I: øhm (pp) ja (pp) i forhold til andre, altså i andre situationer, kan du bruge dit bornholmske i andre, kan du komme i tanke om andre situationer hvor du kan finde på at slå over (p)

S: altså så er der så'n noget med, altså hvis man har nogle traditioner eller så'n noget her op til jul med *(sagt med bornholmsk accent:) honningsyp* og (p) alle de de ting, men det er så'n lidt, ja man kan jo godt mærke at det er en stor (p) del af én, at man er vokset op, og man har nogle traditioner og man har nogle ting man gør (p) på bornholm og (p) at så er det så'n en, altså det er jo så'n en tryghedsting eller (p) så siger man nogle ting eller slår over på bornholmsk, fordi det er hyggeligt eller (p) øhm (pp) men hvornår jeg ellers s(ch)lår over (pp) (pp) ja altså på den måde er det en stor del af ens identitet, fordi det jo også er det jo, det er jo (p) så'n har man jo talt hele sin barndom, og så'n taler alle dem der har (p) været rundt omkring én i éns barndom, så (p) så altså man betragter det jo også lidt som at bornholm det er éns så'n trygge, trygge base og (p) og hvis man møder en på strøget, selvom der bor hundredevis af bornholmere herovre (p) at hvis du møder en på strøget der taler bornholmsk eller et eller andet, så vender du dig jo altid rundt og (p) så'n syns at, ej hvor hyggeligt, eller (griner) (p) ja (pp) men man har jo altid som bornholmer i københavn, synes jeg følt sig meget (p) hjemme, netop det der med, fordi at alle, altså hele ens generation bor stort set herovre (p) øh og når jeg går og handler ind i netto, møder jeg (p) tre gange så mange mennesker, som jeg gør når jeg er hjemme på bornholm, (p) så (p)

I: nogen du kender eller hva

S: ja (p) så er det så'n lidt fra studie og (p) øh ja også masser af bornholmere, og da jeg boede nede på østerbrogade tror jeg vi var (p) ti lejligheder i hvert fald med bornholmere lige i to opgange

I: nå hvor sjovt

S: så øh (p)

I: det må da være lidt specielt for det her sted (p) eller jeg synes i hvert fald aldrig jeg ser nogen

S: neej (p) nej men jeg møder mange synes jeg her omkring (p)

I: så er (p) er hjemme for dig her i københavn, eller er det på bornholm

S: (p) altså det er mere og mere blevet så'n, at jeg (p) fordi i starten da jeg flyttede til københavn, i de første par år, så når man sagde man skulle hjem, eller man var hjemme (p) så var det i, på bornholm man mente (p) men nu siger jeg jo også, når jeg er på bornholm, (p) øh at jeg skal hjem, når jeg skal hjem til min lejlighed i københavn (p) så så altså (pp) det er jo mere og mere blevet at (p) at det er københavn man har sit voksenliv, og man har sit så'n (p) ja (p) sit liv generelt og (pp) altså bornholm det er barndomstedet og det er (p) familie og det er så'n tryghed (pp)

I: ja (p) føler du dig som københavner

S: (pp) mmm jeg ved ikke rigtig hvad en københavner er, altså jeg syns det er meget blandet, dem der bor herinde (p) øhm jeg synes det er sjældent man så'n møder nogen, der har boet her altid (p) tit så er det ja (pp) jeg kan ikke engang huske (p) fra mit studie engang, altså det har mest været fra jylland, og (p) så har der været en enkelt en fra hillerød, og (p) men øhm (p) så jo københavner på den der måde, at man er den der blanding af (p) at alle mulige (p) fra hele danmark samlet, og så (p) er københavn for mig bare det der med at man (pp) har så'n lidt flere muligheder (p) altså jeg er, på den måde er jeg nok københavner, fordi jeg kan godt lide øhm (p) at der er en masse mennesker omkring en, og jeg kan godt lide at man (p) kan træne i fitness center, når man vil, eller gå i biografen eller i teatret, eller på cafe og (p) den der, så'n hele den der (p) cafemiljøet, synes **jeg** er meget københavnsk (p) og **det** synes jeg er rigtig fedt, altså jeg synes når man er hjemme på bornholm, og man (p) det er så'n, og på den måde er det igen rigtig indspist, at man faktisk kun ser tætte venner og familie, at du bruger ikke det der med at gå ned på cafe og (p) øhm så'n bare hænge ud, og være udenfor husene (p) at det gør man ikke særlig meget derovre, og det (pp) det er i hvert fald, det er ikke mig, altså at være så indelukket, og så (pp) så det er nok noget man så'n har (p) tillagt sig, eller så'n, og det ville i hvert fald være en af de ting, altså hvis jeg flyttede hjem til bornholm nu, at jeg ville synes var helt forkert (p) og man ville føle sig så'n lidt ensom, og kede sig enormt meget (p) men det er jo så'n ens (p) altså, nu tænkte jeg altså min søster, der er 21 (p) og det, det tror jeg hun har det fint med, og hun har selvfølgelig også (p) et studie, hvor hun også kender nogen, og så'n noget, men (p) når du går i byen derovre er der jo ikke særlig mange mennesker på en (griner) fredag aften og (p) så altså, på den måde er man, så er jeg mere københavner

I: mere københavner end bornholmer

S: ja (p) jeg behøvedes ikke få børn når jeg var 22, og købe et hus og (griner) (p) hhh (p) [det er så'n lidt det man tænker]

I: [er det ting du forbinder] som øh hvad en bornholmer er (p) altså netop den der lidt øh indelukkethed og så'n indspist og (p) øh ja, får tidligt børn og bare så'n er meget hjemme med mand og børn og hus (p)

S: ja det tænker jeg (pp) ja og det der med at, ikke fordi, altså jeg synes heller ikke jeg er karrieremenneske på den måde, at jeg (p) altså jeg kan ikke bare have et arbejde for at have et arbejde, det skal være noget, jeg er glad for, og noget jeg kan se en udvikling i og så'n noget men (p) øh men mine forældre har altid været så'n, især min far har været meget så'n lønmodtagertypen (p) og det var vigtigt for ham, at han bare tjente sine penge, og (p) hvad han lavede det var så'n lidt nå ja, men hvis det var til at holde ud, så var det bare så'n det var, og (p) arbejde fra 8 til 4 så han kunne have fri til at gå hjemme i sin have og (p) lave nogen biler og spille noget golf og (p) så'n passe sig selv agtig (p) hvor jeg er så'n lidt mere (p) ikke fordi at jeg skal arbejde fra, altså 12 14 timer om dagen, men øh (p) altså det der socialliv og (p) øhm (p) ja at man hele tiden søger udfordringer både på et personligt plan, og man har lidt ambitioner for (p) både fritid og arbejde, det synes jeg også bare er det der adskiller provinsen og københavn meget (p) ikke at jeg tror at man er mindre lykkelig på bornholm, men (p) at man også bare, man slår sig bare hurtigere ned, virker det som om, uden så'n at overveje hvad man (p) gerne vil og (p) det er så'n, der er ikke så mange muligheder, så derfor bruger man heller ikke så meget tid på at vælge (p) og derfor (p) så virker det også bare nogengange som om at det bliver meget hurtigt for dem der så stifter familie og (p) ja hhh har så'n en dagligdag med hhh (p)

I: så det er ting, du forbinder med at være bornholmer, så i virkeligheden øhm man behøver ikke at tale bornholmsk for at være bornholmer (pp) eller hva (p)

S: (p) jo altså jeg synes, altså hvis man skal kalde sig bornholmer, så synes jeg da at man skal være opvokset derovre (p) på en eller anden måde (p) altså jeg ville heller ikke, hvis jeg i en voksen alder fik et arbejde i århus eller et eller andet (p) og flyttede derover og havde boet i nogle år, så ville jeg heller aldrig kalde mig for for jyde (p) altså jeg, fordi jeg er født og opvokset på bornholm, så er jeg bornholmer, ligegyldigt hvor jeg kommer til at bo resten af mit liv tror jeg (p) eller ikke tror jeg, det så'n, så'n har jeg det (pp) og da er man jo også så'n lidt (p) ja så'n lidt stolt af sin øh (griner) hh af sine rødder, at at hvis der er nogen der har boet to år på bornholm eller et eller andet, så synes man det er meget sjovt, men de skal ikke kalde sig for bornholmer, fordi det er de ikke (p) altså (griner) det er så'n lidt, det vil man gerne have for sig selv (p) så'n mærkeligt (pp)

I: ja (p) okay (p) øhm ja i forhold til, hvordan er dit indtryk af bornholmeres syn på københavnere

S: (pp) altså hvis ma (p) hh spurgte så'n den næste altså vores forældres generation, så er det sikkert så'n noget med (p) nogen der er så'n lidt upålidelige og (p) nogen der er lidt så'n smart i en fart og (p) øhm ja så'n igen det der med, altså dem derovre hvor der er (p) så'n en masse kriminalitet og en masse øh (p) altså der sker jo, vores forældre synes jo der sker rigtig meget i københavn, og man skal passe på når man cykler hjem fra byen om natten, og der er så mange stoffer, og der er det ene og det andet (p) og der synes jeg bare, når jeg tænker på, hvad jeg hører om hvad der sker på bornholm nogen gange, med så lille en koncentration af (griner) af unge mennesker og så'n noget, så (p) men jeg tror at de synes at (p) at de ikke er nogen ordentlige nogen (p) specielt så'n københavnske unge (p) som egentlig er en blanding af bornholmere og jyder og sjællændere og (griner) og fynboere og så'n noget men (pp) det tror jeg det er (p) hvert fald når jeg tænker (p) men det ved jeg ikke om det er københavnerne, det er nok bare så'n københavn generelt, så'n en storby, at det er så'n lidt utrygt for dem, og der sker så mange ting og (pp)

I: ja (p) øhm ja altså, du har været lidt inde på det allerede egentlig, det der med at man måske snakker, eller bliver opfattet lidt bondsk og så'n, hvis man taler bornholmsk, men hvad synes du umiddelbart om øh bornholmsk dialekt

S: altså jeg synes jo det er hyggeligt (p) og øhm (p) jeg synes jo også det er vigtigt så'n at holde fast i det (p) altså jeg kunne aldrig, nu ved jeg ikke (p) altså hvor man ender med at få børn (p) men øhm men jeg kommer jo aldrig til at tale, med mindre man ender på bornholm, så kommer man jo aldrig til at tale bornholmsk til sine børn (p) så bliver det så noget med, at de hører, når de er hjemme hos mormor og morfar at man taler rønnefint måske men (p) øhm (p) så altså på en eller anden måde, altså hvis man ikke selv flytter tilbage til bornholm, så går den jo tabt der (p) men jeg synes da stadig at det (p) jeg synes stadig det er ærgerligt, jeg synes også det er ærgerligt, jamen hvis man kommer fra jylland og ikke taler jysk, så'n noget, det er jo meget (p) netop fordi at man jo dømmer folk lidt på den måde de taler på, hvis de ikke taler helt almindeligt rønn eller rigsdansk (p) og på den måde har man jo også så'n ubevidst tror jeg, at man danner sig et indtryk af folk på hvordan de snakker, og at jeg jo fordi man er født og opvokset på bornholm, at man så føler sig lidt mere på bølgelængde med andre, der også har en accent fra en eller anden provins (p) øhm fordi at man jo ved at, nå men så er du også vokset op i et eller andet parcelhuskvarter med (p) så'n de der lidt mere trygge rammer og (p) altså jeg har også tit tænkt, nu her hvor jeg har været pædagogmedhjælper i så mange år, at de voksne der kommer kørende med børnene i en christianiacykel og (p) bor hjemme i en toværelseslejlighed, med børnene i et

værelse og de voksne inde i stuen og (p) man synes jo bare så'n lidt nå, det var meget bedre dengang jeg var barn, eller (p) så derfor ligger der ret meget i dialekten og det at komme fra et, et lille sted (p) at man så'n øh (p) at det ligger lidt dybt i en det der sprog, at man så'n eller dialekten (p) at man identificerer sig meget med det, og men alligevel (p) så falder det bare ikke naturligt så'n (p) fordi, ja fordi netop det er blevet mere humoristisk end det blevet en altså en del af en personlighed, altså der følger bare så meget andet med i folks opfattelse af en, og hvis du taler med dialekt, end altså det er mere det der med at det er sjovt at høre på, i stedet for at man (p) at man enormt hurtigt regner ud, nå du er fra bornholm, det er et lille sted, nå men så er du så'n, og den slags opvækst, eller (p) der er mange ting der er så'n usagt, at man opfatter ved den måde som folk taler på (p) og det er måske også derfor at man vælger at være lidt mere anonym, og så bare (p) tale rigsdansk (p) det ved jeg ikke, det tænker man ikke så meget over (pp)

I: nej (p) oplever du stadig tit at du får den der (p) øhm med netop som du siger, at du bliver genkendt som bornholmer, pludselig selvom du egentlig ikke havde tænkt at du skulle afsløre det

S: mmm (p) nej altså, tit så er det først når folk spørger hvor jeg kommer fra, at de at de finder ud af det (p) øhm og jeg er jo stolt af at være fra bornholm øhm og tit så er det jo også (p) altså netop det der med at folk også lidt stempler københavnere som nogle dårlige mennesker nogen gange, at så er det også så'n lidt (p) at når man er bornholmer så har man også bare lidt et green card til (p) så er man trofast og pålidelig arbejdskraft, stabil arbejdskraft og man er så'n lidt en *(sagt med jysk accent:) en pige fra landet* (p) tror jeg *lige som jyder er* (p) så på den måde, det er i hvert fald de ting at (p) at man har med i bagagen som bornholmer, som man føler sig stolt af (p) at man alligevel har et ry som værende (p) ja et godt menneske, fordi at man (pp) ja er fra et mindre, eller (pp)

I: ja altså, kan du uddybe lidt af den der stolthed, hvad ligger der i, altså hvorfor bliver du stolt over at være fra bornholm

S: mm fordi altså, det er også noget andet at være fra bornholm end at være fra (p) små steder i resten af danmark, fordi det er så'n lidt ude østpå, øhm (p) og det jo er så'n et sted, hvor at alle folk, altså stort set resten af danmark har jo været på ottende klasses skolerejse til bornholm, og der er jo kun gode minder ved bornholm, når at man siger at man er bornholmer, så er det jo de der øh (p) altså nærmest så'n lidt (p) (griner) hippie agtig ø, hvor at folk de bare ryger nogen sild og (p) så er der bare solskin og sandstrande og (p) det er jo tit folks ferieminder og (p) så'n (telefon ringer) (pp) (pp) øhm (pp) ja så det altså mange folks associationer til bornholm er jo rigtig rare, så derfor har man også så'n lidt (p) så har man på forhånd så'n lidt good will hos folk (p) øhm så altså men det er jo mest i forhold til andre, og grunden til at man er stolt over at være bornholmer er jo også, at jeg føler mig da priviligeret af at have været vokset op så'n et sted med (p) strand og skov og (p) at man har altid kunnet lege ude på vejen og (p) øhm at altså, der havde nok også været mange børn at lege med, hvis man havde boet i en opgang i københavn, men (p) det er bare så'n lidt mere idyllisk og lidt mere øhm (p) ja (pp) og man er kommet på mange ture, vi har vandfald, og vi har rokkesten og vi har (p) så man synes det er (pp) ja man synes man har oplevet mange ting i løbet af ens barndom, så'n som også er meget forbundet til natur og (p) de muligheder der er på bornholm (p) så ja (p)

I: og så i forhold til det du siger med øhm at man bliver opfattet så'n som et godt menneske og har (p) er pålidelig måske, kunne du finde på at tale bornholmsk i et jobinterview, eller i så'n en situation hvor du skulle sælge dig selv

S: hmmm (pp) jeg tror ikke jeg kunne finde på det i et jobinterview, det har jeg aldrig gjort i hvert fald (p) fordi at øh der er det igen, der forbinder jeg i hvert fald bornholmsk med noget mere, at der ikke er særlig meget (p) at der er jo ikke (p) selvfølgelig er der en masse kloge mennesker på bornholm, men (p) det er jo det at alle rejser til københavn for at få en uddannelse, alle rejser til københavn for at (p) så altså, når der er nogen der taler bornholmsk, så forbinder jeg det med et eller andet at enten er de automekanikere, eller øh (p) øh (p) (griner) ekspedient i en bagerbutik, eller så'n, nogen der bare (p) og ikke er så visionære og så (p) hvad hedder så'n noget (pp) (pp) nej jeg kan ikke lige finde det ord jeg tænker, men (p) i hvert fald så'n at (p) altså så'n **innovative** (p) så øhm ikke i en jobsamtale (p) altså jeg tror at den eneste gang, hvor jeg har talt bornholmsk eller et eller andet, eller også var det en anden, der gjorde det, var jo hvor at øh vi skulle til lufthavnen, og havde klippet en gang for lidt på et klippekort, og så kunne man ellers bare sige, at det var altså fordi man var fra bornholm, og det her med toge og så'n noget, det havde man ikke så meget styr på, så man havde altså ikke lige set at der var en zone ekstra (p) nå men fint nok, I skal bare huske det næste gang, fik man så at vide (griner)

I: (griner) ja (p)

S: men der er det igen det der med, for at spille lidt dum eller så'n lidt (p) ja (pp)

I: jaja

S: (griner)

I: det virkede (griner)

S: (griner) det virkede fint

I: okay øhm (pp) men du sagde også før, at du synes alligevel det var betryggende, at din onkels børn talte dialekt, eller talte bornholmsk, selvom deres mor ikke gjorde det (p) og det er jo også bare så'n, at der er færre og færre af os, som egentlig taler dialekt i det hele taget, hvad er din holdning til det så'n generelt

S: det synes jeg er ærgerligt (p) på en eller anden måde så synes jeg jo at altså at alle bliver bare så'n meget, altså verden bliver bare mindre og mindre nok i forvejen, at det er så'n (p) øhm jeg synes det er, jeg synes det er charmerende at man har sine forskelle, men (p) men det er også så'n at, det der med at være forskellig og have dialekter og, det kan også være noget negativt, fordi det tit er dem der er mere, altså vokset op i provinsen og at de er lidt mere snæversynede og er ikke så (p) altså så bliver det, altså, om man så stempler andre for at være forskellig (p) at at så vil man jo netop, og det er måske også derfor man nogengange øh bare forholder sig neutral, fordi man ved ikke hvad folks holdning til, altså hvis du taler, altså hvis du er pakistaner eller (p) inder eller et eller andet, og taler med så'n en accent, så er det jo også bare (p) det er tit bare en eller anden negativ ting ved (p) hvor man altså, ja, at der er jo mange af de der ting, hvor man bliver dømt på ens måde at tale på (p) øhm så selvfølgelig, det synes jeg ikke er særlig rart, men jeg synes at det er vigtigt at så'n (p) altså dialekten i sig selv synes jeg man skulle holde lidt mere ved lige (p)

I: hvorfor det, altså hvad er det, den kan give os

S: men det, altså jeg har det i hvert fald så'n, at jeg synes det er vigtigt at have et tilhørsforhold til et eller andet sted, at man har sin rod et eller andet sted, øh og det er bare så øh (p) altså så øh (p) bogstaveligt som det overhovedet kan være, altså så'n som sprog og den måde man taler på, at det er så'n en meget tydelig måde øh (p) eller tydeligt udtryk for hvor man kommer fra (p) øhm og jeg tror da, altså specielt nu hvor der er så meget med at folk de (p) øh altså det er blevet meget mere normalt at flytte til et andet land eller flytte til (p) at man har stadig så'n brug for sin trygge base og det (p) at høre til et sted, og det synes jeg sproget er et meget tydeligt tegn på, at hvor man (p) hører til, fordi det er det man talte, da man var barn, og voksede op et sted og (p) så øhm det synes jeg det er det vigtigste ved dialekter, det er det der med at man (p) ja at det er ens øh, det er ens rod (pp)

I: ja, men så øhm (p) så tror jeg egentlig ikke at jeg har flere spørgsmål (p) har du noget selv, hvor du gerne lige vil uddybe, eller noget du har tænkt du gerne vil sige også (p) eller forklare

S: hmm nej (pp) det tror jeg ikke jeg kan komme i tanke om

I: super, så tror jeg bare jeg vil slukke den her

Interview med Maja

Maja (M), Interviewer (I)

I: Hvor gammel er du egentlig

M: 25

I: 25 (p) og hvor længe har du boet i københavn

M: uha (p) lidt on and off har jeg boet her siden jeg var 19 år

I: Ok, så du har været lidt tilbage på bornholm eller andre steder

M: Ja altså, jeg flyttede herover øh et halvt års tid, næsten et år faktisk, da jeg var de der 19, (p) hvor jeg arbejdede og tjente penge, og så lejede jeg bare et værelse ude på østerbro. (p) Og så var jeg hjemme på sommerferie, og så tog jeg til randers i et halvt år, og gik på højskole der, designhøjskole, og så flyttede jeg tilbage til københavn. (p) Først var det så lyngby og så siden københavn igen, så'n centrum, (p) og der har jeg så boet lige siden (p)

I: Siden hvornår sagde du så

M: Jamen lige siden, (p) ja, da jeg var 20, så det må vel være i (p) ja, (p) 2007, må det være

I: Og hvad laver du nu i københavn

M: Jeg læser jura. Jeg har et års tid tilbage. Jeg har strukket det lidt, et halvt år har jeg strukket det ekstra. (p) Så jeg regner med at skrive speciale til næste efterår (p)

I: Og i forhold til dit sprog. Øhm hvordan synes du selv du taler

M: Meget dansk (griner) altså min

I: I forhold til så'n rigsdansk eller bornholmsk eller (p)

M: Ja, jeg tror jeg kommer til at mikse det lidt sammen, og det kommer meget an på, hvem jeg er sammen med, for da jeg boede i randers, da tog jeg meget den der jyske accent på, og når jeg taler med mine forældre, øh så snakker jeg bornholmsk, så kommer der lidt udtryk ind over det, (p) og det samme, hvis jeg bliver lidt **fuld**, så slår jeg også lidt over i bornholmsk, så (p) men det er ikke så'n (p) altså jeg har aldrig talt bornholmsk så'n decideret, men der er altid nogle udtryk og du ved, og hvor man lige synger lidt sådan op og ned (p)

I: Du synger lidt, og bruger måske nogen bornholmske ord

M: Ja

I: Men hvordan talte du som barn, du talte ikke bornholmsk som barn

M: Nej, der talte jeg bare dansk, altså almindeligt. Også selvom både min mor og far de snakker bornholmsk, og det gør min mormor og morfar også og resten af min familie, (p) men jeg tror bare (p) der var ingen i min klasse, der snakkede bornholmsk, altså **overhovedet**. Vi blev på et tidspunkt slået sammen med olsker skole der i folkeskolen, men der kan jeg godt huske, der var et par, der talte bornholmsk, af de andre, men jeg syntes sgu det var lidt kikset eller så'n. (p) Så det har jeg aldrig gjort, altså det er kun noget jeg er blevet så'n mere stolt over på en eller anden måde, når jeg er blevet ældre (p) kan jeg mærke

I: Ja (p) hvordan bliver du stolt over det

M: Det er mere det der med, at man har så'n en øhm (p) følelse af at høre til et eller andet sted eller så'n (p) de der **rødder** (p) Jeg (p) altså selvfølgelig lyder det da (p) jeg synes stadig det lyder lidt kikset, men jeg synes også det er lidt sødt, og jeg kan godt lide det, og jeg hører også fra andre af mine venner, at de siger (udtalt med høj stemme:) nårh, nu snakker du lidt bornholmsk, (griner), og bliver lidt så'n små-drillet, så'n kærlig dril, så det kan jeg egentlig godt lide, fordi det giver mig sådan lidt en identitetsfølelse

I: okay (p) så du oplever kun, at det er venligt ment, øhm altså den reaktion du oplever, når du kommer til at slå lidt over måske, selvom at du ikke havde tænkt at du skulle (p) eller du ikke taler med bornholmere

M: Ja altså, det er så'n **sødt** dril, men jeg kan også godt mærke, at det er jo ikke så'n (p) altså så'n det indgyder ikke så'n respekt eller autoritet eller så'n noget (griner). Det er så'n mere nåååårh, hvor sødt, nu snakkede du bornholmsk. Altså det er så'n lidt (p) lidt kærligt dril. Ja altså det er jo ikk (p) jeg ved ikke om man kan sige, at der bliver set **ned** på det, men jeg tror (p) altså mit indtryk er, at de øhm så'n meget københavnske veninder jeg har, de synes sgu det er lidt (p) det lidt bondsk altså, men de synes det er **sødt**, og de kender **mig**, eller så'n (p) ja

I: Hvordan (p) er der nogle gange du også synes det er **irriterende** at få den reaktion

M: Nej (pp) faktisk ikk, fordi de fleste mennesker smiler ad det, så (p) så jeg har ikke så'n nogen negative oplevelser med det øhm

I: Nej (p) er du bevidst om selv, hvornår du lyder bornholmsk, eller bliver du opmærksom på det via andre

M: Jeg bliver mest opmærksom på det via andre. Og hvis at jeg snakker med nogle bornholmere, så slår jeg automatisk over, men det er bare sådan en refleks, og jeg tror også det egentlig er en meget god egenskab at have, fordi det skaber jo så'n lidt identitet og gensidig tryghed på en eller anden måde, at man spejler hinanden lidt når man snakker. Det synes jeg er meget hyggeligt

I: På hvilken måde synes du det skaber tryghed, altså hvad ligger der i den tryghed der

M: Jeg tror det er sådan noget med, at man (p) at man føler at man ligesom kender hinanden, at det bliver så'n lidt mere familiært, selvom det ikke er en, man er i familie med, så det der med, at man har et eller andet (p) fælles

baggrund eller en fælles identitetsfølelse (p) det er i hvert fald så'n lidt den følelse jeg får. Altså nu (p) jeg har et studiejob i forbrugerrådet, hvor jeg sidder og giver juridisk rådgivning over telefonen, og der får jeg nogle gange henvendelser fra (udtalt med bornholmsk accent:) lars fra rønne (griner), og det er virkelig hyggeligt, så kan jeg ikke lade være med at slå over og så'n (p) og så siger de så, nå, du lyder da lidt bornholmsk, siger de så. Det er jeg også, så bliver de så'n **helt glade** i telefonen. Så er det så'n ligesom om, nå, så **forstår** jeg jo **meget** bedre deres situation. Og det er så'n (p) det er **virkelig** stenet, at det fungerer sådan, men det (p) men det er **meget** hyggeligt altså. Det er det (p)

I: Hvad tror **du** er grunden til, at du ikke har talt mere bornholmsk som lille, selvom du har boet på bornholm og dine forældre (p) også taler bornholmsk

M: Jeg tror det er den der offentlige (p) ja altså det offentlige system, hvor lærere for eksempel ikke må undervise på bornholmsk, de skal undervise på rigsdansk. Så det der med, at man lige fra folkeskolen er blevet talt til på rigsdansk, det har nok gjort, at jeg (p) at jeg aldrig har følt, at jeg skulle snakke bornholmsk og jeg tror også (p) det er nok det der med, at man gerne vil virke lidt **klogere**, også når man er **lille**, og at man godt kan høre, at der er en forskel, så når alle omkring en bare taler dansk, så er det jo det man gør (p) altså. Så jeg tror meget, det er det der med at underviserne de ikke øh underviser på bornholmsk. Jeg tror det betyder meget. (p) Også selvom, at min mormor og morfar talte bornholmsk. Jeg tror også det er fordi, jeg er den yngste af to andre (p) piger altså, og de har jo også altid talt dansk. Det kunne godt være det var anderledes, hvis de havde snakket bornholmsk, så tror jeg måske også jeg havde abet efter altså, men i hele min nære omgangskreds af den yngre generation har jo altid talt dansk så (p) og de få veninder, jeg havde i folkeskolen, der snakkede bornholmsk til deres forældre, de slog automatisk over i rigsdansk, altså når de blev ældre, det kan jeg i hvert fald huske, at de gjorde

I: Det kan du huske fra den gang, (p) var det noget du tænkte over så

M: Jeg tror jeg var så'n lidt øh **imponeret** over, at de kunne snakke bornholmsk til deres forældre, for det har jeg aldrig så'n (p) jeg har aldrig kunnet tale **flydende** bornholmsk, eller jeg **kan** ikke tale flydende bornholmsk, jeg kan jo bare de der udtryk og så de der vendinger, som man nu engang har, (p) så jeg tror mere det var det der med at jeg syntes, nå det var sgu egentlig meget sejt (p) at de kunne det, ja (griner)

I: Ja, fordi hvordan har du det med ikke selv at kunne

M: Jeg synes måske det er lidt ærgerligt et eller andet sted, altså mine børn kommer jo nok ikke til at lære og tale bornholmsk. (p) At øh (p) min mor og far de snakker bornholmsk, men det er jo slet ikke nær så bornholmsk som min mormor og morfar, det kan jeg jo godt se, hvis jeg sammenligner det. (p) Og min **mand**, han er godt nok også bornholmer, men hans forældre er fra sjælland og flyttede til bornholm da han var lille, så min mand, han snakker heller ikke rigtig bornholmsk, og det gør hans forældre slet ikke. (p) Så det uddør nok i min (p) ja (p) for mine efterkommere (griner) (p) og ja (p) det tror jeg

I: Hvordan tror du din familie, altså dine forældre og bedsteforældre, har det med, (p) at du ikke kan tale bornholmsk (p)

M: Det tror jeg ikke at de (p) min **mor** er i hvert fald ligeglad, min **far** han er så'n lidt konservativ og synes måske arh, hvorfor snakker du egentlig ikke bornholmsk har han da sagt nogle gange, (p) men jeg tror egentlig ikke, at han tænker så meget over det. Også fordi jeg selv **slår** lidt over i lidt bornholmsk, når jeg snakker med ham. Og ellers min mormor og morfar, de har aldrig så'n rigtig taget det op, men jeg kan mærke på mig **selv**, at når jeg er sammen med dem, så slår jeg over i lidt bornholmsk, fordi ellers så prøver de at snakke lidt rigsdansk eller så'n. Men jeg tror også det er fordi, de har en eller anden idé om, at (p) nu er jeg og min anden søster faktisk de første i familien, der kommer på universitetet, så vi synes det er lidt **stort**, og så prøver de at snakke rigsdansk, og det lyder **helt** åndssvagt altså. (p) Mest i telefonen faktisk, fordi så er jeg jo her i københavn og de er på bornholm, og så er jeg stadigvæk i mit københavnske miljø, så der går lidt tid før jeg automatisk slår over i det bornholmske, og så kan jeg høre på min morfar for eksempel, han prøver på rigsdansk, og så'n (griner) det lyder (p) og så siger jeg også til ham, hvorfor snakker du sådan morfar, (udtalt med høj stemme:) det er fordi, du lyder så klog, når du snakker rigsdansk (griner). Fuldstændig åndssvagt (p) ja (p)

I: Ja okay (p) øhm (p) men altså i forhold til dit studiejob der (p) Nu siger du selvfølgelig, at når der ringer en bornholmer, så kan du sagtens bruge det bornholmske, men er der ellers situationer, hvor du så'n tænker, at du kan bruge det, eller at du absolut ikke kan bruge det (p)

M: Hmm (p) Jeg tror ikke, det er en vildt god idé, at jeg snakker bornholmsk så'n i det hele taget, når jeg bliver færdiguddannet, altså på mit arbejde (p) i relation til mit arbejde, fordi jeg skal **lyde** som om, i det mindste, at jeg har styr på det jeg siger, (p) og jeg tror der er mange, der måske vil **misforstå** det, at det kommer nemlig til at lyde lidt

bondsk og lidt så'n (p) ja (p) knap så autoritært, ikke på den **onde** måde, men på den **gode** måde, at man ikke lyder som om man ikke har så meget styr på det, og der er jo også nogle juridiske vendinger, som der bare gør, at det kan man ikke bare lave om til bornholmsk altså. (p) Så jeg tror den eneste måde det kommer til **udtryk** på, det er måske ved, at jeg synger lidt (p) så'n i tonefaldet, men ellers så tror jeg ikke, at jeg kommer til at kunne bruge det. Men altså **positivt**, så synes jeg det er hyggeligt når jeg for eksempel er **ude** med mine venner, eller i en mere så'n (p) social og hyggelig sammenhæng, det der med, at folk siger, ah, kan du ikke lige sige noget på bornholmsk, og så siger man et eller andet, og så er det så'n hyggeligt og sjovt og ha, ha. Og så kommer de måske fra jylland, og kan også et eller andet der, (p) så det er en meget god icebreaker, synes jeg (p) og hyggeligt (p) ja

I: Nu tænker jeg også lige (p) har du været i retten på bornholm, og været med nogle advokater (p)

M: Nej, det har jeg faktisk ikke, nej det har jeg ikke

I: Nej okay. Øhm (p) og hjemme, altså hvor er hjemme for dig

M: Det er både her og på bornholm. Jeg siger hjemme til begge steder. Både hjem til mine svigerforældre og hjem til min mor og (p) så hjem her i københavn. Så øh hjem bliver brugt i **flæng** faktisk

I: Og du føler dig ligeså hjemme her i københavn, som du gør på bornholm, eller er der noget sted, hvor du føler dig **mere** hjemme

M: Altså, jeg tror efterhånden, at jeg føler mig mere hjemme i københavn. Altså, jeg føler stadigvæk, at jeg bliver sat **lidt** tilbage i tiden når jeg kommer til bornholm, og det ikke helt er så'n (p) det er mere **ferie** for mig når jeg kommer tilbage til bornholm end det er **hjemme**, fordi ja (p) der sker bare ikke en skid (p) (griner) så (p) jeg føler mig mest hjemme i københavn faktisk. Og jeg og min mand har snakket om vi skulle flytte **tilbage** til bornholm på et tidspunkt, og **han** vil gerne tilbage, men jeg har det så'n lidt, det gider jeg ikke altså. Det må blive et sommerhus, altså jeg vil rigtig gerne have nogle rødder og have at mine børn kommer til at opleve ferieøen bornholm og vide, at mor og far kommer derfra, men det bliver nok bare et sommerhus så (p) ja

I: Vil du betegne dig som københavner (p)

M: Hmm (p) nej. Nej, det tror jeg faktisk ikke. Jeg tror jeg vil betegne mig som bornholmer. Jeg tror det er den der identitet igen altså. Jeg føler mig meget præget af, at have vokset op så'n et lidt øbo-samfund. At det går bare ikke nær så stærkt og man går ikke op i de samme ting på bornholm, som man gør herover. Det var faktisk lidt af et **kulturchok**, følte **jeg**, når jeg kom på universitetet, (p) øh især på jura, hvor det jo er meget med tasker og design så'n noget ikk, og i starten var jeg så'n meget anti (p) nej, det gad jeg bare ikke og så'n. Jeg skulle i hvert fald ikke falde med på den bølge, og jeg kan jo se nu, at nu jeg er jo totalt præget af det, (griner) måske ikke i ligeså hård grad som dem ude fra hellerup, men jeg er præget af det altså (p)

I: Men hvad forbinder du med at være københavner (p) så'n eller (p)

M: Det er måske så'n lidt en fordom om, at københavnere er lidt snobbede, og (p) til tider også så'n lidt øhm (p) ja (p) det ved jeg ikke (p) lidt **reserverede** og lidt så'n **indadvendte** eller så'n (p) snæversynede. At de måske har så'n (p) altså nu kommer jeg **selv** med en fordom men altså, at de måske også har fordomme i forhold til landet ikk. (p) Og jeg betegner helt klart bornholm som landet (p) så det er en provins, og det har jeg ikke lyst til, jeg synes det er vildt hyggeligt at være i jylland, og jeg **elsker** at komme på landet. Altså hvis jeg holder ferie, så tager jeg væk fra københavn (p) eller til en anden storby i et andet land (griner), men (p) så (p) jeg har ikke lyst til at identificere mig med en rigtig københavner. (p) Det synes jeg er så'n lidt **hult** i det. Jeg kan bedre lide varmen på landet (griner), hvis man kan sige det sådan

I: Men vil du så alligevel kalde dig bornholmer

M: Ja, det vil jeg. Det er også det, som jeg siger til folk. Altså hvor kommer du fra, så siger jeg, jeg er bornholmer. (p) Så det siger jeg automatisk, så jeg tror det er noget, der ligger så'n dybt i mig uden, at jeg egentlig har tænkt så meget over det, så er jeg bare bornholmer. (p) Men mine børn vil jo nok blive københavnere, eller hvad de nu bliver (p) hvor jeg nu end flytter hen (p) og får børn på et tidspunkt, de vil jo nok ikke være bornholmere i hvert fald

I: Nej, hvordan har du det med det

M: Det har jeg det fint nok med, for de vil jo få deres egen identitet, der hvor vi nu flytter hen altså (p) og jeg har en eller anden idé om, at jeg ikke skal bo midt inde i københavn når vi får børn, for jeg vil gerne have den der natur (p) altså det kan jeg mærke, at jeg stadig har brug for vandet og så'n, det bliver nok (p) et eller andet sted i udkanten, (p)

158 så hellere pendle end at mine børn skal vokse op midt inde i storbyen, også fordi der er et eller andet trygt altså (p) det
159 er måske det, jeg er lidt ked af, at de ikke kommer til at opleve, den der tryghed, der er på bornholm og vokse op dér.
160 Det har det været, det har været en **dejlig** opvækst synes jeg, men knap så dejlig når man bliver ældre og ikke rigtig
161 kan noget

162 I: Nej, så ligger det langt væk. (pp) Øhm hvordan har du det, hvis du for eksempel sidder i bussen, og du pludselig
163 hører bornholmsk bag dig, du sidder her i københavn i en bus. Får du så en bestemt følelse eller (p) hvordan har du
164 det med det

165 M: Jeg tænker altid, arj, hvor lyder det bare bøvet. (griner) Så går københavner-snobben i mig. Det kan jeg faktisk
166 **mærke**, at det er så'n lidt (p) det lyder ret dumt, det falder så'n helt **udenfo**r, men måske også fordi jeg med det
167 samme kan høre, at det der det er bornholmsk. Altså andre ville måske bare tænke, er det en jyde eller (p) måske (p)
168 jeg ved det ikke. Men jeg tænker så'n lidt oh my god

169 I: Tænker du også sådan, hvis du hører rigtig jysk eller (p) fynsk eller en anden (p) hvor du så'n kan høre (p)

170 M: Egentlig ikke, nej, det tror jeg ikke. Altså øh (p) jo, hvis det er så'n **rigtig** sønderjysk af den lidt ældre generation
171 altså (p) **eller** det er en eller anden (p) virkelig hardcore-type, der kommer gående, og så har han bare den **vildeste**
172 fynske accent, så er det jo svært at tage (griner) seriøst altså. Det synes jeg. Men jeg tror ikke, at jeg er så fordomsfuld
173 overfor andre (p) end jeg er overfor bornholmere på den måde, fordi (p) ja, jeg ved ikke (p) jeg synes det lyder lidt
174 bøvet, bornholmsk. Det er **hyggeligt**, men det er også så'n lidt bøvet

175 I: Så er bornholmsk mere bøvet end for eksempel sønderjysk eller rigtig fynsk

176 M: Det er svært at sige (p) nej, det tror jeg egentlig ikke altså (p) men jeg tror bare, at det er mere udpræget oppe i mit
177 **hoved**, fordi jeg er vant til det eller så'n, det er det, jeg kender, så jeg har måske også lidt svært ved at **identificere**,
178 hvornår det er jysk eller fynsk, med mindre det er **rigtig** udpræget. Også fordi jeg har ikke rejst så meget på fyn eller
179 jylland, altså jeg har jo godt nok boet i randers i et halvt år, men den randerske accent er også noget helt særligt i
180 forhold til resten (p) det er i hvert fald mit indtryk (p)

181 I: Har du oplevet, hvis for eksempel din mor eller far er herover sammen med dig, og de taler bornholmsk, hvis I er
182 på café eller ude i det offentlige et eller andet sted, har du så oplevet, at I er blevet kommenteret af andre

183 M: Nej. Og da snakker jeg også selv bornholmsk altså til dem, til min mor og min far. Det gør jeg. (p) Fordi det er
184 sgu min mor og far altså. Så må folk tage det (griner)

185 I: Så det kommer bare **helt** naturligt sammen med dem

186 M: Ja, det tror jeg faktisk det gør. Og så skammer jeg mig **overhovedet** ikke over det. (p) Det er mere det der med,
187 hvis det er folk, jeg ikke kender, og som så snakker bornholmsk, (p) altså især ældre mennesker (p) for eksempel i
188 min mors og fars generation og derover, der tænker jeg bare så'n lidt, (p) okay, det er lidt bøvet altså

189 I: Hvorfor tror du, du har det sådan

190 M: Det ved jeg ikke altså (p) måske er det fordi jeg kender jo min mor og far, altså dem ved jeg jo, de er ikke dumme
191 (p) i mine øjne. Øhm (p) jeg kender deres baggrund, men altså (p) ja, jeg ved ikke (p) Det er bare den der accent, der
192 gør at det lyder bare ikke ligeså seriøst altså, lidt ligesom der er mange der siger, at de ikke kan **forestille** sig en
193 nordmand skælde ud, fordi det lyder så sødt (p) sådan har jeg det i hver fald (p) og sådan har jeg det også lidt med
194 bornholmsk. Det kan både være så'n (p) **lidt** for provins og bodega-agtigt, men det kan også bare være sødt (griner)
195 (p)

196 I: Ja okay (pp) øhm i forhold til landsdækkende medier, der ser man jo også tit, at bornholmsk er noget, der bliver
197 gjort **grin** med, det er tit med i satire-shows. (p) Hvordan har du det med det

198 M: Jeg synes det er sjovt. Det har jeg ikke noget imod. Jeg gør det jo selv (p) jeg har jo selv den der fordom, så jeg
199 synes bare (p) det sgu hyggeligt altså (griner). Og jeg tror jo også, at jeg nemlig selv bruger bornholmsk til
200 underholdning af mine venner, så det er bare (p) bare hyggeligt (p) det bare hyggeligt altså, jeg har ikke noget imod,
201 der bliver gjort lidt grin med det. Måske har mine forældre det **anderledes**, men jeg har det sådan, det er fint nok. Det
202 afspejler min egen indstilling til det (p)

203 I: Ja okay (p) ja og hvordan har du med, at der bare **er** færre og færre, der taler bornholmsk så'n generelt (p) Nu siger
204 du også, du synes det er **ærgerligt**, at du ikke **selv** kan (p) men ville du gerne have lært det, ville du gerne kunne

bruge det, hvis der nu ikke var alle de her idéer om, at det lød lidt bondsk og (p) ville du så gerne have kunnet **bruge** det i stedet for rigsdansk

M: Ja, altså det tror jeg godt jeg ville, fordi jeg synes et eller andet sted, det er vigtigt at kunne bevare de der sprogforskelle. Jeg tror (p) jeg har aldrig så'n læst om det, men jeg tror, at man har en meget stor identitetsfølelse i det, (p) nemlig at høre til et eller andet sted, så hvis alle bare ligner hinanden, så bliver det så'n (p) så tror jeg det bliver svært at finde ud af, hvad ens rødder egentlig er. Så jeg tror, at hvis der ikke var de der fordomme om det, så havde jeg nok også snakket bornholmsk den dag i dag. Øhm (p) jeg synes det er ærgerligt, at det uddør et eller andet sted, men jeg tror det er uundgåeligt, (p) fordi man nemlig ikke forsøger at bevare det aktivt fra samfundets side, så er det jo meget overlagt til familierne og (p) **selv** at beslutte, hvordan at det skal være, eller opdrage børnene til, hvordan det skal være, og hvis børnene ikke har lyst til det, så er det jo bare umuligt ikk. (p) Så det der med, at der ikke undervises eller for eksempel aner jeg ikke, hvordan det bornholmske sprog **skrives** altså, jeg har set det nogle steder, og jeg forstår ikke et **klap** af, hvad der står. Men det synes jeg er lidt synd faktisk, men jeg tror, at hvis du havde spurgt mig for fem år siden, havde jeg nok været rimelig ligeglad. Så jeg tror også det er noget, der kommer med alderen, at man bliver så'n lidt mere (p) lidt ligesom, at min far er begyndt og lave stamtræer og så'n noget, så **søger** man måske lidt tilbage til rødderne når man bliver ældre. Det tror jeg, at man bliver mere bevidst om det og det er nu man finder sin identitet mere og hvem man er, og det er måske meget naturligt, at man søger bagud. Hvor kommer jeg fra egentlig (p) mm

I: Hvad er dit indtryk af bornholmeres syn på københavnere så'n generelt

M: Nu kan jeg nok mest sammenligne det med min egen familie. (p) Men de elsker jo at komme til københavn, og synes det er **skønt** med alle de der butikker og (p) det der med, at (p) altså selvom alle ikke kender alle på bornholm, så er det jo lidt den følelse man har altså alligevel, når man færdes der, specielt når man er ung (p) altså det kan jeg da huske fra gymnasiet, lige ens årgang og de der klasser, der var omkring en, dem kendte man jo nærmest så (p) ja, jeg tror (p) at **mit** indtryk er, at københavnere de er flinke nok, altså så'n tror jeg de fleste bornholmere har det, fordi det er trods alt københavn man tager til, hvis man lige skal til en shoppetur eller så'n noget (pp)

I: Ja (pp) jeg tror egentlig ikke jeg har flere spørgsmål nu. Er der noget du synes vi ikke kom ind på, eller noget du ville have sagt noget mere om

M: Nej. Det er faktisk lige præcis det samme spørgsmål jeg selv har så'n (p) også snakket med min mand om (p) faktisk. Vi har også snakket om det. Også fordi han siger tit selv, arj, det er altså lidt ærgerligt egentlig, at jeg ikke rigtig kan snakke bornholmsk. Altså at han ikke kan. Fordi jeg kan jo godt, hvis jeg **vil** og lytter rigtig, så kan jeg godt nogenlunde. Måske ikke flydende, men jeg kan de fleste ord og vendinger, hvor han så'n ofte kommer til at sige det **lidt** forkert, og så kan jeg ikke lade være med at rette ham. (griner) (p) Og det kan jeg mærke på ham, at han så'n (p) arh, det er da også lidt irriterende, at han ikke rigtig kan, men han er jo ikke rigtig bornholmer, så han er lidt undskyldt

I: Men han er også vokset op derover ikk

M: Jo, det er han. Altså hans forældre flyttede til bornholm da han var (p) jeg tror faktisk han blev født på bornholm altså, men hun var gravid, hans mor, da de flyttede til bornholm, fordi hans far fik et arbejde i forvaltningen

I: Men hvorfor er han så ikke **rigtig** bornholmer

M: Fordi hans **forældre** jo ikke er bornholmere (griner). Det er de jo ikke, og de snakker heller ikke bornholmsk. Hans mor kommer fra hørsholm, og hans far kommer fra falster, så hun snakker så'n (p) fint rigsdansk og siger majet og (porre) (griner) (p) jamen det gør hun (griner)

I: Men skal man som (p) synes du man skal tale bornholmsk for at være bornholmer

M: Nej, ikke nødvendigvis, men jeg tror det er i hvert fald **lidt** uundgåeligt, i hvert fald i min generation, jeg ved ikke hvor man generationer så'n ellers (p) eller så'n opefter eller hvad man siger, (p) kommer til det, men jeg tror, at man har lidt af tonefaldet, det tror jeg er meget normalt, og det hænger lidt ved. (p) Men der er **mange** der siger til mig, at de ikke kan **høre** det med mindre (p) jeg kan mærke på mig selv, at i det øjeblik, jeg bare bliver **lidt** opmærksom på det, så kan jeg godt komme til at **synge** lidt i det, bare det, at de **snakker** om bornholm, så det ligger **helt** klart i underbevidstheden, (p) at man kommer til det

I: Er det ellers tit du oplever, at folk siger, nå, gud er du fra bornholm, det kan man ikke høre

M: Ja, det oplever jeg næsten altid

I: Hvordan har du det med det

M: Fint nok, altså (p) jeg tror også på grund af mit studie og så'n noget, at det er fint nok (p) Det **er** lidt sjovt. Det er skørt

Interview med Karoline

Karoline (K), Interviewer (I)

I: hvor gammel er du

K: 23

I: 23. Og hvor lang tid har du boet i københavn

K: øhm (p) jeg tror jeg har boet i københavn i 3 år (p) ja det passer vist

I: okay, så du flyttede lige efter gymnasiet eller hvordan

K: ja, jeg flyttede (p) ja jeg flyttede i efteråret, lige som jeg blev færdig, og så var jeg lige hjemme en periode, og så flyttede jeg så'n først derover bagefter (p) så, jeg var ude og rejse og så'n noget, så det passede lige (p)

I: og øhm (p) hvad laver du i københavn

K: lige nu så er jeg lige startet på øh sygeplejerstudiet (p) øhm men når jeg først kom over så arbejdede jeg i fire måneder i en vuggestue, og så rejste jeg, og så når jeg kom over igen havde jeg fået et arbejde i en vuggestue igen, så jeg arbejdede i (p) har arbejdet i en vuggestue i to år (p)

I: okay (p) men ikke i den samme

K: nej det var to forskellige (p) jeg kendte, eller hende der var leder i den vuggestue, hvor jeg fik arbejde når jeg kom hjem, det er en jeg kender herhjemme fra bornholm af, så det var så'n, de der strenge man nu kan trække lidt på (p) så det var meget godt

I: og så er du lige startet på øh på sygeplejerskeuddannelsen, hvor er det det ligger henne egentlig

K: øh det er metropol, der ligger oppe på tagensvej og (p) der

I: ja, okay (p) øh og arbejder du også stadigvæk i den vuggestue

K: nej

I: nej, så du har ikke noget studiejob ved siden af

K: nej, ikke endnu i hvert fald hhh

I: nej (p) og i forhold til dit sprog altså, hvordan vil du selv sige at du taler

K: (p) altså med alle mine venner og med min familie og ja med min kæreste og så'n noget, der snakker jeg bornholmsk (p) og når jeg arbejdede i vuggestuen da snakkede jeg også bornholmsk med min chef og de andre af mine kollegaer, der var fra bornholm og så'n noget (p) men eller så, altså jeg var ude at rejse (p) i fire måneder i afrika, og der der snakkede jeg bornholmsk med de mennesker jeg rejste med der, fordi det var så lang tid (p) men når jeg så kom hjem, så var det så'n at jeg for alvor skulle lære at slå over i dansk, eller hvad siger man rigsdansk (p) øhm så med alle mine andre kollegaer i vuggestuen der og så nu med alle mine nye studerende, eller nye medstuderende, der snakker jeg rigsdansk (p) så

I: okay, og er det så'n første gang du har oplevet at slå over eller

K: jaa (p) altså når jeg allerførste gang, selvfølgelig når jeg første gang flyttede til københavn og arbejdede i en vuggestue, så snakkede jeg også rigsdansk der, men jeg er ikke slået over før at jeg har skulle tage det der skridt, og skulle flytte til københavn

I: nej, du har talt så'n helt bornholmsk i skolen hele vejen, og i gymnasiet og

K: ja (p) jeg tror i gymnasiet var første gang jeg oplevede, at der var nogen lærere der spurgte så'n (p) hvad det nu var jeg sagde, og lige skulle have det en gang endnu (p) men, det altså det har bare slet ikke faldet mig naturligt, det har været meget svært for mig så'n at skulle slå over (p) så det har bare været det nemmeste (p)

I: ja (p) og taler du også bornholmsk med øhm, nu ved du jo også at jeg er bornholmer (p) men jeg taler jo ikke bornholmsk ligesom dig, så øhm taler du også bornholmsk med dine venner som ikke taler bornholmsk (p) altså

K: ja (p) hvis det ligesom er det forhold jeg jeg har lært mig, eller hvad siger man (p) med mine nye klassekammerater nu her, der snakker jeg rigsdansk med dem, fordi det er sådan de kender mig, at jeg snakker rigsdansk (p) men med dem jeg har rejst i afrika med, for eksempel, hvor jeg var sammen med dem i en lang periode så'n, det var meget intenst, dem snakker jeg bornholmsk med nu, fordi (p) altså, jeg har altid følt så'n at man går glip af lidt af sig selv, når man mister det bornholmske, så når jeg skulle ud og rejse i de fire måneder, kunne jeg slet ikke overskue, at jeg slet ikke skulle snakke bornholmsk i fire måneder (p) så derfor blev jeg nødt til at fortælle dem, at de nok lige skulle vænne sig til, at jeg snakker bornholmsk (p) så dem snakker jeg bornholmsk med nu, fordi det er så'n jeg har lært dem at kende (p) og så alle mine venner herhjemme fra bornholm, der heller ikke snakker helt bornholmsk, dem snakker jeg også bornholmsk til (p) så det kommer meget an på, hvordan folk har lært mig at kende (p) i hvilke situationer

I: men hvad kommer mest naturligt til dig

K: hvilket sprog

I: ja

K: bornholmsk (p) ja ingen tvivl om det

I: skal du så'n anstrenge dig lidt for at lave det om til rigsdansk eller

K: ikke længere, eller det synes jeg ikke, nogengange, altså, selvfølgelig hvis jeg lige har snakket i telefon med en hjemmefra, og så man skal slå over i rigsdansk, så kan det lige være lidt svært (p) jeg synes de her to år hvor jeg altså, de sidste to to et halvt år, der har det faldet mig rimelig naturligt at skifte fra det ene til det andet (p) altså fordi at jeg har brugt det så intenst i vuggestuen at jeg skulle snakke dansk og så'n med forældrende ikke, men (p) altså det har været **vildt** svært for mig, jeg tror (p) jeg tror altså for at være helt ærlig, så tror jeg næsten ikke jeg **kunne** snakke rigsdansk så'n (p) altså så'n flydende indtil jeg gik i tiende klasse eller et eller andet altså, jeg kunne slet ikke så'n få det ud over mine læber, det var så'n et helt mærkeligt sprog at skulle (p) men altså nu, det ved jeg ikke, nu tænker jeg ikke så meget over det, altså (p) jeg kan godt, altså jeg kan stadig godt mærke at (p) det er bare nogen, der er bare nogen ting, der er nemmere på bornholmsk, der er nogen vittigheder, eller hvis man skal være lidt så'n kæk eller et eller andet (p) at det er nemmere på bornholmsk, at det er lige de der to procent man mangler af sig selv for at være 100 procent ikke, altså det kan jeg godt mærke, det glipper lidt i sproget (pp)

I: okay, og hvordan har du det når du taler med mig nu i et interview, selvom det (p) altså taler du helt naturligt bornholmsk nu eller lægger du en lille smule om

K: nej altså jeg jeg ligger lidt om, bare fordi jeg er på bornholm tror jeg, fordi i de sidste to dage sammen med mine forældre har jeg snakket ekstra meget bornholmsk (p) altså jeg tror hjemme i københavn når jeg snakker med min kæreste og så'n noget, det er stadig bornholmsk men jeg tror altså jeg har på fornemmelsen at det er lidt mindre så'n (p) men altså lige nu, nej så'n her tror jeg bare jeg snakker hhh (griner)

I: okay, men hvordan taler dine forældre

K: jamen de snakker og, altså mine forældre og mine bedsteforældre de har altid snakket bornholmsk

I: på begge sider

K: ja, så altså min far han snakker meget bornholmsk (p) synes jeg i hvert fald

I: mere end din mor eller

K: jaaa, men jeg ved ikke om, altså, joo på en måde, men jeg ved ikke om det også er fordi han mumler mere agtigt, som bornholmere nogen gange gør (p) men eller så, altså min mormor og morfar snakker meget bornholmsk, altså min fars forældre de er døde, så det kan jeg ikke rigtig huske hvordan det er, men min farmor snakkede i hvert fald også bornholmsk (p) så det har været så'n (p)

I: er de alle sammen født og opvokset her også, dine bedsteforældere

K: ja (p)

I: ja okay (p) øhm og har du søskende

K: ja jeg har to ældre søskende, øhm og der (p) altså jeg tror min ældste søster hun er hvad, fem år ældre end mig, jeg tror hun slog over i rigsdansk i andre klasse, tredje klasse, eller så'n noget, så når hun var i skole snakkede hun rigsdansk, og når hun var hjemme snakkede hun bornholmsk. Og min andre søster som er to år ældre end mig, hun, jeg tror hun trak den vel til femte sjette klasse og så slog hun over (p) så jeg er den **eneste** der snakker bornholmsk med mine venner og (p) ja, har altid gjort det i skolen og så'n noget

I: hvorfor tror du at du har gjort det, når dine søstre ikke har

K: altså min ældste søster, det var helt klart fordi at hun blev sur på, at de hele tiden spurgte hende om, hvad det var hun sagde. Og hun gad ikke tage den der kamp hele tiden, med at øh de ikke kunne forstå hende

I: altså hendes klassekammerater

K: ja og nogengange var lærerne også lidt så'n (p) altså hvis de ikke helt er indstillet på at man snakker bornholmsk ikke så, øhm min andre søster, det har sikkert været det samme, men jeg tror bare simpelthen at det var for svært for mig (p) altså, det kunne jeg bare ikke (p) altså det synes, eller hvad altså (p) det der du også snakkede om, det der med identitet og så'n noget, jeg tror (p) jeg tror bare jeg følte mig **for** mærkelig, hvis jeg snakkede dansk, det kunne jeg slet ikke (p) det var slet ikke mig. Og så har jeg bare, altså jeg bilder mig selv ind, at jeg bare ikke har kunnet finde ud af det, at jeg ikke altså det (p) så det har jeg sgu aldrig, jeg har aldrig rigtig tænkt over det, jeg har bare snakket (p)

I: ja, men nu siger du din søster blev irriteret over at få kommentarer med hvad, at de ikke kunne forstå hvad hun sagde, er det også noget du har oplevet i folkeskolen

K: altså jeg synes mest jeg har oplevet, altså fra mine klassekammerater har det mest været fordi de skulle spille lidt smarte, eller de lige skulle drille lidt så'n (p) øhm og jeg har det så'n lidt hvis (p) jeg har det så'n lidt, hvis man spørger to gange, så er det okay, men hvis man så spørger tredje gang, så er det fordi man ikke gider høre efter (p) så altså jeg har altid svaret, og hvis folk bliver ved så gider jeg, så dropper jeg bare at svare (p) altså hvis jeg virkelig **kan** fornemme, at det er fordi de ikke forstår, hvad jeg siger, så kan jeg godt sige ordet på rigsdansk, og det gør mig ingenting. Men altså, hvis de bliver ved med at spørge så (p) lader jeg bare være med at svare dem, tror jeg (p) så altså selvfølgelig, man oplever altid at der er jo **altid** nogen ting de ikke forstår, og der er også altid, hvis man lige siger noget hurtigt ikke, men (p) det ved jeg ikke (p) det har jeg sgu ikke, det har ikke rørt mig (p) det må de sgu selv om hh (griner)

I: ja (p) hvordan ellers, når du nu er i københavn og bare altså går rundt og går ind i en butik eller, skal lige spørge en om noget så'n (p)

K: så foregår det på rigsdansk

I: så foregår det på rigsdansk ja

K: ja

I: ja okay (pp)

K: vil du have

I: ja tak

K: (hælder te op)

I: tak

K: så lidt (pp)

I: så nu skifter du jo faktisk rigtig meget mellem bornholmsk og rigsdansk, oplever du nogengange at det er svært øhm

K: (p) hm jeg synes det kan være svært i de der par sekunder efter at man har snakket med en hjemmefra i telefonen, og man så skal slå over (p) men ellers så, jeg tror jeg er lidt overrasket over, hvor naturligt det kommer altså (p) næ det tænker jeg ikke meget over altså (p) i starten tænkte jeg rigtig meget over det, men nu hvor jeg er næsten lige tilpas i begge sprog så rører det mig ikke

I: må jeg godt lige, må jeg godt høre dig tale rigsdansk også

K: ja

I: bare lige prøv at (p) hvis jeg spørger dig om øhm, har du for eksempel oplevet at folk kommenterer, at du er bornholmer når du helst ikke ville have, at de altså, du prøvede at tale rigsdansk, men folk alligevel siger noget med, nå du er fra bornholm

K: øhm *(på perfekt standard:) jeg har altid fået at vide at øh, når jeg snakker rigsdansk så er der ikke nogen der kan genkende, at jeg er fra bornholm af (p) øhm det har altid været en* ***stor*** *overraskelse for folk, når jeg har fortalt dem, hvor jeg er fra (p) og det tror jeg det er fordi at (p) jeg har det så'n lidt, enten eller, altså jeg er* ***meget meget*** *stolt af at være fra bornholm, men det er ikke noget, folk behøver at høre, hvis jeg ikke selv fortæller dem det (p)*

I: nej (p) og det kan jeg jo også sagtens høre,

K: (griner)

I: at det kan du jo **sagtens** skjule altså

K: ja men det, det er det samme med mine søskende, altså min midterste søster hun svinger lidt mere, men min ældste søster, man kan heller, altså man kan ikke høre fra bornholm af heller, når hun (p) først slår over (p)

I: nej, nej okay

K: men det ved jeg ikke hvorfor

I: nej, men det har du så åbenbart bare måttet lære dig som voksen faktisk, siden du ikke kunne som barn

K: ja (p) det det er bare kommet, tror jeg, og så tror jeg altså når jeg er i københavn, og jeg er sammen med københavnerne (p) og, hvad siger man, den der lidt (p) monotone accent, så tror jeg bare det er den man tager til sig altså, hvis jeg er oppe hos min fars, altså min far han har familie oppe i nordjylland, og når vi er deroppe så kan jeg da godt så'n snakke lidt nordjysk når man kommer derfra, altså jeg tror bare (p) at man lige så'n, tager det til sig, man nu er i (p)

I: ja (p) er der andre af dine bornholmske venner i københavn, som også taler bornholmsk ligesom dig

K: nej (p) altså jeg **har**, der er nogen af mine venner, der snakker bornholmsk med deres forældre, men jeg har aldrig (p) haft en ven, eller hvad siger man, der har snakket bornholmsk tilbage (p) (meget lavt:) kun mine søskende (griner) hhh

I: det er jo lidt specielt, altså, hvad synes du om det (pp) at du på en måde er den eneste (p) altså det ved jeg jo ikke om du er, det er du vel selvfølgelig ikke men

K: nej men så'n ude i offentligheden agtigt, der er jeg da (p) jeg ved ikke, jeg synes da det er pisse ærgerligt, jeg ved ikke, jeg kan ikke, jeg tror bare det undrer mig, at (p) når man alligevel snakker bornholmsk med sine forældre, så kan jeg ikke forstå, hvorfor at (p) at man ikke skal gøre det med sine venner og så'n noget, altså (p) altså for at være helt ærlig, jo jeg har da tænkt over det der med, at det undrer mig, at de har kunnet ringe hjem og snakket bornholmsk, men det tror jeg lige så meget har været i perspektiv til, at jeg ikke selv har kunnet finde ud af at slå

over, altså, jeg har bare kunnet snakke bornholmsk og det var det, men (p) jeg har aldrig rigtig tænkt over hvorfor (p) hvorfor der ikke var andre (p) altså jeg kan huske, når jeg gik i gymnasiet, og jeg gik i tredje g og der kom nye første g'ere, så var der nogen, der snakkede bornholmsk, og det synes jeg da var **helt vildt** mærkeligt (p) altså det havde jeg næsten aldrig hørt før, at, og så synes jeg jo det lød **vildt** underligt, at der var to unge mennesker, der snakkede bornholmsk ikke (p) selvom at jeg selv gør det, men (p) det ved jeg ikke, det er bare noget **andet** når man hører det, tror jeg (p)

I: nå, så på den måde er du ikke så'n bevidst om dit eget sprog, eller så'n, du hører ikke

K: nej (p) nej det synes jeg ikke (p) altså næ, næ (p)

I: men altså på gymnasiet, da talte du stadigvæk rigsdansk, eller der talte du bornholmsk i timerne og så'n noget

K: ja (p) ja

I: ja okay (p) øhm (p) så du oplever ikke øhm (p) får du nogle gange så'n en reaktion med, ej du er da godt nok fra bornholm eller (p) eller så'n hvordan (p)

K: altså joo, når jeg var yngre og så'n noget (p) og øhm (p) altså min far han har nogle brødre i jylland og så'n noget, og den ene af hans brødre og så mine fætre og kusiner og så'n noget, de har da altid (p) hvad siger man, der har altid været det der med bornholm med, (med karikeret stemme:) *har i mobiltelefoner og har i computere,* og alt det, altså hele den der (p) bornholm er et land langt borte agtige, men jeg tror ikke (p) jeg ved ikke, jeg tror ikke, når jeg var mindre, det tror jeg ikke rigtig jeg tænkte over (p) altså, nu hvor jeg er blevet ældre, så tror jeg bare jeg bevidst har valgt hvem der skal (p) vide jeg er fra bornholm, og hvem der ikke behøver det (p) jeg vil hellere fortælle folk, at jeg er fra bornholm, end at de skal gætte at jeg er fra bornholm

I: okay, hvorfor det

K: jeg ved ikke, jeg synes nogengange er det er, jeg ved ikke, lidt så'n en negativ øh fordom over (p) bornholmere agtig, det ved jeg ikke altså (p) den der både accenten og den der lidt uintelligent (p) stemning, og så (p) altså så, og det er egentlig rigtig nok, når du spørger hvorfor, for det er slet ikke fordi, at jeg er flov over at være fra bornholm eller noget som helst, jeg tror bare jeg har det så'n, at der er nogen mennesker, det kan være ligegyldigt, at det behøver de ikke vide (p) altså i skolen, der har jeg da også fortalt at jeg er fra bornholm og så'n noget, men altså i vuggestuen, det var da ikke noget jeg fortalte forældrene, før de begyndte at snakke til mig om, hvor fantastisk det var, når de havde været på bornholm i ferierne og så'n noget (p) altså (pp) det ved jeg sgu ikke (p)

I: nej, hvad hvis du er til en fest, eller et eller andet, hvor der både er bornholmske venner og også københavnske, taler du så forskelligt til folk

K: altså for at være **helt** ærlig, så har jeg faktisk ikke prøvet det

I: nå okay det har du ikke

K: øhm men hvis jeg har nogle venner fra klassen hjemme, der snakker rigsdansk, så snakker jeg dansk til dem og bornholmsk til min kæreste (p)

I: okay, altså hvis det er de nye fra studiet her

K: ja, fordi, det er så'n set første gang, at jeg har nogle venner, jeg ikke rigtig snakker bornholmsk med (p) men altså så slår jeg om, og jeg har da lidt på fornemmelsen, at de tøser der ender med at komme tættest på, der skulle det ikke undre mig, hvis jeg lige pludselig slog over altså (p) det er så'n lidt øh (p) det kommer **meget** an på så'n, hvor godt jeg føler, jeg kender de her mennesker og (p) altså jeg kan bare ikke forestille mig, hvis jeg får nogle venner, der skulle være venner med mig i (p) 10 år (p) så tror jeg det ville være mærkeligt at skulle blive ved med at slå over og (p) snakke rigsdansk og bornholmsk og (p) men lige nu så (p) altså lige nu er det bare det, at jeg gør, det er det, der er mest naturligt (p)

I: ja, og det virker som om at øhm at det er meget personligt for dig at tale bornholmsk altså (p) føler du at du udleverer lidt dig selv (p) på en måde

K: mm nej jeg føler nok ikke at jeg **udleverer** mig selv, men jeg føler jeg er **mere** mig selv, altså (p) jeg føler da at (pp) eller hvad skal man sige (p) ja fordi, det er bare en meget stor del af mig, så når jeg snakker rigsdansk, så er jeg

jo stadig karoline, men (p) jeg er bare ikke den karoline, jeg altid ligesom er vokset op med, jeg har altid været **bornholmeren**, eller hende der snakker bornholmsk. Alle mine venner, hvis de har været på efterskole, og deres efterskolekammerater har fortalt dem, ej jeg kan da godt høre I er fra bornholm, så har de sagt ej, du skal bare vente til du kommer med hjem, så skal du høre karoline ikke, altså det har bare altid været en **meget** meget stor del af mig, at jeg har snakket bornholmsk (p) så derfor synes jeg da det er **svært**, at man lige pludselig skal snakke rigsdansk, og så stadig være sig selv (p) altså (p) men (pp) ja altså der tror jeg bare det er så'n, jeg kan huske da jeg **først** flyttede til københavn, og fik det der arbejde i vuggestuen, da blev jeg nødt til at ringe hjem efter hver arbejdsdag for at snakke lidt bornholmsk, fordi at man ligesom (p) det var som om, jeg bare havde været inde i så'n en boble i syv timer, og været en lidt anden person, og så kom jeg hjem, og så kunne jeg være mig selv (p) så, jeg ved ikke, på en eller anden måde har jeg også lidt på fornemmelsen at det er lidt **ekstremt** med mig, at jeg har været så'n meget (p) konsekvent ikke (p) at hvis folk ikke forstod mig, så kunne det bare være ærgerligt (pp)

I: ja (p) okay øhm (p) hvad var det jeg lige tænkte (p) hvad med din kæreste, er han også fra bornholm eller

K: ja men han er fra rønne, så der er ikke så meget bornholmsk inde over der

I: så han taler ikke

K: altså han synger nok

I: rønnefint

K: nej han snakker ikke rønnefint, det gør han faktisk ikke (p) han snakker nok også, man kan nok godt høre, at han synger lidt så'n i sproget, men jeg synes ikke han snakker bornholmsk (p) men begge hans forældre snakker bornholmsk så det (p) men hans søskende gør heller ikke, og jeg ved ikke ikke hvorfor (p)

I: nej (p) synes du det er let at høre forskel på rønnefint og så'n andet bornholmsk fra andre steder af øen (p) kan du godt det

K: jaa jeg synes, at det klassiske rønnefint, det er (p) altså (p) du snakker, **du** snakker rigsdansk vil jeg sige (p) hvor rønnefint for mig, det er de bornholmere, der prøver at skjule at de er fra bornholm, og som slet ikke kan finde ud af at snakke rigsdansk, så det bliver, det synes jeg bare bliver lidt kejtet (p) altså så'n lidt for kunstigt. Men jeg kan da godt, altså jeg har en veninde, som er vokset på her i muleby (p) og vi lærte hinanden at kende i gymnasiet, og der kunne jeg da godt høre, at der var nogen ord, vi sagde forskelligt, fordi jeg snakker det, der kaldes (p) allingesvensk har jeg fået at vide (p) at der er åbenbart nogle andre ting, altså det er jo aldrig noget, jeg har tænkt over, fordi alle i min familie snakker, og jeg kan ikke sige, hvad det er for nogen ord, der er anderledes men (p) der er bare nogen ting, jeg kan huske hun kommenterede at så'n (p) at det var mærkeligt jeg sagde det på den måde, fordi at hun sagde det så'n og så'n (p)

I: nu ligger jeg i hvert fald lige mærke til at du siger *allinge (udtalt med langt, dybt a)* (p) og der er jo mange, der bare siger *allinge (udtalt med kort, fladt a)* eller *allinga*, selvom de også snakker bornholmsk

K: ja men der er jo (p) også *ønte* og *etdje* eller hvad faen det er, der er andre der siger ikke, at der, det kan jeg i hvert fald huske, at jeg havde en snak med hende her i muleby, der sagde *ønte* på en anden måde i hvert fald (p) så (p) og det er jo lidt sjovt, når øen alligevel ikke er større ikke (p)

I: jo det er det (p) øhm (p) altså nu har du jo så boet i københavn i tre år (p) hvor er hjemme for dig (p)

K: **nu** er hjemme begge steder (p) men (pp) ja jeg ved sgu dårlig ikke, det er ikke meget mere end et (p) halvt eller syv otte måneder siden at, jeg kan huske jeg kom til københavn efter at have været hjemme i en lang periode (p) eller i hvert fald så'n længere tid end en weekend, hvor man så'n lige er ovre, hvor jeg var glad for at være komme hjem (p) til københavn. Og det, altså det har nok taget mit to år at vænne mig til, altså jeg har jo, jeg tror det har noget at gøre med, at i københavn så har vi boet til fremleje der, og så har vi lige boet der et stykke tid, og så nu bor vi lige så'n og (p) altså der har ikke været den der helt faste base, man har haft fra starten af og så til nu (p) hvor **her**, det er jo bare (p) at det her, det er jo mit hjem altså, men det er da også, altså det er rart nu at komme til københavn og også komme hjem (p) men (p) ja det vil jo altid være noget andet, at komme til bornholm, det er jo altid noget andet (p) men jeg kan også mærke, at når jeg så kommer til tejn, så kommer jeg også hjem, på en anden måde, fordi det er der, jeg ligesom er vokset op ikke (p)

I: og der boede du så indtil du var hvad 15

K: ja ja (p) 14 tror jeg ja (p)

I: okay ja (p) øhm men, føler du dig lidt som københavner også (p)

K: nej. Altså jeg kan godt (p) øhm altså hvis folk spørger mig, så er jeg ikke københavner (p) men altså, min mormor synes da godt nogengange, at man godt kan se på mig, at jeg ikke bor på bornholm længere, eller at man godt kan fornemme på mig at jeg ikke, altså jeg kan godt så'n (pp) altså man kan jo godt **snyde** sig lidt til at være københavner, altså man kan jo godt slå over, hvis man ikke vil have, at folk ved hvor man er fra men, jeg vil altså, hvis folk spørger mig, så er jeg bornholmer (p)

I: ja, men hvad mener du med at din mormor siger, altså at man kan se på dig, at du er flyttet il københavn (p) hva

K: jaa men altså jeg ved ikke (p) altså hun siger det, jeg tror, dels fordi (p) altså jeg har altid haft langt hår før (p) så når jeg er blevet klippet og (p) så hver gang man kommer hjem, så har man måske købt et nyt stykke tøj eller, så fortæller man lige dit eller så er der lige sket så'n og så'n og (p) og så er jeg den yngste, altså ikke den yngste af alle hendes børnebørn, men jeg er den yngste som så'n, som altid har været meget hos hende og så'n noget, så (p) jeg tror også det er hele den der proces med, at man er blevet ældre og (p) man (p) virkelig er flyttet hjemmefra, nu hvor man har sit eget liv og så'n noget (p) så tror jeg bare at hun (p) ja jeg tror det er det, altså jeg tror det er så'n lidt en blanding med det hele. Altså min ældste søster hun, hun er københavner (p) det tror jeg næsten også hun ville sige, hvis man spurgte hende (p)

I: tror du det er fordi hun har boet der i længere tid bare, eller er der andre forskelle

K: øh hun har et **helt** andet forhold til bornholm altså min ældste søster (p) jeg tror det har haft meget at gøre med, hvilken opvækst man har haft, og hvilke venner man har haft (p) og hun har bare, altså jeg snakker stadig med en del af dem, jeg har gået i folkeskole med og så'n noget, jeg har jo en gruppe af mennesker, jeg så'n altså (p) jeg kan **godt lide** det bornholmske, jeg kan godt lide mine bornholmske venner, og at man kan snakke om bornholm og så'n noget, men jeg tror min ældste søster, hun snakker med **en** hun har gået i folkeskole med (p) altså hun har ligesom, **hun** har ligesom bare villet væk så'n (p) af sted (p) og det tror jeg også er fordi hun ikke, hun ikke har haft de samme øh (p) venner, og hun har ikke haft det samme øhm (p) den samme folkeskoletid, eller hvad man kan sige (p) de samme kammerater og så'n noget, så hun skulle bare væk, (meget lavt:) når hun kunne komme det (p)

I: okay (p) og hvordan hænger øhm den bornholmske dialekt så sammen med det, altså at øh hele det der med, at du siger man kan **lide** bornholm eller ej, eller så'n hele øhm

K: jo men altså min søster, altså (p) for eksempel min ældste søster, hun snakker jo, hun snakker jo kun bornholmsk til familien (p) men altså selvom hun har nogen af sine danske veninder, så snakker hun alligevel bornholmsk til mig, hvis jeg er der, så altså (p) øhm (p) men altså jeg tror, altså hun bruger sproget meget lidt, når hun er ovre, altså når hun ikke er her på øen (p) og hun kommer, jo hun kommer da ofte herover, men hun er ofte herovre så'n i (p) korte perioder, bare lige en weekend, eller bare så'n lige (p) øhm (p) og altså i forskel til mig (p) altså jeg skal bare meget til (p) altså hvis jeg møder en af mine søstres veninder, eller hvis jeg bare lige møder en kort, så slår jeg ikke over i dansk. (p) altså hvis jeg ikke skal have et forhold med det her menneske, eller hvis jeg ikke skal kende det her menneske, som min søster kender eller, altså hvis jeg møder et helt helt fremmed menneske i en butik, så snakker jeg rigsdansk (p) men hvis jeg er sammen med min søster, eller sammen med mine bornholmske venner, og de viser mig nogen af deres venner, eller jeg skal hilse på nogen, så snakker jeg bornholmsk (p)

I: okay, også selvom de ikke er bornholmere

K: ja (p) altså når jeg ikke skal have et forhold til dem, så gider jeg ikke slå over, så gider jeg altså (pp)

I: nå okay, så du, faktisk (p)

K: nå men altså så fordi at at de personer jeg er sammen med, de snakker bornholmsk, så er det den boble jeg er i, at nu snakker vi bornholmsk agtigt (p) så (p)

I: ja (p) men hvis det så var en, du gerne ville have et forhold til, som du siger

K: hvis det var, altså hvis for eksempel det var til en fest, og jeg var der med mine bornholmske venner, og de introducerer mig til en af deres venner fra deres studie, så vil jeg nok snakke rigsdansk (p) hvis jeg skal have en **samtale** med personen, så vil jeg nok snakke rigsdansk (p)

I: nå men hvorfor det (p)

K: hh (griner) fordi jeg tror ikke jeg **gider** ulejlige mig (p) det kan godt være det lyder lidt flabet men

I: hvad ligger der i det altså, ulejlige

K: fordi det er da (p) for det første, når jeg er sammen med mine venner, jeg altid har snakket bornholmsk med (p) jeg tror, der er måske en enkelt eller to, der nogensinde har hørt mig snakke rigsdansk (p) så det, altså det ene punkt i at ulejlige sig er, at jeg skal begynde at snakke rigsdansk overfor alle mine bornholmske venner (p) hvilket jeg **hader** (p) og det andre i at ulejlige sig det er at (p) at som jeg også sagde før, at jeg mister de der, mister lige det sidste der af mig selv (p) altså så når jeg er sammen med mine venner og bare møder en, jeg skal hilse på, og bare lige står og snakker i (p) 15 sekunder (p) så rører det mig heller ikke, så (p) og hvad kan man sige, så (p) så kommer jeg nok heller ikke til at sige noget, som personen over for mig ikke kommer til at forstå, fordi vores samtale er så kort (p) altså så kan jeg bare ikke se nogen grund til, at jeg skal slå over (p) men altså hvis jeg skal sidde og have en samtale med en person, der ikke forstår bornholmsk, så (p) så er det bare nemmere at slå over i rigsdansk (p) synes jeg (p) hvis det gav nogen mening, det (p)

I: ja (p) men det virker meget komplekst, altså hvornår du bruger det ene og det andet, altså det virker lidt som om, at du egentlig skal **tænke** lidt meget over, okay er det nu tid til at tale bornholmsk eller er det nu tid til at tale rigsdansk, det med du siger, hvad er mit forhold til den her person, og hvad skal det være i fremtiden (p) øh og så'n hvad er situationen, hvem er her og (p)

K: altså det kommer meget an på, hvilke personer jeg er sammen med (p) altså (p) phhh det er som om der er nogen områder, hvor jeg har lært at snakke, altså når jeg arbejdede i den der vuggestue (p) når jeg var på min chefs kontor (p) der blev snakket bornholmsk. Og når jeg var på min egen øh personalestue, eller på min egen ja øh stue der, og min chef ikke var der (p) så blev der snakket rigsdansk

I: med børnene

K: ja, men altid rigsdansk med børnene, men også med mine kollegaer (p) men hvis min chef så var der, eller nogen af mine andre kollegaer eller vikarer som også var fra bornholm, når de så var der, så blev det altid delt op (p) altså så snakkede jeg bornholmsk til dem, og rigsdansk til mine andre kollegaer (p) og det, **der** lærte jeg det der med at slå over (p) fordi at i vuggestuen der havde jeg begge sprog (p) men altså på min skole (p) nu (p) altså der snakker jeg jo 90 procent af tiden rigsdansk (p) med mindre jeg lige møder en af mine veninder, der også læser der som så snakker bornholmsk ikke (p) men det er jo så et sted, hvor jeg snakker rigsdansk (p) så der ville det jo være **vildt** mærkeligt for mig, hvis jeg i skulle i klassen lige pludselig sige noget på bornholmsk, fordi det er ikke et forum, hvor jeg snakker bornholmsk (p) men herhjemme, der ville det jo være vildt mærkeligt, hvis jeg skulle snakke **rigsdansk** (p) fordi i det her forum, der snakker man bornholmsk (p) altså så på den måde, så kommer det for mig an på hvilke personer og hvilke steder jeg så'n er (p) altså hvilke personer jeg er sammen med selvfølgelig (p) øhm

I: men nu er jeg jo lidt nysgerrig på at vide, hvis vi havde mødt hinanden til det her interview på en cafe i københavn for eksempel (p) så kunne jeg godt tænke mig at vide, om du, om hvad du så havde valgt at tale der (p)

K: jeg tror nok (p) og det tror jeg, jeg tror at jeg bevidst startede med at snakke bornholmsk til dig, fordi det var det interviewet det handlede om (p) men hvis jeg havde mødt dig sammen med mie (p) eller hvis jeg bare havde mødt dig så'n, så havde jeg nok snakket rigsdansk til dig (p) altså selvfølgelig er det nok forstærket at vi er herovre også, altså det kan jeg ikke sige det vil have, altså det ville nok være lidt anderledes, men (p) jeg stod da bevidst i døren og tænkte, nu skal du huske at snakke bornholmsk

I: (griner) ja

K: fordi jeg tror hvis jeg havde startet med at snakke rigsdansk til dig, så ville det have været lidt, men jeg kunne også, lige så snart du sagde at du havde tændt for mikrofonen, så kunne jeg også godt lige, så skulle jeg lige så'n over den der hurtle at nu skal jeg lige snakke bornholmsk (p) altså jeg tror for mig, så er det værst, når jeg er bevidst (p) altså når jeg er bevidst på at andre (p) øh lige pludselig skal høre mig snakke bornholmsk eller der er andre, fordi det er lige de der 10 sekunder, hvor man kan risikere at personen over for dig griner, eller kommenterer du er fra bornholm eller spørger dig, hvad det er du siger (p) og når man lige kommer over det der, at man ved at personen man snakker med godt forstår, hvad du siger, så er det ligemeget (p) men det er lige der, altså (p) altså der kan det godt, som du siger, for der kan det da godt være det der med, at man udleverer sig selv (p) fordi det er da (p) altså jeg synes da at det er skide sårbart at man (p) kommer med sit sprog, og så sidder den over for dig og griner, fordi at de ikke forstår, hvad det er du siger (p) men hvis jeg snakker i telefon med en (p) på bornholmsk, og der er en, der sidder ved

siden af og griner (p) det rører mig ikke (p) det er kun hvis jeg snakker med den person (p) og de så griner af mig, det synes, det gider, men så bliver jeg bare, så tror jeg bare jeg så'n bliver sur, så bliver jeg bare sur (p) at det gider jeg ikke, det synes jeg er for respektløst (p) og så kunne jeg godt forestille mig, at jeg ikke snakkede bornholmsk til den person næste gang (p)

I: ja, er det noget du har oplevet mange gange (p) at folk har grinet

K: ikke øh ikke med venner, ikke med tætte så'n (p) men (p) så'n i skolen, hvis der var, hvis man skulle (p) hvis man skulle kommentere et eller andet, eller hvis der var nogen, der gjorde noget og man sagde noget til dem, og det ikke lige var nogen af ens (p) klassekammerater eller tætteste venner (p) så var det da **pisse** pinligt, når de altid lige skulle kommentere tilbage, at man snakkede bornholmsk, ikke eller (p) spørge hvad det er man siger, eller lige altså (p) det er jo en **skide** god måde lige og (p) joke lidt med det, når det er, at der er en, der snakker bornholmsk ikke, men (p) det ville da være **løgn** at sige hvis altså (p) at det ikke har betydet noget som helst, men jeg tror også (p) jeg tror, vi herhjemmefra også har lært at (p) eller hvad skal man sige, vi er aldrig blevet presset til, at vi skulle snakke bornholmsk (p) altså hvis vi har snakket rigsdansk herhjemme, så har vi fået at vide at vi skulle slå over i bornholmsk selvfølgelig, men det er jo ikke så'n at (p) at vi har fået at vide, at vi skulle beholde det, når vi kom ud og så'n noget. Og vi har jo altid haft meget støtte herhjemmefra og så'n noget ikke altså (p) så jeg ved sgu ikke, altså jo, når jeg var yngre, så synes jeg da, at det var irriterende men (p) jeg tror, at jeg var rimelig god til at lade det gå ind ad det ene øre og ud ad det andre, og så bare droppe samtalen eller (p)

I: ja, men er det så noget i har snakket meget om i din familie (p) med dine forældre, er det tit et samtaleemne (p)

K: mm nej (p) det har været et samtaleemne (p) tror jeg mere altså (p) mere på grund altså af undren over (p) og lidt som vi har snakket om i dag, om hvorfor mine søskende for eksempel aldrig har snakket bornholmsk, og hvorfor jeg har gjort det (p) men ikke (p) altså vi har ligesom altid vidst at (p) at vi har kunnet komme, hvis altså der havde været nogen, der havde drillet os med det bornholmske, og jeg tror da også, at jeg har snakket med mine forældre om det mange gange, men det er ikke (p) jeg **mindes** ikke at det har været et så'n stort samtaleemne, eller at det har været et problem herhjemme, at vi er blevet drillet med det (p) altså jeg tror ikke jeg er blevet drillet mere end at andre folk er blevet drillet med andre ting (p) (meget lavt:) heldigvis da (p)

I: ja (p) øhm men altså hvad synes du umiddelbart om bornholmsk (p)

K: altså når man hører, når jeg hører **andre** folk snakke det, så synes jeg (p) altså ikke min familie, og alt så'n noget, men når man ser i fjernsynet (p) at de interviewer en bornholmer (p) så lyder det da nogengange lidt sjovt (p) men der er også, jeg ved ikke hvorfor, men jeg synes også altid det er så'n så hvis der er en bornholmer, der bliver interviewet til noget i fjernsynet, så finder de på en eller anden måde altid (p) en **mærkelig** bornholmer (p) altså en der snakker (p) ekstra meget bornholmsk, eller en der siger et eller andet helt vildt **mærkeligt** eller (p) altså jeg synes ofte at bornholmerne bliver portrætteret som nogen der er **lidt** underlige (p) at det er så'n (p) og også, det ved jeg ikke, jeg synes bare, nogengange når jeg ser nogen på fjernsynet, som bliver interviewet og som er fra bornholm, så kan jeg ikke lade være med at tænke så'n lidt (p) altså så'n **er** det jo ikke, eller så'n **snakker** de jo ikke (p) jeg synes **altid** det lyder anderledes (p)

I: kan du huske et eksempel på det

K: øh (pp) jamen altså jeg ved sgu ikke helt hvad det var, men jeg kan huske, at der var (p) jeg kan ikke huske, hvad det var for et interview, men jeg kan huske, at det var en dame, der blev interviewet (p) som bare var så'n en helt vildt (p) **skør** en, der snakkede om sin **hund**, og som snakkede om alt muligt **mærkeligt**, altså så'n (p) altså og som så helt vildt **underlig** altså (p) som havde en helt vildt mærkelig **hat** på, og altså du ved, det var bare så'n et billede, hvor man så'n (p) og andre gange så er det (p) en eller anden bornholmsk ældre mand i (p) en altså de der klassiske fisker (p) kedeldragter, altså det er altid så'n (p) ligesom så'n, nå så'n er en bornholmer, ikke, eller en på en knallert, eller et eller andet ikke (p) altså (p) bornholm er jo (griner) så meget andet end dem, der kører rundt nede på havnen og (p) de gamle fiskere ikke, og **det** synes jeg da måske (p) **godt** at man kunne, altså det kunne være meget fedt at se nogen gange (p) i stedet for bare at se det samme (p)

I: en lidt mere seriøs altså et seriøst interview om et eller andet (p)

K: ja og måske også (p) altså der er mange af de fordomme, som resten af danmark måske har om bornholmere (p) øh de synes jeg måske også nogen gange bliver indfriet ret godt af de personer, der så bliver interviewet eller (p) hvad end det nu er, ikke (p) så det (p) men det ved jeg ikke, det kan da også godt være at det bare er fordi (p) det ved jeg ikke, nogen gange er det også bare mærkeligt at høre andre snakke bornholmsk, fordi jeg tror ikke at jeg bevidst

tænker over, at jeg snakker bornholmsk så'n (p) jeg tror ikke jeg synes, at det lyder mærkeligt (p) altså (p) så det kan godt være at det er der, at man bare lige bliver bevidst om at (p) det er et andet sprog (pp)

I: ja, har du øhm, hvad føler du hvis du for eksempel sidder i bussen eller et eller andet, et offentligt sted i københavn, og du pludselig hører nogen, der taler bornholmsk (p) har du prøvet det (p) altså

K: mm så tror jeg nok, ej jeg ville **virkelig** prøve ikke at vende mig om, og så virkelig holde øje med, hvem det var, når de gik ud af bussen (smiler) (p) altså, **der** bliver jeg **meget** nysgerrig (p) når der er nogen, jeg kan høre der er fra bornholm (p) også fordi (p) eller hvad man skal man sige, i det man flytter til københavn når man er bornholmer, så altså jeg er helt sikker på, folk jeg kun vidste hvem var ved navn, når jeg gik i gymnasiet for eksempel, men bare fordi at personen ved, jeg er bornholmer, og jeg ved personen er bornholmer, så hilser man (p) altså så'n, det har jeg virkelig oplevet mange gange. Så derfor tror jeg, hvis jeg hørte nogen, der snakkede bornholmsk, så tror jeg **virkelig** jeg ville (p) finde ud af om jeg kendte, altså prøve at se om jeg kendte personen (p) fordi altså, også fordi det er så sjældent, man hører det, og fordi det ville undre mig. Også fordi altså jeg er altid vokset op med, at der **aldrig** er **andre**, der har snakket bornholmsk (p) så derfor synes jeg det er meget sjovt, når der er (griner) nogen der snakker bornholmsk at skulle se, hvem det er (p)

I: ja, altså andre på **din** alder, tænker du

K: ja (p) altså ja, fordi ældre personer, det er jo (p) det er jo meget naturligt. Men jeg har da også oplevet nogen gange, hvis jeg **selv** har snakket bornholmsk (p) at der er nogen, der har (p) kommet altså spurgt om altså (p) ja som måske selv også var fra bornholm eller kunne høre jeg var, altså når man sidder i bussen for eksempel, ikke (pp)

I: ja (pp) øhm tror du kunne finde på at flytte tilbage, altså det er jo selvfølgelig, nu skal du jo læse i hvad fire år (p) fem år

K: tre et halvt (p) men ja, altså jo, det tænker jeg da helt sikkert (p) altså nu er min kæreste, han er så lige i den modsatte grøft, så han vil helst ikke tilbage (p) men (p) det tænker jeg da helt sikkert, mit dilemma er bare, hvornår man skal gøre det, altså (p) for jeg (p) selvfølgelig er det da også bornholm, at (p) hvis man engang for børn, så kan de (p) de kan løbe på gaden, ligesom man selv gjorde, og der er natur, og der er strand og der er så meget (p) men det er der jo mange andre steder i danmark, altså for mig er det da helt klart min familie, at det er derfor, jeg vil tilbage (p) øhm men hvis min familie flyttede til københavn, altså så (p) ville jeg komme tilbage til bornholm altså på ferie, men det ville nok ikke trække på samme måde (p) altså (p) så det, altså det, fordi min barndom det var mormor og morfar bor fem minutter herfra, så kunne man lige købe derhen eller, så kom farmor og passede en, eller man kunne lige løbe hen til sin ven, elle man kunne (p) altså det er jo **det**, hvis jeg engang får børn, det er jo **det** jeg gerne vil give videre (p) men om **det** så er **bornholm** eller om det bare er stemningen, det er jo (p) altså hvis du forstår hvad jeg mener, det er jo min familie i lige så højeste grad, ikke men (p) jo jeg **håber** da nok et eller andet sted inderst inde, at jeg flytter tilbage (pp) nu må vi bare se hvornår det bliver (p)

I: ja ja (lavt:) det kan man jo ikke vide (p) men altså i forhold til så'n at det er så'n rimelig almindeligt i hele landet, at dialekter bare forsvinder mere og mere (p) hvad er din holdning til det (p)

K: altså jamen helt, altså jeg synes det er skide ærgerligt (p) altså det synes jeg da, at det er rigtig ærgerligt, at (p) at der altså på en eller anden måde heller ikke rigtig er **plads** til at man **kan** bevare sine (p) dialekter, altså jeg ville jo ikke, jo jeg ville da godt kunne snakke bornholmsk i skolen for eksempel, men (p) jeg ville jo blive mødt med 50 spørgsmål om, hvad det var jeg sagde i løbet af en dag ikke, og så kan det være at man ikke rigtig gider længere (p) altså (p) nu kan jeg selvfølgelig ikke snakke for jylland og så'n nogen ting, men når man flytter til københavn (p) så synes jeg ofte accenter de dør (p) altså man kan da godt høre, hvis der er en, der er fra odense, de behøver ikke at slå over og så'n nogen ting (p) men, jeg har en veninde, der kommer fra ribe af, som snakker sønderjysk, men det gør hun jo ikke i skolen (p) altså det, der der bare ikke **plads** til at man kan (p) altså (p) jeg synes det er **super** ærgerligt, men (p) så'n er alle, det er også bare det jeg er vokset op med (p) at der ikke var nogen, der snakkede bornholmsk, at det ikke var, og jeg har da også, jeg har da altid fået at vide (p) at det var øh at det var godt jeg øh (p) hvad siger man, (smiler) bevarede det bornholmske og så'n noget, men det var, jeg tror aldrig jeg så'n (p) når jeg voksede op var det jo aldrig noget, jeg tænkte over, fordi så'n var det bare (p) altså jeg syntes jo ikke det var mærkeligt, at jeg snakkede bornholmsk (p) men jeg synes da det er **ærgerligt**, at alle dem jeg kender, der snakker bornholmsk med deres øh familie, at de ikke, altså at de ikke snakker bornholmsk med (p) deres kæreste eller deres venner og så'n noget, ikke (p)

I: jo (p) hvorfor hvorfor synes du det er ærgerligt

K: jamen jeg synes det er ærgerligt, fordi man ikke altså fordi man ikke fører det videre (p) altså (p) jeg tænker da, at når jeg engang får børn, så kommer de til at kunne snakke både bornholmsk og rigsdansk (p) men (p) altså, det kan da også godt være mine venner, hvis forældre snakker bornholmsk og som de snakker bornholmsk til, at deres børn kan forstå det, men jeg tvivler på de kommer til at snakke det (p) det er der jo heller ikke 100 procents chance for at mine gør, men (p) altså alligevel jeg synes bare (p) nok også fordi jeg føler, det er så stor en del af mig selv (p) så det kan, altså (p) så det, jeg synes det ville være (p) altså jeg synes det er ærgerligt man ikke kan videregive altså (p) hvis jeg ikke skulle videregive mit sprog, så kan jeg ikke rigtig se, hvad jeg skulle (p) så'n videregive eller (p) eller hvad siger man (p) jeg synes at det er ærgerligt, at den at den bare skal (p) at det bare skal stoppe (p) at vi bliver alle sammen så'n (p) én stor gruppe af (p) rigsdansksnakkende mennesker (p) altså (p) jeg synes der er en hel del personlighed i at, at man har en dialekt og man (p) snakker det (p)

I: så du vil gerne øhm (p) når du får børn engang, hvis du gør (p) altså så er det (p) ligesom planen at tale bornholmsk til dem

K: ja (p) det har jeg i hvert fald, altså det (p) jeg kunne slet ikke forestille mig, jeg skulle snakke andet (p) men altså (p) det vil jo som sådan ikke være et **bevidst** valg, at nu skal jeg snakke bornholmsk til dem, fordi det ville (p) jeg går da ud fra at jeg om, de år det nu tager, at jeg også snakker bornholmsk på det tidspunkt (p) så (p) ja, hvis jeg snakkede engelsk, havde de jo også lært at snakke engelsk, kan man sige (p) så det tror jeg da, det håber jeg da (p) mm

I: hvordan i forhold til så'n noget med at skrive, altså skriver du bornholmsk nogen gange

K: nej altså ikke, jeg skriver ikke bornholmsk, men jeg har altid haft problemer med (p) når og da vendinger (p) altså eller kommasætninger eller (p) altså jeg har altid haft dårlige grammatiske karakterer (p) og det altså, og det er også (p) altså jeg tror jeg har skrevet meget så'n som jeg har snakket (p) det altså, det er da blevet lidt bedre, men jeg har aldrig, altså jeg har aldrig kunnet (p) aldrig kunnet sætte kommaer, og jeg har aldrig kunne finde ud af, altså jeg har altid brugt **når**, og jeg har aldrig kunnet finde ud af at skrive **da** og (p) **som** og **der** har jeg altid, altså der har altid været så'n nogen små ting, fordi så'n ville jeg ikke sige det, hvis jeg skulle sige en sætning (p) til dig, og så skulle skrive den ned samtidig, så ville jeg skrive den ned så'n som jeg sagde det, selvom det ikke altså. (p) Men altså nu (p) altså jeg kan godt høre det nu, også når jeg er begyndt at slå over i rigsdansk, så kan jeg godt høre (p) når jeg skriver nogen ting, og så hvis jeg læser det op kan jeg godt høre, at det ikke er rigtigt, og så prøver jeg at rette det (p) men jeg kan huske i hele folkeskolen altså (p) jeg har altid fået dårlige karakterer, for jeg kunne aldrig finde ud af det (p) men, jeg tror bare, jeg kan huske når jeg gik i gymnasiet, så gad jeg aldrig at rette mine stile, fordi (p) jeg kunne ligesom bare ikke (p) der var (griner) ikke ret meget at gøre, så gad jeg ikke sidde og (p) bruge tid på det. Men jeg har aldrig skrevet bornholmsk (p) som så'n (p) jeg kan heller ikke finde ud af at læse, altså jeg forstår ikke bornholmsk når jeg skal læse det (p) så (p)

I: hvis du skal, der er så'n nogen gamle sange og så noget i hvert fald, som jeg selv har prøvet at synge (p) men ellers, har du læst noget andet, har du læst noget andet på bornholmsk

K: ja men jeg har nogen gange lånt nogle bøger på biblioteket og så'n noget, altså så'n nogen rigtig gamle bornholmske, altså hvis hvis, hvis for eksempel min mor skrev en sang på bornholmsk, så ville jeg godt kunne læse det, fordi jeg tror hun skriver det, så'n som man ville sige det (p) men så'n rigtig bornholmsk (p) det er fuldstændig (p) altså jeg kan godt, jeg kan huske at jeg lånte engang en bog og så (p) øh sad jeg med den, og kunne ikke forstå det, og så læste min mormor den første sætning op, og når hun så læste op, så kunne jeg sagtens se, at det var det det betød (p) altså så kunne jeg jo **sagtens** (p) forstå det. Og jeg kunne også sagtens (p) altså hvad siger man, så kunne jeg jo godt se, at det var sådan det skulle udtales, den måde det var stavet på (p) men jeg kunne ikke tyde det selv (p) altså (p) det var **meget meget** mærkeligt skrevet hh (griner) (pp)

I: okay øhm (p) jamen jeg vil bare gerne lige spørge igen med (p) altså du siger jo at øhm, at det **er** virkelig en, du føler det er en **meget** stor del af din personlighed at du (p) taler bornholmsk, men (p) kan du sige lidt mere om, hvad er det egentlig der ligger i det (p) altså hvad betyder det for dig, at du kan tale bornholmsk og at du **gør** det også (pp)

K: altså (p) at jeg **kan** snakke bornholmsk det ser jeg bare som en fordel (p) altså (p) fordi det, fordi jeg er fra bornholm, og jeg tror bare nogen gange (p) altså (pp) no offence, men jeg synes da, jeg synes da det er **mærkeligt** at man ikke kan snakke bornholmsk, når man er fra bornholm, selvom (p) **ingen** af mine venner heller kan det, ikke (p) men (p) hvad det **betyder**, altså det betyder jo (p) alt, skulle jeg til at sige, altså det er jo bare **mig** (p) det er jo altså øhm (p) det er hele øh altså min familie, og det (p) er alt det jeg kommer fra og (p) altså det ved jeg ikke, det er svært at forklare, der er bare så'n altså (p) også som jeg sagde før, at når jeg siger noget på rigsdansk, eller hvis jeg snakker rigsdansk med nogen (p) så så (p) altså så er det bare ikke helt 100, altså når jeg snakker bornholmsk med nogen mennesker (p) så er det mine, så er det nogen gode venner eller så er det nogen personer tæt på mig, altså så så (pp) ja det ved jeg ikke (p) (griner) det har jeg faktisk aldrig, det det har jeg sgu aldrig tænkt over (p) det har bare (p) men det

er meget personligt altså (p) jeg kunne aldrig finde på at snakke dansk til min familie, altså det ville slet ikke være mig (pp)

I: nej okay, det er meget spændende (smiler) det er meget spændende at høre om

K: hh (griner)

K: jeg ved ikke om jeg **overhovedet** har forklaret det godt nok. Det er meget **mærkeligt** lige pludselig at blive spurgt om alle de her ting, fordi man aldrig altså (p) man har jo aldrig rigtig sat det i perspektiv, man aldrig rigtig har tænkt over, hvorfor man faktisk gør det

I: nej okay (p) det har du ikke

K: næ jo jeg er da blevet spurgt om det, men jeg tror bare altså (p) hvis folk spørger mig, så har jeg da også bare så'n (p) bare givet dem et svar, fordi hvis de absolut ville vide det, men hvis man så'n altså virkelig tænker over det, det (p) næ (p) det er jo bare så'n det er (p) (smiler) tænker jeg hh (griner)

I: ja (p) men jeg får i hvert fald virkelig tit, altså mine begge mine bedsteforældre på begge sider der har også været (p) bornholmere og har talt meget (p) altså min mormor og morfar rigtig meget bornholmsk og, jeg får altid kommentarer med, det hedder jo ikke så'n, det hedder så'n og (p) altså det er bare så'n tit et samtaleemne og altså (p) og jeg har bare undret mig over, at jeg ikke **kan** selv for

K: men hvad med dine forældre

I: jamen de taler også bornholmsk (p) altså det er selvfølgelig ikke helt så meget som (p) mine bedsteforældre (p) men de altså har boet her hele livet og (p) ja (p) så øhm

K: men altså jeg har mange af mine, mange af mine venner, jeg kan da godt altså (p) jeg kan godt høre at der er nogen, der synger lidt, altså det gør man ofte så'n, men (p) når de har taget på efterskole, så (p) så er der da folk, der har kommenteret, at de er fra bornholm af (p) og det kan jeg da heller ikke forstå altså (p) jeg synes jo slet ikke de snakker bornholmsk som altså (p) som så'n vel og (p) selvom deres forældre gør, så er det jo ikke noget, de har lært så'n (p) men det er da underligt

I: men den får jeg jo også tit, altså (p) selvom jeg taler så'n her, som jeg gør med dig, så får jeg da tit den der, nå okay altså du er fra bornholm hva og så'n (p) du taler da bornholmsk (p) hvor jeg bare tænker, så skulle du bare vide hvordan det rigtig er

K: ja, men det er også det, jeg synes der er mærkeligt, og det er også derfor jeg tror at (p) når jeg så slår over i rigsdansk, (p) så slår jeg fanma også over, så der ikke er nogen, der kan høre altså hvor jeg kommer fra

I: nej det er jo det

K: fordi det (p) men det tror jeg også er fordi det der med altså, som jeg også sagde før, nogengange synes jeg at folk har en lidt øh nedladende så'n (p) men til dialekter i det hele taget, det er jo ikke kun bornholmsk overhovedet (p) og jeg kunne godt altså (p) at de så'n (p) dømmer én lidt på forhånd, fordi at de kan høre, hvordan man snakker (p) og derfor tror jeg godt, at jeg kan godt lide at have den overhånd, at hvis folk skal vide, at jeg er fra bornholm, så skal jeg nok selv fortælle dem det (p) jeg har bare en ide om, at man, at de at (p) at det gør vi jo **alle** sammen (p) at hvis vi hører en, der snakker på en anden måde, så tænker man jo (p) nå men du er **derfra**, nå men så er du så'n og så'n, ikke (p) og så'n noget, det gider jeg bare ikke, det gider jeg bare ikke have at der er nogen, der skal tænke (p)

I: nej (p) har du prøvet at møde en altså en fremmed, og så talt rigsdansk, og så bagefter fundet ud af, at personen også var fra bornholm eller (p)

K: ja, det tror jeg faktisk jeg har oplevet (p)

I: kan du så huske om du har, har du så skiftet over

K: nå men så har vi slået over begge to (p) altså jeg kan så'n svare, jeg tror faktisk jeg har oplevet det (p) øhm også hvor personen har snakket rigsdansk til mig, fordi de ikke har troet at (p) men altså hvis jeg ved (p) altså (p) hvis jeg vidste du kunne snakke bornholmsk, hvis jeg havde mødt dig og mødt dig på rigsdansk og hvis du kunne snakke bornholmsk, så tror jeg nok ja, så kan det godt være, at jeg var slået over (p)

I: men ikke hvis jeg blev ved med at tale øhm rigsdansk (p)

K: jo det tror jeg faktisk godt (p) altså jeg kan nemlig huske, jeg kan huske at jeg mødte, jeg kan sgu ikke huske overhovedet hvem, men jeg kan huske, at vi endte med begge to at snakke så'n lidt bornholmsk, fordi at (p) nogengange synes jeg også det er svært, nogengange hvis jeg (p) altså hvis jeg (p) det der med, hvilket sprog man snakker til hvem, hvis jeg snakker med en, og jeg finder ud af, at personen er fra bornholm, så får jeg med det samme en eller anden følelse af, at **så** kan jeg snakke bornholmsk (p) altså så kan jeg godt nogengange komme til at sige nogle ord på bornholmsk eller (p) altså så kan jeg godt, du ved, stå med et ben på hver side, og ikke rigtig helt vide, hvor jeg skal (p)

I: ja (p) tror du så det smitter lidt af på den anden (p) du snakker med

K: det tror jeg kommer meget an på, hvordan den person altså (p) havde det været en person, som min søster for eksempel, så tror jeg ikke altså, jeg tror det kommer meget an på, om det var en person ligesom mig selv, der i princippet snakker bornholmsk altid (p) men bare lige slår over, eller om det er en person, der altid har snakket rigsdansk med sine venner og så'n noget (p) men altså hvis der var en, der snakkede bornholmsk til mig, så ville jeg ikke kunne svare på rigsdansk (pp)

I: nej (p) nej nej (p) men øhm synes du at man skal tale bornholmsk for at være bornholmer, eller skal man i hvert fald **kunne** tale bornholmsk for at være bornholmer (p) ifølge dig

K: ej jeg synes i hvert fald bare som minimum, så skal man kunne forstå det (p) altså (p) **det** synes jeg da det er det værste, hvis man snakker med en bornholmer, der spørger hvad man siger, fordi man snakker bornholmsk (p) det synes jeg er pinligt, men (p) om folk kan snakke det eller ej, det (p) (meget lavt:) det ved jeg ikke (p) altså igen, jeg synes det er ærgerligt at man ikke kan (p) men jeg skal ikke sige, at man er mindre bornholmer fordi man ikke kan (p) jeg tror på at man (p) hvad siger man, ikke at man oplever nogen andre ting, men jeg tror på at man kan få nogle andre samtaler, fordi man kan snakke bornholmsk (p) altså så'n (p)

I: okay, hvad tænker du på der

K: jamen så'n med den ældre generation for eksempel (p) altså (p) min mor hun arbejder også på et plejehjem, og hvis man har mødt altså (p) hvor **sjovt** de synes det er, at man kan snakke bornholmsk, og hvor **rart** det er at høre, at man snakke bornholmsk og (p) det der tilhørsforhold, der nogengange er i sprog og så'n noget, men altså (p) du er sgu sikkert lige så meget bornholmer (griner) som jeg er (p) det tror jeg ikke altså (p) ja men jeg mener, jeg tror ikke sprog (p) nej det tror jeg ikke (meget lavt:) har noget med (p)

I: nej (p) men kan man godt være bornholmer altså når man flytter hertil og bor her, jeg ved ikke (p) altså

K: eej, jeg synes man skal være født her hh (p)

I: ja (p) skal man have bornholmske forældre også (pp)

K: for at være fuldblods bornholmer (griner) så skal man

I: (griner) ja (p)

K: men altså hvis, hvis ens øh far er bornholmer, og man har boet på bornholm hele sit liv, så vil jeg da stadig mene at man er bornholmer (p)

I: ja (p)

K: men altså (pp) ja (smiler) det ved jeg sgu ikke (p) altså jeg har en veninde, hvis mor er fra (p) (lavt:) det ved jeg sgu sørme ikke hvor hun er fra, om hun er fra sjælland eller hva (p) men hende, hun er da bornholmer, hendes storebror snakker da også (p) så rævebornholmsk som det nu kan være (p) altså hun snakker så rigsdansk (p) jo hende vil jeg også mene var, jeg kender faktisk mange hvor den ene forælder ikke er (p)

I: ja altså min kusine mie der, hun har jo også [hendes mor fra jylland)

K: [ja hende ja nemlig ja] men altså mie er jo også bornholmer (p) marius og kristian er da også bornholmere, der er da altså (p) men nu snakker mies far jo også bornholmsk ikke, så (pp) altså hvis begge ens forældre altså, det ved jeg

ikke, det er da lidt svært, men altså (p) men det er også, altså jeg synes der er en del (p) at være bornholmer det har da en **hel** del med sproget at gøre (p) altså (p) det synes jeg der er to altså (p) hvis der er et par, der flytter fra københavn hertil (p) så er det jo, så er de jo stadig altså (p) så er de jo ikke bornholmere, jeg ved sgu ikke hvad deres børn bliver, det ved jeg egentlig ikke (p) altså jeg vil jo mene, at hvis jeg flyttede til københavn og, eller hvis jeg bliver boende i københavn nu med min kæreste og vi får børn, så vil jeg også mene at mit barn stadig var (griner) bornholmer hhh

I: (griner) ja det ville du ja

K: (smiler) det kan også måske være det bare er ønsketænkning at øh (p) det ved jeg sgu ikke (pp) det kommer nok an på hvad man helst selv vil have (p) jeg ville da synes det var **skide** ærgerligt hvis mine børn de blev københavnere (griner) hhh

I: (griner) hvorfor det (pp)

K: det er nok bare fordi at de ting, jeg så'n (p) forb altså **bornholm** (p) hvad det at være bornholmer, det betyder for mig agtigt (p) men igen også alt det der med familie og så'n noget, det er også svært at sige om det **er** bornholm (p) i sig selv, eller om det er (p) den måde man er vokset op på ikke altså, jeg kunne sikkert, altså jeg kunne nok have haft samme opvækst i sønderjylland, hvis det var det (p) men (p) jeg bilder bare mig selv ind, at der også er en anden sjæl i at være vokset op (p) i et lille samfund, end at vokse op inde midt i københavn for eksempel (p) men det kan man jo kun gisne om, det ved man jo ikke, men (p) jeg er i hvert fald glad for, at jeg er vokset altså (p) at jeg er vokset op et (p) stille sted (pp)

I: ja ja (pp) nej, men jeg tror egentlig ikke at jeg har flere spørgsmål

K: nej, så håber jeg du kunne bruge det til noget (griner)

I: jamen det kan jeg helt sikkert, men har du selv noget, du har tænkt på at du ville sige eller (p) noget du lige vil forklare eller uddybe (p) altså (p) som vi ikke har været inde på (p)

K: nææ det ved jeg ikke (p) næ (p) jeg tror (smiler) du har givet mig så mange ting at tænke over, (griner) så jeg kan ikke rigtig tænke på andet hhh

Tekst 1

(Se teksten i original placering på http://www.bornholm.info/om-bornholm.)

Om Bornholm

Bornholm - en helt anden verden!

Der er så mange ting du går glip af ved at besøge Bornholm. Her er ingen lange bilkøer eller køreture, intet højt stressniveau, pubcrawls, mega-discoteker og kæmpehoteller "smidt" direkte på stranden.

I stedet må du som gæst nøjes med nogle af Europas bedste strande, med bindingsværksidyl i små fiskerlejer, med fred og ro, med natur der kommer helt ind under huden og med Danmarksrekorden i antallet af solskinstimer - for bare at nævne en brøkdel af, hvad Bornholm kan.

Bornholm er en fantastisk ø - det ved vi bornholmere allerede - ellers var sagnet om, at øen er skabt af alle de skønneste rester, Gud havde til overs efter at have lavet hele Skandinavien, næppe blevet overleveret fra generation til generation.

Kom og oplev mulighedernes ø og få MERE BORNHOLM!

Find gode tilbud i menuerne her til venstre

Tekst 2

(Se hele brochuren "Tilflytterguide" på http://www.bornholm.dk/cms/site.aspx?p=897.)

Der var lidt eventyr over det

Der skulle ske noget helt nyt. Efter at have levet i Holstebro i knap 10 år havde Michael og Jonna Tarp i nogen tid talt om, at de ville prøve at bo i en anden del af landet. Men på intet tidspunkt var Bornholm dukket op som en mulighed.

Lige indtil den oktoberaften for seks år siden, da Michael ringede hjem fra bilen efter en fotografvagt på DR i Århus. Samme dag havde han set en ledig stilling ved DR-Bornholm i Rønne.

”Inden samtalen sluttede, havde vi besluttet os: Jeg skulle søge jobbet. Det var lidt vildt, men vi blev enige om, at det var en chance, som nok aldrig kom igen. Vi havde jo ingen børn dengang og skulle kun tænke på os selv. Så hvorfor ikke? Der var lidt eventyr over det”, siger Michael, der få uger efter var til jobsamtale og med det samme fik at vide, at jobbet var hans.

Både venner og familie havde svært ved at forstå beslutningen. De var nærmest i chok. Men Michael og Jonna holdt fast. Deres kendskab til øen var begrænset, men de havde en klar forestilling om, at øen ville være et fantastisk sted at vokse op for de børn, de så brændende ønskede sig.

Den forestilling har vist sig at holde stik.
”I dag har vi Freja på fem år og Aksel på tre - og om nogle måneder får vi nummer tre. Det ville helt ærligt være lidt svært at forestille sig, at de kunne have deres barndom et bedre sted. Her er plads. Frisk luft. Masser af fantastisk natur.

Og så er tempoet et andet herovre – man bliver ikke nær så stresset af hverdagen. Det nyder vores børn helt klart godt af”, siger Jonna, der hurtigt fandt arbejde som pædagog på øen.

Michael supplerer: ”Mange ting er bare nemmere herovre, fordi afstandene er korte. Vi bruger næsten ingen tid på transport i det daglige - vi kan cykle til alt – og det betyder jo, at vi kan være mere sammen med børnene og hinanden”.

Parret har bosat sig i den bornholmske hovedby, Rønne.
”Vi fandt et dejligt hus til ikke ret mange penge. Det ligger helt fantastisk, tæt på alt. Vi har by, skov og hav lige rundt om hjørnet. Det er rigtig vigtigt for os, at vi har så nem adgang til naturen. Vi går mange ture med børnene, og om foråret og sommeren er vi på stranden næsten hver dag – det tager syv minutter at komme derned med børnene i ladcyklen. Og de elsker det”, siger Jonna.

”Det er også rart, at her er så trygt. Folk i kvarteret har taget utrolig godt imod os og lukket os ind i deres fællesskab, og det er betryggende at vide, at man på en eller anden måde passer på hinanden”, tilføjer Michael.

Parret lægger ikke skul på, at der også er omkostninger ved at flytte fra Jylland til en ø midt i Østersøen. Blandt andet er der længere mellem besøgene af familie og venner.

”Til gengæld er man sammen på en mere intensiv måde, fordi besøgene nu strækker sig over flere dage. Så jeg vil næsten sige, at det man taber på kvantiteten, vinder man på kvaliteten af samværet”, siger Jonna.

Og både venner og familie er så småt holdt op med at spørge dem, om de ikke snart er færdige med ’det der bornholmer-pjat’ og kommer hjem til Jylland igen, fortæller Michael.

”Måske flytter vi fra øen engang. Måske ikke. Det er ikke noget, vi har lagt planer for. Men uanset, hvad der sker, er vi rigtig glade for, at vi tog chancen og flyttede herover. Det kommer vi aldrig til at fortryde”